

Bruxelles, 4. rujna 2025.
(OR. en)

12461/25
ADD 2

Međuinstitucijski predmet:
2025/0810 (NLE)

COLAC 138
POLCOM 222
SERVICES 54
FDI 49

PRIJEDLOG

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	3. rujna 2025.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Predmet:	PRILOG Prijedlogu ODLUKE VIJEĆA o sklapanju, u ime Europske unije, Sporazuma o političkom i gospodarskom strateškom partnerstvu i suradnji između Europske unije i njezinih država članica, s jedne strane, i Sjedinjenih Meksičkih Država, s druge strane

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2025) 810 annex.

Priloženo: COM(2025) 810 annex

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 3.9.2025.
COM(2025) 810 final

ANNEX 1 – PART 2/4

PRILOG

Prijedlogu ODLUKE VIJEĆA

o sklapanju, u ime Europske unije, Sporazuma o političkom i gospodarskom strateškom partnerstvu i suradnji između Europske unije i njezinih država članica, s jedne strane, i Sjedinjenih Meksičkih Država, s druge strane

DIO III.¹

TRGOVINA I ULAGANJA

POGLAVLJE 1.

OPĆE I INSTITUCIONALNE ODREDBE

ODJELJAK A

Opće odredbe

Članak 1.1.

Uspostava područja slobodne trgovine

Stranke ovim dijelom Sporazuma uspostavljaju područje slobodne trgovine u skladu s člankom XXIV. GATT-a iz 1994. i člankom V. GATS-a.

¹ Ako odredba sadržava upućivanje na drugi članak, bez navođenja dijela ovog Sporazuma u kojem se nalazi navedeni članak, taj se članak namjerava uvrstiti u dio III. Sporazuma.

ČLANAK 1.2.

Ciljevi

Ciljevi su ovog dijela Sporazuma:

- (a) širenje i diversifikacija trgovine robom, u skladu s člankom XXIV. GATT-a iz 1994., između stranaka snižavanjem ili ukidanjem carina i necarinskih prepreka trgovini;
- (b) olakšavanje trgovine robom, posebno odredbama o carini i olakšavanju trgovine, normama, tehničkim propisima i postupcima ocjenjivanja sukladnosti te sanitarnim i fitosanitarnim mjerama, uz očuvanje prava svake stranke da donosi propise na svojem području i da ostvaruje ciljeve javne politike;
- (c) liberalizacija trgovine uslugama u skladu s člankom V. GATS-a;
- (d) razvoj okvira pogodnog za povećane tokove ulaganja osiguravanjem transparentnih, stabilnih i predvidivih pravila kojima se uređuju uvjeti za osnivanje poduzeća i povezano kretanje kapitala te jamčenjem odgovarajuće ravnoteže između liberalizacije i zaštite ulaganja te prava svake stranke da donosi propise kako bi ostvarila legitimne ciljeve politike;

- (e) uspostava sustava sudova za ulaganja koji će rješavati sporove između ulagatelja i države na djelotvoran, nepristran i predvidiv način;
- (f) djelotvorno i uzajamno otvaranje tržišta javne nabave stranaka;
- (g) promicanje inovacija i kreativnosti osiguravanjem odgovarajuće i djelotvorne zaštite prava intelektualnog vlasništva u skladu s međunarodnim obvezama na snazi između stranaka te ravnoteže između te zaštite i javnog interesa;
- (h) odvijanje trgovinskih i ulagačkih odnosa između stranaka u skladu s načelom slobodnog i nenarušenog tržišnog natjecanja;
- (i) promicanje održivog razvoja i međunarodne trgovine na način kojim se doprinosi održivom razvoju koji obuhvaća gospodarski razvoj, socijalni razvoj i zaštitu okoliša;
- (j) uspostava djelotvornog, pravednog i predvidivog mehanizma za rješavanje sporova radi rješavanja sporova između stranaka o tumačenju ili primjeni ovog dijela Sporazuma.

ČLANAK 1.3.

Definicije opće primjene

Ako nije navedeno drukčije, za potrebe ovog dijela Sporazuma:

- (a) „upravna odluka opće primjene” znači upravna odluka ili tumačenje koji se primjenjuju na sve osobe i činjenične situacije koje su općenito obuhvaćene područjem primjene te upravne odluke ili tumačenja i kojima se utvrđuje norma ponašanja, ali ne uključuju sljedeće:
 - i. odluku ili rješenje donesene u upravnom ili kvazisudskom postupku koji se primjenjuju na određenu osobu, robu ili uslugu druge stranke u određenom slučaju; ili
 - ii. svaku drugu odluku kojom se odlučuje o određenom djelu ili praksi;
- (b) „Sporazum o poljoprivredi” znači Sporazum o poljoprivredi iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- (c) „poljoprivredni proizvod” znači proizvod naveden u Prilogu 1. Sporazumu o poljoprivredi;
- (d) „usluge popravka i održavanja zrakoplova za vrijeme kojih je zrakoplov povučen iz prometa” znači djelatnosti popravka i održavanja poduzete na zrakoplovu ili njegovu dijelu dok je zrakoplov povučen iz prometa i ne uključuju linijsko održavanje;

- (e) „Sporazum o antidampingu” znači Sporazum o primjeni članka VI. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- (f) „usluge računalnog sustava rezervacija” znači usluge računalnih sustava koji sadržavaju informacije o redovima letenja zračnih prijevoznika, slobodnim mjestima, cijenama karata i pravilima za izdavanje karata te koji omogućuju rezervaciju ili izdavanje karata;
- (g) „carina” znači sve pristojbe ili naknade bilo kakve vrste, koje su uvedene na uvoz ili u vezi s uvozom robe i uključuje bilo kakav oblik dodatnog poreza ili dodatne naknade uvedene u vezi s takvim uvozom, ali ne uključuje:
 - i. davanja jednakovrijedna unutarnjim porezima predviđena u skladu s člankom 2.3.;
 - ii. antidampinške ili kompenzacijske² pristojbe koje se primjenjuju u skladu s GATT-om iz 1994., Sporazumom o antidampingu i Sporazumom o SCM-u, prema potrebi;
 - iii. naknade i druge pristojbe uvedene na uvoz ili u vezi s uvozom robe koje su iznosom ograničene na približni trošak pruženih usluga; i

² Podrazumijeva se da definicija carine ne utječe na prava i obveze stranaka iz poglavlja 5. (Mjere za zaštitu trgovine).

- iv. premije koje se nude ili naplaćuju za uvezenu robu koje proizlaze iz sustava za javnu nabavu odobrenog za upravljanje carinskim kvotama u skladu s Dodatkom 2.-A-4. (Carinske kvote Meksika);
- (h) „Sporazum o određivanju carinske vrijednosti” znači Sporazum o primjeni članka VII. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- (i) „dani” znači kalendarski dani, uključujući vikende i praznike;
- (j) „DSU” znači Dogovor o pravilima i postupcima za rješavanje sporova iz Priloga 2. Sporazumu o WTO-u;
- (k) „poduzeće” znači bilo koji pravni subjekt koji je propisno osnovan ili na neki drugi način organiziran sukladno primjenjivom pravu, radi stjecanja dobiti ili ne, te neovisno o tome je li u privatnom ili državnom vlasništvu, uključujući bilo koje trgovačko društvo, zakladu, partnerstvo, zajednički pothvat, poduzeće s jednim vlasnikom ili udruženje;
- (l) „postojeći” znači na snazi na dan stupanja na snagu ovog Sporazuma;
- (m) „slobodno zamjenjiva valuta” znači valuta kojom se u velikoj mjeri trguje na međunarodnom deviznom tržištu i koja se u velikoj mjeri koristi u međunarodnim transakcijama;

- (n) „GATS” znači Opći sporazum o trgovini uslugama iz Priloga 1.B Sporazumu o WTO-u;
- (o) „GATT iz 1994.” znači Opći sporazum o carinama i trgovini iz 1994. iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- (p) „roba” znači materijali i proizvodi;
- (q) „roba iz stranke” znači domaća roba u smislu GATT-a iz 1994. i uključuje robu podrijetlom iz te stranke;
- (r) „zemaljske usluge” znači pružanje u zračnoj luci, uz naknadu ili na temelju ugovora, usluga zastupanja zračnog prijevoznika, upravljanja i nadzora, prihvata i otpreme putnika, prihvata i otpreme prtljage, usluga na stajanci, usluga opskrbe pripremljenom hranom,³ prihvata i otpreme tereta i pošte, opskrbe zrakoplova gorivom, čišćenja i opsluživanja zrakoplova, zemaljskog prijevoza te usluga letačke operacije, upravljanja letačkim osobljem i planiranja leta, ali ne uključuje samostalno obavljanje usluga, poslove zaštite, linijsko održavanje, popravak i održavanje zrakoplova te upravljanje ili rad bitne centralizirane infrastrukture zračne luke, kao što su oprema za odleđivanje, sustavi za distribuciju goriva, sustavi rukovanja prtljagom i fiksni sustavi za prijevoz unutar zračne luke;
- (s) „Harmonizirani sustav” ili „HS” znači Harmonizirani sustav nazivlja i brojčanog označivanja robe, uključujući njegova opća pravila za tumačenje, napomene za odjeljke, napomene za poglavlja i napomene za tarifne podbrojeve i njihove izmjene;

³ Osim pripreme hrane.

- (t) „mjera” uključuje sve zakone, propise, pravila, postupke, odluke, administrativne mjere, zahtjeve ili prakse⁴;
- (u) „državljanin” znači fizička osoba koja ima državljanstvo države članice Europske unije ili Meksika u skladu s njihovim pravom ili koja je trajni rezident stranke;
- (v) „fizička osoba” znači⁵:
 - i. za Europsku uniju osoba koja ima državljanstvo jedne države članice Europske unije u skladu s njezinim zakonodavstvom⁶; i
 - ii. za Meksiko osoba koja ima državljanstvo Meksika u skladu s njegovim zakonodavstvom;

za fizičku osobu koja je državljanin Meksika i ima državljanstvo jedne države članice Europske unije smatra se da je isključivo fizička osoba stranke u kojoj ima dominantno i stvarno državljanstvo;

⁴ Podrazumijeva se da pojam „mjera” uključuje nedjelovanje.

⁵ Ta se definicija primjenjuje za potrebe poglavlja od 10. do 19.

⁶ Definicijom fizičkih osoba iz Europske unije obuhvaćene su i fizičke osobe sa stalnim boravkom u Republici Latviji koje nisu državljani Republike Latvije ili neke druge države, ali koje u skladu sa zakonima i propisima Republike Latvije imaju pravo na putovnicu za nedržavljanke.

- (w) „OECD” znači Organizacija za gospodarsku suradnju i razvoj;
- (x) „roba s podrijetlom” znači roba koja ispunjava uvjete za robu s podrijetlom u skladu s pravilima o podrijetlu utvrđenima u poglavlju 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom);
- (y) „osoba” znači fizička osoba ili poduzeće;
- (z) „osoba iz stranke” znači državljanin ili poduzeće iz stranke;
- (aa) „povlašteno tarifno postupanje” znači stopa carine koja se primjenjuje na robu s podrijetlom u skladu s člankom 2.4. (Ukidanje ili snižavanje carina);
- (bb) „Sporazum o zaštitnim mjerama” znači Sporazum o zaštitnim mjerama iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- (cc) „Sporazum o SCM-u” znači Sporazum o subvencijama i kompenzacijskim mjerama iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- (dd) „prodaja i stavljanje na tržište usluga zračnog prijevoza” znači mogućnosti predmetnog zračnog prijevoznika da slobodno prodaje i stavlja na tržište svoje usluge zračnog prijevoza, uključujući sve aspekte stavljanja na tržište kao što su istraživanje tržišta, oglašavanje i distribucija, ali ne uključuje određivanje cijena usluga zračnog prijevoza ili primjenjive uvjete;
- (ee) „pružatelj usluge” znači svaka osoba koja pruža ili nastoji pružati uslugu;

- (ff) „Sporazum o SPS-u” znači Sporazum o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- (gg) „državno poduzeće” znači poduzeće koje je u vlasništvu ili pod kontrolom stranke;
- (hh) „Sporazum o TBT-u” znači Sporazum o tehničkim preprekama u trgovini iz Priloga 1.A Sporazumu o WTO-u;
- ii. „područje” odnosno „državno područje” znači područje na kojem se primjenjuje ovaj Sporazum u skladu s dijelom IV. člankom 2.2. (Teritorijalno područje primjene) ovog Sporazuma;
- (jj) „treća zemlja” znači zemlja ili državno područje izvan teritorijalnog područja primjene ovog Sporazuma;
- (kk) „Sporazum o TRIPS-u” znači Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva iz Priloga 1.C Sporazumu o WTO-u;
- (ll) „Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora” znači Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora, sastavljena u Beču 23. svibnja 1969.;
- (mm) „WTO” znači Svjetska trgovinska organizacija; i
- (nn) „Sporazum o WTO-u” znači Sporazum iz Marakeša o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije, sastavljen 15. travnja 1994. u Marakešu.

ČLANAK 1.4.

Odnos prema Sporazumu o WTO-u

Stranke potvrđuju svoja uzajamna prava i obveze iz Sporazuma o WTO-u.

ČLANAK 1.5.

Upućivanja na propise i druge sporazume

1. Svako upućivanje u ovom dijelu Sporazuma na propise, općenito ili upućivanjem na određeni statut, propis ili direktivu, smatra se upućivanjem na propise kako su izmijenjeni, osim ako je drukčije navedeno.
2. Za svako upućivanje ili uključivanje upućivanjem u ovom dijelu Sporazuma na druge sporazume ili pravne instrumente u cijelosti ili djelomično smatra se, osim ako je drukčije navedeno, da uključuje:
 - (a) povezane priloge, protokole, bilješke, bilješke o tumačenju i bilješke s objašnjenjima; i

- (b) sporazume koji zamjenjuju sporazume čije su stranke ovog Sporazuma stranke ili izmjene koje obvezuju stranke, osim ako se upućivanjem potvrđuju postojeća prava i obveze.

ČLANAK 1.6.

Ispunjavanje obveza

1. Svaka stranka donosi opće ili posebne mjere nužne za ispunjenje obveza u skladu s ovim dijelom Sporazuma, uključujući mjere kojima se osigurava da ga poštuju i središnje, regionalne ili lokalne uprave i tijela, kao i nevladina tijela pri izvršavanju ovlasti koje su im povjerene.
2. Podrazumijeva se da stranka može obustaviti prava i obveze iz ovog dijela Sporazuma, osim kako je predviđeno u dijelu IV. članku 2.3. (Ispunjavanje obveza) stavku 3. ovog Sporazuma, samo ako druga stranka krši ovaj dio Sporazuma i u skladu sa zahtjevima utvrđenima u njemu, uključujući poglavlje 31. (Rješavanje sporova).

ODJELJAK B

Institucijske odredbe

ČLANAK 1.7.

Posebne funkcije Zajedničkog vijeća

1. Kad Zajedničko vijeće obavlja neku od funkcija koje su mu dodijeljene u ovom dijelu Sporazuma, ono se na ministarskoj razini sastoji od predstavnika stranke EU-a odgovornih za pitanja trgovine i ulaganja, s jedne strane, i predstavnika meksičkog Ministarstva gospodarstva, s druge strane, ili od njihovih imenovanih predstavnika.
2. Kako bi ostvarilo ciljeve ovog dijela Sporazuma, Zajedničko vijeće može izmijeniti:
 - (a) Prilog 2.-A (Raspored ukidanja carina) i Prilog 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića);
 - (b) poglavlje 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom) uključujući priloge od 3.-A do 3.-D;
 - (c) Prilog 10.-D (Kodeks ponašanja za članove suda, članove žalbenog suda i medijatore);

- (d) relevantne popise i rasporede Meksika u skladu s člankom 10.12. (Nesukladne mjere i iznimke) stavkom 6. i člankom 11.8. (Nesukladne mjere i iznimke) stavkom 4.;
- (e) Prilog 21.-A (Obuhvaćena nabava Europske unije) i Prilog 21.-B (Obuhvaćena nabava Meksika);
- (f) Prilog 25.-B (Popis oznaka zemljopisnog podrijetla);
- (g) Prilog 31.-A (Poslovnik) i Prilog 31.-B (Kodeks ponašanja za članove vijeća i posrednike).

3. Kako bi ostvarilo ciljeve ovog dijela Sporazuma, Zajedničko vijeće može i:

- (a) donijeti obvezujuća tumačenja odredbi ovog dijela Sporazuma;
- (b) donijeti neku drugu odluku predviđenu ovim dijelom Sporazuma; i
- (c) u izvršavanju svojih funkcija poduzeti bilo koje druge radnje o kojima se stranke usuglase.

4. Svaka stranka primjenjuje, u skladu sa svojim primjenjivim pravnim postupcima, sve izmjene navedene u stavku 2. točki (a) unutar onog roka koji stranke dogovore.

ČLANAK 1.8.

Posebne funkcije Zajedničkog odbora

1. Kad Zajednički odbor obavlja neku od funkcija koje su mu dodijeljene u ovom dijelu Sporazuma, sastoji se od predstavnika stranke EU-a na visokoj razini odgovornih za pitanja trgovine i ulaganja, s jedne strane, i predstavnika meksičkog Ministarstva gospodarstva, s druge strane, u skladu s odgovarajućim zahtjevima svake stranke, ili od njihovih imenovanih predstavnika.
2. Zajednički odbor:
 - (a) pomaže Zajedničkom vijeću u obavljanju njegovih funkcija u vezi s pitanjima povezanim s trgovinom;
 - (b) odgovoran je za pravilnu provedbu i primjenu odredbi ovog dijela Sporazuma i za ocjenjivanje rezultata dobivenih njegovom primjenom;
 - (c) nastoji, ne dovodeći u pitanje poglavlje 31. (Rješavanje sporova), spriječiti i riješiti razlike ili sporove koji mogu nastati u pogledu tumačenja ili primjene ovog dijela Sporazuma;
 - (d) nadzire rad svih pododbora i drugih tijela osnovanih na temelju ovog dijela Sporazuma; i
 - (e) raspravlja o načinima daljnjeg jačanja trgovine i ulaganja između stranaka.

3. Dok obavlja svoje dužnosti iz stavka 2., Zajednički odbor može:
- (a) osnovati dodatne pododbore i druga tijela osim onih koja se osnivaju u ovom dijelu Sporazuma, koja se sastoje od predstavnika stranaka, može im dodijeliti odgovornosti u okviru svoje nadležnosti i odlučiti izmijeniti funkcije dodijeljene pododborima i drugim tijelima koja je osnovao te ih može raspustiti;
 - (b) preporučiti Zajedničkom vijeću donošenje odluka u skladu s posebnim ciljevima ovog dijela Sporazuma, uključujući izmjene iz članka 1.7. stavka 2. točke (a), ili donijeti takve odluke u razdobljima između sastanaka Zajedničkog vijeća, među ostalim u razdobljima kad Zajedničko vijeće ne može održati sastanak; i
 - (c) u izvršavanju svojih funkcija poduzeti sve radnje koje su dogovorile stranke ili na koje ga je uputilo Zajedničko vijeće.

ČLANAK 1.9.

Koordinatori za dio III. ovog Sporazuma

1. Svaka stranka imenuje koordinatora za ovaj dio Sporazuma i o tome obavješćuje drugu stranku u roku od 60 dana od stupanja ovog Sporazuma na snagu.

2. Koordinator:

- (a) olakšavaju komunikaciju između stranaka o pitanjima obuhvaćenima ovim dijelom Sporazuma, kao i druge kontaktne točke uspostavljene na temelju tog dijela Sporazuma;
- (b) zajednički pripremaju dnevne redove i provode sve druge potrebne pripreme za sastanke Zajedničkog vijeća i Zajedničkog odbora u skladu s ovim člankom; i
- (c) prema potrebi poduzimaju daljnje mjere na temelju odluka Zajedničkog vijeća i Zajedničkog odbora.

ČLANAK 1.10.

Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma

1. Stranke osnivaju sljedeće pododbore i druga tijela koja se sastoje od predstavnika stranke EU-a s jedne strane i predstavnika Meksika s druge strane:

- (a) Odbor za trgovinu robom;
- (b) Pododbor za poljoprivredu;
- (c) Pododbor za trgovinu vinima i jakim alkoholnim pićima;
- (d) Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu;

- (e) Pododbor za sanitarne i fitosanitarne mjere;
- (f) Zajedničku radnu skupinu za dobrobit životinja i antimikrobnu otpornost;
- (g) Pododbor za tehničke prepreke u trgovini;
- (h) Pododbor za usluge i ulaganja;
- (i) Pododbor za financijske usluge;
- (j) Pododbor za javnu nabavu;
- (k) Pododbor za intelektualno vlasništvo;
- (l) Pododbor za trgovinu i održivi razvoj.

2. Osim ako je ovim dijelom Sporazuma predviđeno drukčije, dio IV. članak 1.4. ovog Sporazuma primjenjuje se na pododbore i druga tijela iz stavka 1.

3. Pododbori i druga tijela iz stavka 1. mogu davati odgovarajuće preporuke u slučajevima predviđenima ovim dijelom Sporazuma.

4. Preporuke se daju uz obostranu suglasnost.

ČLANAK 1.11.

Odnos s civilnim društvom

1. Svaka stranka sastaje se sa svojom domaćom savjetodavnom skupinom iz dijela IV. članka 1.7. (Domaće savjetodavne skupine) ovog Sporazuma najmanje jednom godišnje kako bi raspravljala o pitanjima koja se odnose na primjenu ovog dijela Sporazuma.
2. Kad se Zajedničko vijeće ili Zajednički odbor sastaje u sastavu za trgovinu, saziva sastanak Foruma civilnog društva iz dijela IV. članka 1.8. (Forum civilnog društva) ovog Sporazuma radi provođenja dijaloga o primjeni ovog dijela Sporazuma.

POGLAVLJE 2.

TRGOVINA ROBOM

ODJELJAK A

Opće odredbe

ČLANAK 2.1.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „konzularne transakcije” znači postupak dobivanja od konzula stranke uvoznice na području stranke izvoznice ili na području treće strane, konzularnog računa ili konzularne vize za trgovački račun, potvrde o podrijetlu, manifesta, izvozne deklaracije pošiljatelja ili druge carinske dokumentacije potrebne za uvoz robe ili u vezi s uvozom robe;

- (b) „postupak izdavanja izvoznih dozvola” znači upravni postupak u okviru kojeg se zahtijeva da se relevantnom upravnom tijelu ili relevantnim upravnim tijelima stranke izvoznice, kao preduvjet za izvoz s područja stranke izvoznice, podnese zahtjev ili druga dokumentacija, osim one koja se obično zahtijeva za potrebe carinjenja;
- (c) „Sporazum o izdavanju uvoznih dozvola” znači Sporazum o postupcima izdavanja uvoznih dozvola koji je naveden u Prilogu 1.A Sporazumu o WTO-u.
- (d) „postupak izdavanja uvoznih dozvola” znači upravni postupak u okviru kojeg se zahtijeva da se relevantnom upravnom tijelu ili relevantnim upravnim tijelima stranke uvoznice, kao preduvjet za uvoz na područje stranke uvoznice, podnese zahtjev ili druga dokumentacija, osim one koja se obično zahtijeva za potrebe carinjenja.

ČLANAK 2.2.

Područje primjene

Ako ovim Sporazumom nije predviđeno drukčije, ovo se poglavlje primjenjuje na trgovinu robom stranke.

ČLANAK 2.3.

Nacionalni tretman

1. Svaka stranka odobrava nacionalni tretman za robu druge stranke u skladu s člankom III. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe. U tu se svrhu članak III. GATT-a iz 1994. te njegove napomene i dodatne odredbe ugrađuju *mutatis mutandis* u ovaj Sporazum i postaju njegov sastavni dio.
2. Podrazumijeva se da nacionalni tretman znači, u odnosu na razinu vlasti u Meksiku osim one na saveznoj razini ili na razinu vlasti države članice ili u državi članici Europske unije, tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji ta razina vlasti dodjeljuje sličnoj, izravno konkurentskoj ili zamjenjivoj robi iz Meksika odnosno države članice.

ČLANAK 2.4.

Ukidanje ili snižavanje carina

1. Ako ovim Sporazumom nije predviđeno drukčije, svaka Stranka ukida ili snižava svoje carine na robu s podrijetlom u skladu s Prilogom 2.-A (Raspored ukidanja carina) i nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu ne primjenjuje carine na robu s podrijetlom razvrstanu u tarifne stavke iz poglavlja od 1. do 97. Harmoniziranog sustava, osim onih navedenih u Dodatku 2.-A-1. (Raspored ukidanja carina Europske unije) ili Dodatku 2.-A-2. (Raspored ukidanja carina Meksika) Prilogu 2.-A (Raspored ukidanja carina).

2. Ako ovim Sporazumom nije predviđeno drukčije, stranka ne povisuje nijednu postojeću carinu niti donosi novu carinu na robu s podrijetlom iz druge stranke⁷.
3. Ako stranka snizi svoju carinsku stopu koja se primjenjuje prema načelu najpovlaštenije nacije, ta se carinska stopa primjenjuje na robu s podrijetlom druge stranke sve dok je niža od carinske stope utvrđene u skladu s Prilogom 2.-A (Raspored ukidanja carina).
4. Stranke se na zahtjev jedne od njih savjetuju kako bi razmotrile mogućnost poboljšanja tarifnog postupanja za pristup tržištu robe s podrijetlom utvrđenog u Prilogu 2.-A (Raspored ukidanja carina). Zajedničko vijeće može donijeti odluku o izmjeni Priloga 2.-A (Raspored ukidanja carina)⁸.
5. Podrazumijeva se da stranka može zadržati ili povisiti carinu na robu s podrijetlom u skladu s odobrenjem Tijela WTO-a za rješavanje sporova.

⁷ Podrazumijeva se da nakon jednostranog sniženja carine stranka može povisiti tu carinu na razinu utvrđenu za odgovarajuću godinu rasporeda ukidanja carina u skladu s Prilogom 2.-A (Raspored ukidanja carina).

⁸ Podrazumijeva se sljedeće: se tom izmjenom zamjenjuju sve carinske stope ili kategorije postupnog snižavanja utvrđene u Prilogu 2.-A (Raspored ukidanja carina).

ČLANAK 2.5.

Izvozne carine, porezi ili druge pristojbe

1. Stranka ne donosi niti primjenjuje nikakve poreze ni pristojbe na izvoz robe na područje druge stranke koje su veće od onih koje su uvedene na tu robu namijenjenu domaćoj potrošnji.
2. Stranka ne donosi niti primjenjuje nikakve carine ni pristojbe bilo koje vrste uvedene na izvoz ili u vezi s izvozom robe na područje druge stranke koje su veće od onih koje su uvedene na tu robu namijenjenu domaćoj potrošnji.
3. Ništa iz ovog članka ne sprečava stranku da na izvoz robe drugoj stranci uvede naknadu ili pristojbu koja je dopuštena na temelju članka 2.6.

ČLANAK 2.6.

Naknade i formalnosti

1. Naknade i druge pristojbe koje stranka naplaćuje na uvoz ili u vezi s uvozom robe iz druge stranke ili na izvoz ili u vezi s izvozom robe u drugu stranku ograničavaju se na iznos približnog troška pruženih usluga i ne čine neizravnu zaštitu domaće robe ili oporezivanje uvoza ili izvoza u fiskalne svrhe.

2. Stranka ne naplaćuje naknadu za carinsku obradu za robu s podrijetlom⁹.
3. Svaka stranka objavljuje sve naknade i pristojbe koje naplaćuje u vezi s uvozom ili izvozom u obliku koji državnim tijelima, trgovcima i drugim zainteresiranim stranama omogućuje da se o njima informiraju.
4. Nijedna stranka ne smije zahtijevati konzularne transakcije, uključujući s time povezane naknade i pristojbe, za uvoz robe iz druge stranke¹⁰.

ČLANAK 2.7.

Roba koja ponovno ulazi na tržište nakon popravka ili izmjene

1. „Popravak ili izmjena” znači bilo koji postupak obrade koji se poduzima na robu radi popravka kvarova u radu ili materijalne štete i koji podrazumijeva ponovno uspostavljanje izvorne funkcije robe ili radi osiguravanja usklađenosti s tehničkim zahtjevima za njezinu upotrebu bez čega se roba više ne bi mogla upotrebljavati na uobičajeni način za svrhe za koje je bila namijenjena. Popravak robe uključuje obnovu i održavanje, ali ne uključuje aktivnost ili postupak kojim se:

- (a) uništavaju osnovne značajke robe ili stvara nova ili tržišno različita roba;

⁹ Kad je riječ o Meksiku, naknada za carinsku obradu odnosi se na Derecho de Trámite Aduanero.

¹⁰ Podrazumijeva se da stranka uvoznica može zahtijevati da njezin konzul s nadležnošću na području stranke izvoznice ovjeri dokumente:

- (a) u svrhu istrage ili revizije; ili
- (b) za uvoz kućanskih predmeta.

(b) nedovršena roba pretvara u gotovu robu; ili

(c) bitno mijenja funkcija robe.

2. Stranka ne primjenjuje carinu na robu, neovisno o njezinu podrijetlu, koja je ponovno ušla na njezino područje nakon što je privremeno izvezena s njezina područja na područje druge stranke radi popravka ili izmjene, neovisno o tome jesu li se taj popravak ili izmjena mogli obaviti na području stranke iz koje je roba izvezena radi popravka ili izmjene.

3. Stavak 2. ne primjenjuje se na robu uvezenu na carinsko skladište, u zone slobodne trgovine ili pod sličnim statusom, koja se potom izvozi radi popravka i ne uvozi se ponovno na carinsko skladište, u zone slobodne trgovine ili pod sličnim statusom.

4. Stranka ne primjenjuje carinu na robu, neovisno o njezinu podrijetlu, koja se privremeno uvozi s državnog područja druge stranke radi popravka ili izmjene.

ČLANAK 2.8.

Obnovljeni proizvodi

1. „Obnovljeni proizvodi” znači roba razvrstana u poglavlja od 84. do 90. ili u tarifni broj 9402 Harmoniziranog sustava, osim robe navedene u Prilogu 2.-B (Popis robe isključene iz definicije obnovljenih proizvoda):

- (a) koja se u cijelosti ili djelomično proizvodi od oporabljenih materijala iz robe koja je prethodno bila korištena;
- (b) koja ima slična radna svojstva i radne uvjete te vijek trajanja kao i slična nova roba; i
- (c) koja ima jednako jamstvo kao i slična nova roba.

2. Ako ovim Sporazumom nije predviđeno drukčije, stranka za obnovljene proizvode druge stranke ne odobrava tretman koji je manje povoljan od tretmana koji odobrava za sličnu novu robu.

3. Podložno svojim obvezama na temelju ovog Sporazuma i Sporazuma o WTO-u, stranka može zahtijevati da obnovljeni proizvodi:

- (a) budu identificirani kao takvi za distribuciju ili prodaju na njezinu području, uključujući posebno označivanje kako bi se spriječilo zavaravanje potrošača; i

(b) ispunjavaju sve primjenjive tehničke zahtjeve i propise koji se primjenjuju na sličnu novu robu.

4. Podrazumijeva se da se članak 2.9. primjenjuje na obnovljene proizvode. Ako stranka donese ili provodi uvozne ili izvozne zabrane ili ograničenja za rabljenu robu, te mjere ne primjenjuje na obnovljene proizvode.

ČLANAK 2.9.

Ograničenja uvoza i izvoza

Ako Prilogom 2.-C (Iznimke od uvoznih i izvoznih ograničenja Meksika) nije predviđeno drukčije, stranka ne donosi niti provodi bilo kakvu zabranu ili ograničenje uvoza bilo koje robe iz druge stranke, odnosno izvoza ili prodaje za izvoz bilo koje robe s odredištem na području druge stranke, osim u skladu s člankom XI. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe. U tu se svrhu članak XI. GATT-a iz 1994., uključujući njegove napomene i dodatne odredbe, ugrađuje *mutatis mutandis* u ovaj Sporazum i postaje njegov sastavni dio.

ČLANAK 2.10.

Izdavanje uvoznih dozvola

1. Svaka stranka donosi i provodi postupke izdavanja uvoznih dozvola u skladu s člancima od 1. do 3. Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola.
2. Svaka stranka obavještuje drugu stranku o svakom novom postupku izdavanja uvoznih dozvola i o svakoj izmjeni postojećih postupaka izdavanja uvoznih dozvola u roku od 60 dana od datuma objave, a po mogućnosti najkasnije 60 dana prije nego što novi postupak ili izmjena stupi na snagu. Obavijest sadržava informacije navedene u članku 5. stavku 2. Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola te elektroničke adrese službenih internetskih stranica iz stavka 4. ovog članka. Smatra se da stranka postupa u skladu s ovom odredbom ako o relevantnom novom postupku izdavanja uvoznih dozvola ili njegovoj izmjeni obavijesti Odbor za izdavanje uvoznih dozvola naveden u članku 4. Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola u skladu s člankom 5. stavcima od 1. do 3. Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola.
3. Stranka na zahtjev druge stranke odmah dostavlja sve relevantne informacije, uključujući informacije navedene u članku 5. stavku 2. Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola, o bilo kojem postupku izdavanja uvoznih dozvola koji namjerava donijeti, koji je donijela ili koji provodi, ili o bilo kojoj izmjeni postojećeg postupka izdavanja dozvola.

4. Svaka stranka na relevantnim službenim internetskim stranicama objavljuje informacije koje mora objaviti u skladu s člankom 1. stavkom 4. točkom (a) Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola i osigurava da su informacije navedene u članku 5. stavku 2. Sporazuma o izdavanju uvoznih dozvola javno dostupne.

ČLANAK 2.11.

Izdavanje izvoznih dozvola

1. Svaka stranka objavljuje sve nove postupke izdavanja izvoznih dozvola ili izmjene postojećeg postupka izdavanja izvoznih dozvola, uključujući, prema potrebi, na relevantnim službenim internetskim stranicama. Takve se informacije, ako je to izvedivo, objavljuju najkasnije 45 dana prije stupanja na snagu postupka ili izmjene, a u svakom slučaju najkasnije na datum na koji takav postupak ili izmjena stupi na snagu.

2. Svaka stranka obavješćuje drugu stranku o svojim postojećim postupcima izdavanja izvoznih dozvola u roku od 60 dana od stupanja ovog Sporazuma na snagu. Svaka stranka obavješćuje drugu stranku o svakom novom postupku izdavanja izvoznih dozvola i svakoj izmjeni postojećih postupaka izdavanja izvoznih dozvola u roku od 60 dana od objave. Te obavijesti sadržavaju upućivanje na izvor u kojem su objavljene informacije propisane stavkom 3. te, prema potrebi, adresu relevantnih službenih internetskih stranica.

3. Objave postupaka izdavanja izvoznih dozvola sadržavaju sljedeće:
- (a) tekstove postupaka izdavanja izvoznih dozvola i sve njihove izmjene;
 - (b) robu koja podliježe svakom postupku izdavanja izvoznih dozvola;
 - (c) opis svakog postupka podnošenja zahtjeva za izvoznu dozvolu i sve kriterije koje podnositelj zahtjeva mora ispuniti kako bi imao pravo podnijeti zahtjev za izvoznu dozvolu, primjerice posjedovanje dozvole za obavljanje djelatnosti, početak ili nastavak ulaganja ili poslovanje preko određenog oblika poslovne jedinice na državnom području stranke;
 - (d) kontaktnu točku ili kontaktne točke od kojih zainteresirane osobe mogu dobiti dodatne informacije o uvjetima za dobivanje izvozne dozvole;
 - (e) upravno tijelo ili upravna tijela kojima se treba podnijeti zahtjev ili druga relevantna dokumentacija;
 - (f) opis svake mjere koja se provodi postupkom izdavanja izvoznih dozvola;
 - (g) razdoblje tijekom kojeg će svaki postupak izdavanja izvoznih dozvola biti na snazi, osim ako postupak ostaje na snazi do povlačenja ili revizije u novoj publikaciji;

- (h) namjerava li stranka primjenjivati postupak izdavanja izvoznih dozvola za upravljanje izvoznom kvotom, ukupnu količinu, datum otvaranja i zatvaranja kvote i, prema potrebi, vrijednost kvote; i
- (i) sva izuzeća ili iznimke od zahtjeva za dobivanje izvozne dozvole, na koji način zatražiti ili iskoristiti ta izuzeća ili iznimke i kriterije za njihovo odobravanje.

4. Podrazumijeva se da se ničime u ovom članku od stranke ne zahtijeva da odobri izvoznu dozvolu niti sprečava stranku da ispunjava svoje obveze na temelju rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih Naroda ili multilateralnih režima neširenja oružja i mehanizama za kontrolu izvoza.

ČLANAK 2.12.

Utvrđivanje carinske vrijednosti

Stranke potvrđuju svoja prava i obveze na temelju Sporazuma o određivanju carinske vrijednosti.

ČLANAK 2.13.

Privremeni uvoz robe

1. Svaka stranka odobrava privremeni uvoz uz potpuno uvjetno oslobođenje od plaćanja uvoznih carina, kako je predviđeno njezinim zakonima i propisima, za sljedeće vrste robe, neovisno o podrijetlu:
 - (a) robu namijenjenu izlaganju ili upotrebi na izložbama, sajmovima, sastancima, izlaganjima ili sličnim događanjima;
 - (b) profesionalnu opremu, uključujući opremu za tisak ili opremu za emitiranje zvuka ili televizijsko emitiranje, softver, kinematografsku opremu i sve dodatne aparate ili pribor za tu opremu, koja je potrebna za obavljanje poslovne djelatnosti, trgovine ili profesije osobe koja posjećuje područje stranke radi obavljanja određenog zadatka;
 - (c) spremnike, komercijalne uzorke, reklamne filmove i snimke te drugu robu uvezenu u vezi s nekom komercijalnom djelatnošću;
 - (d) robu uvezenu u sportske svrhe;
 - (e) robu uvezenu za humanitarne svrhe; i
 - (f) životinje uvezene za posebne namjene.

2. Svaka stranka može za robu za koju se odobrava privremeni uvoz u skladu sa stavkom 1. primijeniti sljedeće zahtjeve:

- (a) roba je namijenjena ponovnom izvozu u nepromijenjenom stanju, osim uobičajenog umanjenja vrijednosti nastalog upotrebom te robe;
- (b) robu upotrebljava isključivo državljanin druge stranke ili se ona upotrebljava pod njegovim osobnim nadzorom u okviru obavljanja poslovne djelatnosti, trgovine, profesije ili sporta te osobe iz druge stranke;
- (c) roba se ne prodaje ni iznajmljuje dok se nalazi na njezinu području;
- (d) ako to zatraži stranka uvoznica, uz robu mora biti priloženo sredstvo osiguranja u iznosu koji nije veći od pristojbi koje bi se inače morale platiti pri ulasku ili konačnom uvozu, koje se oslobađa pri izvozu robe;
- (e) roba se može identificirati pri uvozu i izvozu;
- (f) roba se ponovno izvozi u određenom roku koji je razumno povezan sa svrhom privremenog uvoza; i
- (g) količina robe koja se uvozi nije veća od one koja je opravdana za predviđenu upotrebu.

3. Svaka stranka dopušta ponovni izvoz robe koja je privremeno uvezena na temelju ovog članka preko bilo koje carinske luke ili ureda osim onog preko kojeg je uvezena.

4. Svaka stranka osigurava da uvoznik ili druga osoba odgovorna za robu koja je privremeno uvezena u skladu s ovim člankom nije odgovorna za neizvoz robe u roku određenom za privremeni uvoz, uključujući svako zakonito produljenje tog roka, ako stranci uvoznici u skladu s njezinim carinskim zakonodavstvom dostavi zadovoljavajući dokaz da je roba u potpunosti uništena ili nepovratno izgubljena.

ČLANAK 2.14.

Suradnja

1. Posebne odredbe o administrativnoj suradnji stranaka u pogledu povlaštenog tarifnog postupanja navedene su u Prilogu 2.-D (Posebne odredbe o administrativnoj suradnji).

2. Stranke jednom godišnje razmjenjuju statističke podatke o uvozu, počevši godinu dana nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu sve dok Odbor za trgovinu robom ne odluči drukčije. Razmjena statističkih podataka o uvozu obuhvaća podatke koji se odnose na zadnju dostupnu godinu, uključujući vrijednost i obujam na razini tarifne stavke za uvoz robe druge stranke na koju se primjenjuje povlašteno carinsko postupanje na temelju ovog Sporazuma i za robu na koju se primjenjuje nepovlašteno postupanje.

ČLANAK 2.15.

Odbor za trgovinu robom

Odbor za trgovinu robom osnovan člankom 1.10. (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma) stavkom 1. točkom (a):

- (a) prati provedbu ovog poglavlja i njegovih priloga te upravljanje njima;
- (b) promiče trgovinu robom između stranaka, među ostalim u okviru savjetovanja o poboljšanju tarifnog postupanja radi lakšeg pristupa tržištu u skladu s ovim Sporazumom te, prema potrebi, o drugim pitanjima;
- (c) služi kao forum za rasprave o pitanjima povezanima s ovim poglavljem i njihovo rješavanje;
- (d) odmah otklanja prepreke trgovini robom između stranaka, posebno one koje se odnose na provedbu necarinskih mjera i, prema potrebi, upućuje takva pitanja na razmatranje Zajedničkom odboru;
- (e) Zajedničkom odboru preporučuje sve izmjene ili dopune ovog poglavlja;
- (f) koordinira razmjenu podataka za iskorištavanje povlastica ili bilo koju drugu razmjenu informacija o trgovini robom između stranaka koju odluči koordinirati;

- (g) preispituje sve buduće izmjene Harmoniziranog sustava kako bi osigurao da se obveze svih stranaka na temelju ovog Sporazuma ne mijenjaju i savjetuje u postupku rješavanja svih povezanih sukoba;
- (h) obavlja sve druge funkcije koje mu dodijeli Zajednički odbor.

ODJELJAK B

Trgovina poljoprivrednim proizvodima

ČLANAK 2.16.

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere koje stranka donosi ili provodi u vezi s trgovinom poljoprivrednim proizvodima.

ČLANAK 2.17.

Suradnja u okviru multilateralnih foruma

1. Stranke surađuju u okviru WTO-a kako bi promicale univerzalan, otvoren, nediskriminirajući i pravedan multilateralni trgovinski sustav koji se temelji na pravilima, kako bi ubrzale pregovore o poljoprivredi te kako bi promicale utvrđivanje novih pravila kojima se olakšava trgovina poljoprivrednim proizvodima.
2. Stranke su svjesne da neke izvozne mjere, kao što su zabrane izvoza, ograničenja izvoza ili izvozni porezi, mogu nepovoljno utjecati na ključne zalihe poljoprivrednih proizvoda. S obzirom na to, stranke podupiru utvrđivanje pravila aktivnim sudjelovanjem na relevantnim međunarodnim forumima.

ČLANAK 2.18.

Izvozna konkurencija

1. Za potrebe ovog članka:
 - (a) „izvozne subvencije” znači subvencije u smislu članka 1. točke (e) Sporazuma o poljoprivredi; i

(b) „mjere s jednakovrijednim učinkom” znači izvozni krediti, garancije za izvozne kredite ili programi osiguranja, kao i druge mjere čiji je učinak jednakovrijedan učinku izvozne subvencije¹¹.

2. Stranke potvrđuju svoje obveze iz Odluke o izvoznoj konkurenciji donesene 19. prosinca 2015. na ministarskoj konferenciji WTO-a u Nairobiju da u pogledu svih oblika izvoznih subvencija i svih izvoznih mjera s jednakovrijednim učinkom postupaju s krajnjom suzdržanošću, da povećaju transparentnost i da poboljšaju praćenje povezano sa svim oblicima izvoznih subvencija i svim izvoznim mjerama s jednakovrijednim učinkom.

3. Stranka ne donosi niti provodi nikakve izvozne subvencije za bilo koji poljoprivredni proizvod koji se izvozi ili koji se ugrađuje u robu koja se izvozi na područje druge stranke.

4. Stranka ne provodi, uvodi niti ponovno uvodi nijednu drugu mjeru s jednakovrijednim učinkom za poljoprivredni proizvod koji se izvozi ili koji se ugrađuje u robu koja se izvozi na područje druge stranke, osim ako je ta mjera s jednakovrijednim učinkom u skladu s uvjetima utvrđenima u relevantnom sporazumu, odluci ili obvezi WTO-a.

5. Kako bi se povećala transparentnost i poboljšalo praćenje povezano s izvoznim subvencijama i drugim mjerama s jednakovrijednim učinkom, stranka koja osnovano sumnja u izvoznju subvenciju ili drugu mjeru s jednakovrijednim učinkom koju je druga stranka primijenila na poljoprivredni proizvod namijenjen izvozu u prvu stranku može od druge stranke zahtijevati potrebne informacije o primijenjenim mjerama. Tražene informacije dostavljaju se bez odgode.

¹¹ Pri tumačenju pojma „mjere s jednakovrijednim učinkom” u konkretnom slučaju stranke se mogu voditi relevantnim pravilima WTO-a i praksom članova WTO-a.

ČLANAK 2.19.

Upravljanje carinskim kvotama

1. Stranka koja primjenjuje carinske kvote u skladu s Prilogom 2.-A (Raspored ukidanja carina):

- (a) pravodobno, transparentno, objektivno i nediskriminirajuće upravlja tim carinskim kvotama u skladu sa svojim pravom; i
- (b) pravodobno i kontinuirano objavljuje sve relevantne informacije o upravljanju kvotama, uključujući raspoloživi opseg, stope iskorištenosti i kriterije prihvatljivosti.

2. Stranke se savjetuju o svim pitanjima povezanim s upravljanjem carinskim kvotama. U tu svrhu svaka stranka određuje kontaktnu točku kako bi se olakšala komunikacija između stranaka i obavješćuje drugu stranku o podacima za kontakt. Stranke jedna drugu odmah obavješćuju o svim izmjenama tih podataka za kontakt.

ČLANAK 2.20.

Pododbor za poljoprivredu

1. Pododbor za poljoprivredu osnovan člankom 1.10. (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma) stavkom 1. točkom (b):
 - (a) prati provedbu ovog odjeljka i upravljanje njime te promiče suradnju kako bi se olakšala trgovina poljoprivrednim proizvodima između stranaka;
 - (b) služi kao forum na kojem stranke mogu raspravljati o razvoju svojih poljoprivrednih programa i trgovini poljoprivrednim proizvodima između stranaka;
 - (c) bavi se preprekama trgovini poljoprivrednim proizvodima između stranaka, uključujući nekarinske prepreke;
 - (d) ocjenjuje učinak ovog poglavlja na poljoprivredni sektor svake stranke, kao i funkcioniranje instrumenata iz ovog poglavlja, i Odboru za trgovinu robom preporučuje odgovarajuće mjere;
 - (e) služi kao forum za savjetovanje o pitanjima povezanim s ovim odjeljkom u koordinaciji s ostalim relevantnim odborima, radnim skupinama i svim drugim specijaliziranim tijelima na temelju ovog Sporazuma;

- (f) obavlja sve druge funkcije koje mu dodijeli Odbor za trgovinu robom; i
 - (g) dostavlja rezultate svojeg rada na temelju ovog stavka na razmatranje Odboru za trgovinu robom.
3. Pododbor za poljoprivredu sastaje se najmanje jednom godišnje, osim ako je dogovoreno drukčije.
4. U posebnim okolnostima Pododbor za poljoprivredu se, na zahtjev stranke, sastaje uz suglasnost stranaka u roku od najviše 30 dana od dana takvog zahtjeva.

ODJELJAK C.

Trgovina vinima i jakim alkoholnim pićima

ČLANAK 2.21.

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na vinske proizvode¹² i jaka alkoholna pića razvrstana u tarifne brojeve 2204, 2205 i 2208 Harmoniziranog sustava.

¹² Podrazumijeva se da „vinski proizvodi” znači vina i drugi vinski proizvodi razvrstani u tarifne brojeve 2204 i 2205 Harmoniziranog sustava.

ČLANAK 2.22.

Enološki postupci

1. Europska unija odobrava uvoz i stavljanje na tržište na svojem području za ljudsku potrošnju vina podrijetlom iz Meksika, koje je proizvedeno u skladu:
 - (a) s definicijama proizvoda odobrenima u Meksiku zakonima i propisima iz dijela A Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića); i
 - (b) s enološkim postupcima odobrenima u Meksiku i ograničenjima koja se tamo primjenjuju u skladu sa zakonima i propisima iz dijela A Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića) ili onima koje je nadležno tijelo Meksika na drugi način odobrilo za upotrebu u vinima za izvoz, u mjeri u kojoj ih preporučuje i objavljuje Međunarodna organizacija za vinogradarstvo i vinarstvo (dalje u tekstu „OIV”).

Na odobrenje iz ovog stavka primjenjuje se zahtjev da se u vina ne dodaju alkohol ili jaka alkoholna pića, osim u likerska vina u koja se može dodati alkohol vinskog podrijetla ili jako alkoholno piće od grožđa. Ovim podstavkom ne dovodi se u pitanje mogućnost dodavanja alkohola koji se razlikuje od alkohola vinskog podrijetla u proizvodnji vina vino generoso, pod uvjetom da se takav dodatak jasno navede na etiketi.

2. Meksiko odobrava uvoz i stavljanje na tržište na svojem državnom području za ljudsku potrošnju vina podrijetlom iz Europske unije, koje je proizvedeno u skladu:

- (a) s definicijama proizvoda odobrenima u Europskoj uniji zakonima i propisima iz dijela B Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića);
- (b) s enološkim postupcima odobrenima u Europskoj uniji i ograničenjima koja se tamo primjenjuju u skladu sa zakonima i propisima iz dijela B Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića); i
- (c) s činjenicom da je isključeno dodavanje alkohola ili jakih alkoholnih pića u sva vina osim u likerska vina u koja se može dodati samo alkohol vinskoga podrijetla ili jako alkoholno piće od grožđa.

3. Sorte vinove loze koje se mogu upotrebljavati u vinima koja su uvezena iz jedne stranke i stavljaju se na tržište na području druge stranke sorte su biljaka *Vitis vinifera* i njihovi hibridi, čime se ne dovode u pitanje eventualni restriktivniji zakoni i propisi stranke u pogledu vina proizvedenog na njezinu području.

4. Zajedničko vijeće može izmijeniti dijelove A i B Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića) radi dodavanja, brisanja ili ažuriranja upućivanja na definicije proizvoda te enološke postupke i ograničenja.

ČLANAK 2.23.

Označivanje vinskih proizvoda i jakih alkoholnih pića

1. Stranka ne smije zahtijevati da se na spremniku, etiketi ili ambalaži vinskih proizvoda ili jakih alkoholnih pića navede bilo koji od sljedećih datuma ili njihov ekvivalent:

- (a) datum pakiranja;
- (b) datum punjenja u boce;
- (c) datum proizvodnje;
- (d) datum isteka valjanosti, datum „upotrijebiti do”, datum „upotrijebiti ili potrošiti do”, rok valjanosti;
- (e) datum minimalne trajnosti, datum „najbolje upotrijebiti do”, datum „najbolja kvaliteta do”; ili
- (f) datum do kojeg je dopuštena prodaja.

Stranka može zahtijevati prikazivanje datuma minimalne trajnosti ako se dodaju pokvarljivi sastojci ili ako proizvođač smatra da je trajnost proizvoda kraća od ili jednaka 12 mjeseci.

2. Stranka ne smije zahtijevati da se na spremniku, etiketi ili ambalaži vinskih proizvoda ili jakih alkoholnih pića navede prijevod žigova, robnih marki ili oznaka zemljopisnog podrijetla.
3. Stranka dopušta da se obvezne informacije, uključujući prijevode, navedu na dodatnoj etiketi pričvršćenoj na spremnik vinskog proizvoda ili jakog alkoholnog pića. Dodatne etikete mogu se pričvrstiti na uvezeni spremnik vina ili jakog alkoholnog pića nakon uvoza, ali prije nego što se proizvod stavi u prodaju na području stranke, pod uvjetom da su obvezne informacije s izvorne etikete u potpunosti i točno prikazane.
4. Stranka dopušta upotrebu identifikacijskih oznaka serije pod uvjetom da njihovo brisanje nije moguće.
5. Stranka ne primjenjuje mjeru označivanja na vinske proizvode i jaka alkoholna pića koja su stavljena na tržište na području te stranke prije datuma stupanja te mjere na snagu, osim u iznimnim okolnostima.
6. Stranka dopušta upotrebu crteža, znakova, ilustracija i tvrdnji ili zapisa na bocama pod uvjetom da ne zamjenjuju obvezne informacije na etiketi i da ne dovode potrošača u zabludu o stvarnim svojstvima i sastavu vinskih proizvoda i jakih alkoholnih pića.
7. Stranka ne smije zahtijevati da se na etiketama vinskih proizvoda ili jakih alkoholnih pića navode oznake alergena koji su upotrijebljeni u proizvodnji i pripremi vinskih proizvoda ili jakih alkoholnih pića, a koji nisu prisutni u konačnom proizvodu.

8. Za trgovinu vinima između stranaka vino podrijetlom iz Europske unije može se u Meksiku označiti oznakom vrste proizvoda kako je navedeno u dijelu C (Označivanje vina) Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića).

9. Svaka stranka štiti sljedeća imena u vezi s vinskim proizvodima i jakim alkoholnim pićima, u skladu s Pariškom konvencijom za zaštitu industrijskog vlasništva potpisanom u Parizu 20. ožujka 1883. (dalje u tekstu „Pariška konvencija”):

(a) ime države članice; i

(b) ime Sjedinjenih Meksičkih Država ili Meksika i njegovih država.

10. Stranka dopušta da se na etiketama vinskih proizvoda ili jakih alkoholnih pića navede volumni sadržaj alkohola upotrebom sljedećih kratica:

(a) „% Alc. vol.”;

(b) „% Alc vol.”;

(c) „% alc. vol.”;

(d) „% alc vol.”;

- (e) „% Alc.”;
- (f) „% Alc./vol.”;
- (g) „Alc()%vol.”;
- (h) „% alc/vol”;
- (i) „alc()%vol”.

ČLANAK 2.24.

Certificiranje vinskih proizvoda i jakih alkoholnih pića

1. Stranka za vinske proizvode uvezene iz druge stranke i stavljene na njezino tržište može zahtijevati samo dokumentaciju i certifikate navedene u dijelu D (Dokumentacija i certificiranje) Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića).
2. Stranka na uvoz vinskih proizvoda proizvedenih na području druge stranke ne smije primjenjivati restriktivnije zahtjeve za certificiranje uvoza od onih utvrđenih u ovom Sporazumu.

3. Svaka stranka može primijeniti svoje zakone i propise kako bi otkrila patvorene ili kontaminirane proizvode nakon konačnog uvoza.
4. Svaka stranka u slučaju spora kao referentne metode priznaje metode analize koje su u skladu s normama koje preporučuju međunarodne organizacije kao što je Međunarodna organizacija za normizaciju (ISO) ili, ako te metode ne postoje, metode OIV-a.
5. Svaka stranka odobrava uvoz jakih alkoholnih pića na svoje područje u skladu s pravilima kojima su uređeni dokumentacija ili certificiranje za uvoz i izvješća o analizi, kako je to predviđeno u njezinim zakonima i propisima.
6. Europska unija za uvoz tekile i meskala na svoje područje zahtijeva da se njezinim carinskim tijelima predoči certifikat o autentičnosti za izvoz tih proizvoda koju su izdala tijela za ocjenjivanje sukladnosti akreditirana i odobrena od strane meksičkih vlasti¹³. Meksiko dostavlja obrasce certifikata o autentičnosti za izvoz tekile i meskala te o svim promjenama povezanim s tim certifikatima obavješćuje Pododbor za trgovinu vinima i jakim alkoholnim pićima.

¹³ Podrazumijeva se da se time ne dovode u pitanje zakoni i propisi svake stranke koji se odnose na stavljanje tih proizvoda na tržište i njihovu komercijalizaciju.

7. Stranka može uvesti privremene dodatne zahtjeve za certificiranje uvoza za vinske proizvode i jaka alkoholna pića uvezena iz druge stranke u slučaju legitimnih problema povezanih s javnom politikom, kao što je zaštita zdravlja ili potrošača, ili radi borbe protiv prijevare. U tom slučaju stranka drugoj stranci dostavlja odgovarajuće informacije i daje joj dovoljno vremena za ispunjavanje dodatnih zahtjeva.

Takvi zahtjevi ne primjenjuju se dulje od vremena potrebnog za odgovor na problem povezan s javnom politikom ili rizik od prijevare u odnosu na koji su uvedeni.

8. Zajedničko vijeće može izmijeniti dio D (Dokumentacija i certificiranje) Priloga 2.-E (Mjere relevantne za vinske proizvode i jaka alkoholna pića) u pogledu dokumentacije i certifikata iz stavka 1.

ČLANAK 2.25.

Primjenjiva pravila

Ako ovim Sporazumom nije predviđeno drukčije, uvoz i stavljanje na tržište proizvoda obuhvaćenih ovim odjeljkom kojima stranke međusobno trguju izvršavaju se u skladu sa zakonima i propisima koji se primjenjuju na području stranke uvoznice.

ČLANAK 2.26.

Prijelazne mjere

Proizvodi koji su na datum stupanja ovog Sporazuma na snagu proizvedeni i označeni u skladu sa zakonima i propisima stranke i postojećim sporazumima između stranaka, ali nisu u skladu s ovim odjeljkom, mogu se staviti na tržište u stranci uvoznici pod sljedećim uvjetima:

- (a) na tržište ih mogu staviti trgovci na veliko ili proizvođači, u razdoblju od dvije godine; ili
- (b) prodavači na malo, do iscrpljenja zaliha.

ČLANAK 2.27.

Obavijesti

Svaka stranka osigurava da drugu stranku pravodobno izvješćuje o svim izmjenama zakona i propisa koji se odnose na pitanja obuhvaćena ovim odjeljkom, a koje utječu na proizvode kojima međusobno trguju.

ČLANAK 2.28.

Suradnja u području trgovine vinima i jakim alkoholnim pićima

1. Stranke surađuju i rješavaju pitanja koja se odnose na trgovinu vinima i jakim alkoholnim pićima, posebno u vezi sa sljedećim:

- (a) definicijama proizvoda, certificiranjem i označivanjem; i
- (b) upotrebom sorti vinove loze za proizvodnju vina i njihovim označivanjem.

2. Kako bi se olakšala uzajamna pomoć provedbenih tijela stranaka, svaka stranka određuje nadležna tijela i tijela odgovorna za provedbu i primjenu pitanja obuhvaćenih ovim odjeljkom. Ako stranka odredi više nadležnih ili odgovornih tijela, ona osigurava njihovu koordinaciju. U tom slučaju stranka određuje i jedinstveno tijelo za vezu koje bi trebalo djelovati kao jedinstvena kontaktna točka za nadležno ili odgovorno tijelo druge stranke.

3. Stranke se međusobno obavješćuju o imenima i adresama nadležnih i odgovornih tijela iz stavka 2. i njihovim izmjenama najkasnije šest mjeseci od stupanja ovog Sporazuma na snagu.

4. Nadležna i odgovorna tijela iz ovog članka blisko surađuju i nastoje dodatno poboljšati uzajamnu pomoć koju si pružaju u primjeni ovog odjeljka, posebno radi suzbijanja prijevarenih praksi.

ČLANAK 2.29.

Pododbor za trgovinu vinima i jakim alkoholnim pićima

1. Pododbor za trgovinu vinima i jakim alkoholnim pićima osnovan člankom 1.10. (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma) stavkom 1. točkom (c):

- (a) prati provedbu ovog odjeljka te upravljanje njime;
- (b) služi kao forum za suradnju o pitanjima koja se odnose na ovaj odjeljak i razmjenu informacija; i
- (c) osigurava ispravno funkcioniranje ovog odjeljka.

2. Pododbor za trgovinu vinima i jakim alkoholnim pićima može davati preporuke i pripremati odluke za Zajedničko vijeće koje se mogu donijeti kako je predviđeno u ovom odjeljku.

ODJELJAK D

Necarinske obveze u pogledu pristupa tržištu za druge sektore

ČLANAK 2.30.

Lijekovi

Posebne necarinske obveze u pogledu pristupa tržištu svake stranke koje se odnose na farmaceutske proizvode i medicinske proizvode utvrđene su u Prilogu 2.-F (Farmaceutski proizvodi).

ČLANAK 2.31.

Motorna vozila

Posebne necarinske obveze u pogledu pristupa tržištu svake stranke koje se odnose na motorna vozila i opremu te njihove dijelove utvrđene su u Prilogu 2.-G (Motorna vozila i oprema te njihovi dijelovi).

POGLAVLJE 3.

PRAVILA O PODRIJETLU I POSTUPCI U VEZI S PODRIJETLOM

ODJELJAK A

Pravila podrijetla

ČLANAK 3.1.

Definicije

1. Za potrebe ovog poglavlja:
 - (a) „poglavlja”, „tarifni brojevi” i „tarifni podbrojevi” znači poglavlja (dvoznamenkaste oznake), tarifni brojevi (četveroznamenkaste oznake) i podbrojevi (šesteroznamenkaste oznake) koji se upotrebljavaju u nomenklaturi Harmoniziranog sustava;
 - (b) „nadležno državno tijelo” znači, u slučaju Meksika, imenovano tijelo u Ministarstvu gospodarstva (Secretaría de Economía) ili njegov sljednik;

- (c) „pošiljka” znači roba koju jedan izvoznik istodobno šalje jednom primatelju ili roba obuhvaćena jedinstvenom prijevoznom ispravom koja se odnosi na njihovu otpremu od izvoznika do primatelja ili, ako takva isprava ne postoji, roba obuhvaćena jednim računom;
- (d) „carinska tijela” znači državno tijelo koje je na temelju prava stranke odgovorno za provedbu, primjenu i izvršenje carinskih zakona i propisa;
- (e) „izvoznik” znači osoba koja se nalazi na području stranke i koja izvozi s područja te stranke i sastavlja tvrdnju o podrijetlu;
- (f) „uvoznik” znači osoba koja se nalazi na području stranke koja uvozi robu i traži povlašteno tarifno postupanje;
- (g) „materijal” znači svaki sastojak, sirovina, sastavnica, dio i slično koji se koristi u proizvodnji proizvoda;
- (h) „materijali bez podrijetla” znači materijali koji ne ispunjavaju uvjete za materijal s podrijetlom u skladu s ovim poglavljem;
- (i) „materijali s podrijetlom” ili „proizvodi s podrijetlom” znači materijali ili proizvodi koji ispunjavaju uvjete za materijal s podrijetlom u skladu s ovim poglavljem;

- (j) „proizvod” znači proizvod koji se izrađuje, čak i ako je namijenjen za naknadnu upotrebu kao materijal u proizvodnji drugog proizvoda; i
- (k) „proizvodnja” znači svaka vrsta obrade, prerade ili posebnog postupka, uključujući sastavljanje.

ČLANAK 3.2.

Opći zahtjevi

1. Za potrebe primjene povlaštenog tarifnog postupanja stranke na robu s podrijetlom iz druge stranke u skladu s ovim Sporazumom, sljedeći se proizvodi smatraju proizvodima s podrijetlom iz stranke u kojoj je obavljena zadnja proizvodnja:

- (a) proizvodi u cijelosti dobiveni u toj stranci u smislu članka 3.4.;
- (b) proizvodi proizvedeni u toj stranci isključivo od materijala s podrijetlom; ili
- (c) proizvodi proizvedeni u toj stranci koji sadržavaju materijale bez podrijetla, pod uvjetom da ispunjavaju uvjete utvrđene u Prilogu 3.-A (Pravila o podrijetlu za određene proizvode).

2. Proizvod koji se smatra proizvodom s podrijetlom iz stranke u skladu sa stavkom 1. mora ispunjavati sve ostale primjenjive zahtjeve iz ovog poglavlja za odobravanje povlaštenog tarifnog postupanja na temelju zahtjeva u skladu s člankom 3.16.

3. Ako je proizvod stekao status proizvoda s podrijetlom, materijali bez podrijetla upotrijebljeni u njegovoj proizvodnji ne smatraju se materijalima bez podrijetla ako se proizvod ugrađuje kao materijal u drugi proizvod.

4. Da bi stekao status proizvoda s podrijetlom, proizvod mora biti proizveden kako je navedeno u stavku 1. točkama od (a) do (c) bez prekida u stranci.

ČLANAK 3.3.

Kumulacija podrijetla

1. Proizvod s podrijetlom iz stranke smatra se proizvodom s podrijetlom iz druge stranke ako se upotrebljava kao materijal u proizvodnji drugog proizvoda u toj drugoj stranci¹⁴.

2. Stavak 1. ne primjenjuje se:

(a) ako proizvodnja proizvoda ne nadilazi postupke iz članka 3.6.; i

(b) ako je cilj te proizvodnje zaobići financijsko ili porezno pravo stranaka, kako je dokazano na temelju prevage dokaza.

¹⁴ Ako se pravila o podrijetlu za materijal razlikuju među strankama, podrijetlo tog materijala utvrđuje se u skladu s pravilima o podrijetlu koja se primjenjuju na stranku izvoznicu.

ČLANAK 3.4.

Proizvodi dobiveni u cijelosti

1. Sljedeći proizvodi smatraju se u cijelosti dobivenima u stranci:
 - (a) mineralni proizvodi koji su izvađeni iz njihova tla ili s njihovog morskog dna;
 - (b) ondje uzgajane ili ubrane biljke ili biljni proizvodi;
 - (c) ondje okoćene i uzgojene žive životinje;
 - (d) proizvodi od živih životinja koje su ondje uzgojene;
 - (e) proizvodi od zaklanih životinja koje su ondje okoćene i uzgojene;
 - (f) proizvodi dobiveni ondje obavljenim lovom ili ribolovom;
 - (g) proizvodi dobiveni ondje akvakulturom ako su vodeni organizmi, uključujući ribe, mekušce, rakove i ostale vodene beskralježnjake i vodene biljke, dobiveni ili uzgojeni iz reproduktivnog materijala kao što su jajašca, ikra, mlađ, male ribe ili ličinke intervencijom u proces uzgoja ili rasta radi povećanja proizvodnje, kao što je redovito poribljavanje, hranjenje ili zaštita od grabežljivaca;

- (h) proizvodi morskog ribolova i drugi proizvodi koje su plovila stranke izvadila iz mora izvan teritorijalnog mora;
- (i) proizvodi izrađeni na brodu tvornici iz stranke isključivo od proizvoda navedenih u točki (h);
- (j) rabljeni proizvodi ondje prikupljeni prikladni samo za uporabu sirovina, uključujući te sirovine;
- (k) otpad i otpadni materijal nastali od ondje provedenih proizvodnih postupaka;
- (l) proizvodi izvađeni iz morskog dna ili sloja ispod njega izvan teritorijalnog mora stranke, pod uvjetom da ima pravo iskorištavanja takvog morskog dna ili sloja ispod njega; ili
- (m) roba ondje proizvedena isključivo od proizvoda koji su navedeni u točkama od (a) do (l).

2. Izrazi „plovilo iz stranke” i „brod tvornica iz stranke” u stavku 1. točkama (h) i (i) znače plovilo ili brod tvornica:

- (a) koji su registrirani u državi članici ili u Meksiku;
- (b) koji plove pod zastavom države članice ili Meksika; i

(c) ispunjavaju jedan od sljedećih uvjeta:

i. barem su u 50-postotnom vlasništvu državljana države članice ili Meksika; ili

ii. u vlasništvu su poduzeća koja:

(A) imaju sjedište i glavno mjesto poslovanja u Europskoj uniji ili Meksiku; i

(B) barem su u 50-postotnom vlasništvu javnih subjekata, državljana ili poduzeća države članice ili Meksika.

ČLANAK 3.5.

Odstupanja

1. Ako proizvod ne ispunjava zahtjeve utvrđene u Prilogu 3.-A (Pravila o podrijetlu za određene proizvode) zbog upotrebe materijala bez podrijetla u njegovoj proizvodnji, taj se proizvod ipak smatra proizvodom s podrijetlom iz stranke, pod uvjetom:

(a) da ukupna vrijednost tog materijala bez podrijetla ne prelazi 10 % cijene proizvoda franko tvornica; i

- (b) da se primjenom ovog stavka ne prekoračuje bilo koji postotak naveden u Prilogu 3.-A (Pravila o podrijetlu za određene proizvode) kao maksimalna vrijednost ili masa materijala bez podrijetla.
2. Stavak 1. ne primjenjuje se na proizvode razvrstane u poglavlja od 50. do 63. za koje se primjenjuju dopuštena odstupanja navedena u napomenama 5. i 6. odjeljka A Priloga 3.-A (Pravila o podrijetlu za određene proizvode).
3. Stavak 1. ne primjenjuje se na proizvode koji su u cijelosti dobiveni u stranci u smislu članka 3,4. Ako je Prilogom 3.-A (Pravila o podrijetlu za određene proizvode) propisano da materijali koji se upotrebljavaju u proizvodnji proizvoda moraju biti dobiveni u cijelosti, dopušteno odstupanje predviđeno u stavku 1. primjenjuje se na zbroj tih materijala.

ČLANAK 3.6.

Nedostatna obrada ili prerada

1. Neovisno o članku 3.2. stavku 1. točki (c), proizvod se ne smatra proizvodom s podrijetlom iz stranke ako se proizvodnja proizvoda u stranci sastoji samo od sljedećih postupaka izvedenih na materijalima bez podrijetla:
- (a) postupci kojima se osigurava očuvanje proizvoda u dobrom stanju za vrijeme prijevoza i skladištenja kao što su ventilacija, rasprostiranje, sušenje, zamrzavanje, hlađenje, stavljanje u sol, sumporov dioksid ili neku drugu vodenu otopinu, uklanjanje oštećenih dijelova i slični postupci;

- (b) jednostavno dodavanje vode ili razrjeđivanje koje bitno ne mijenja svojstva proizvoda ili dehidracija ili denaturacija¹⁵ proizvoda;
- (c) prosijavanje kroz sito i rešetku, sortiranje, razvrstavanje, graduiranje ili uparivanje, uključujući sastavljanje setova proizvoda;
- (d) oštrenje, jednostavno mljevenje ili jednostavno rezanje;
- (e) lupljenje, uklanjanje koštica ili guljenje voća, orašastih plodova i povrća;
- (f) ljuštenje;
- (g) uklanjanje zrna;
- (h) poliranje ili glaziranje žitarica i riže, djelomično ili potpuno mljevenje riže;
- (i) postupci bojenja šećera, dodavanja arome ili oblikovanja šećernih kocki; djelomično ili potpuno mljevenje kristalnog šećera;
- (j) promjene pakiranja, rastavljanje i sastavljanje paketa;
- (k) jednostavni postupci pakiranja;

¹⁵ Denaturacija uključuje činjenje alkohola neprikladnim za ljudsku potrošnju dodavanjem toksičnih tvari ili tvari neugodnog okusa.

- (l) stavljanje ili tiskanje oznaka, etiketa, logotipa i drugih sličnih razlikovnih obilježja na proizvode ili njihova pakiranja;
- (m) pranje, čišćenje, uklanjanje prašine, hrđe, ulja, boje ili drugih slojeva koji prekrivaju proizvod;
- (n) jednostavni postupci bojenja i poliranja;
- (o) jednostavno miješanje proizvoda¹⁶, bez obzira na to jesu li različitih vrsta¹⁷;
- (p) sastavljanje dijelova razvrstanih kao cjeloviti ili gotovi proizvod u skladu s Općim pravilom za tumačenje 2.(a) Općih pravila za tumačenje Harmoniziranog sustava ili drugo jednostavno sastavljanje dijelova;
- (q) rastavljanje proizvoda na dijelove ili sastavnice;
- (r) glačanje ili prešanje tekstila i predmeta od tekstila;
- (s) klanje životinja; ili
- (t) kombinacija dvaju ili više postupaka navedenih u točkama od (a) do (s).

¹⁶ Jednostavno miješanje proizvoda uključuje miješanje šećera.

¹⁷ Ti se postupci ne primjenjuju na miješanje i stapanje iz poglavlja od 27. do 30., od 32. do 35. i 38.

2. Za potrebe stavka 1. postupci se smatraju jednostavnima ako za njihovo izvođenje nisu potrebne posebne vještine ni strojevi, aparati ili alati posebno izrađeni ili instalirani za te postupke i ako postupci koji proizlaze iz tih vještina, strojeva, aparata ili alata ne daju robi bitne značajke ili svojstva.

ČLANAK 3.7.

Kvalifikacijska jedinica

1. Za primjenu ovog poglavlja kvalifikacijska jedinica konkretni je proizvod koji se smatra osnovnom jedinicom pri razvrstavanju proizvoda prema Harmoniziranom sustavu.
2. Kad je riječ o proizvodu koji je sastavljen od skupine ili skupa predmeta i pod uvjetima Harmoniziranog sustava razvrstan u jedan tarifni broj, takva cjelina čini kvalifikacijsku jedinicu.
3. Kad je riječ o pošiljci koja se sastoji od određenog broja istovjetnih proizvoda razvrstanih u isti tarifni broj, svaki se proizvod razmatra pojedinačno pri primjeni ovog poglavlja.

ČLANAK 3.8.

Odvojeno knjigovodstveno iskazivanje

1. Ako se zamjenjivi materijali s podrijetlom i bez podrijetla upotrebljavaju u proizvodnji robe, upravljanje materijalima može se osigurati primjenom metode odvojenog računovodstvenog iskazivanja, bez zasebnog skladištenja materijala.
2. Ako se zamjenjivi proizvodi s podrijetlom i bez podrijetla iz poglavlja 10., 15., 27., 28. i 29., tarifnih brojeva od 32.01 do 32.07 ili tarifnih brojeva od 39.01 do 39.14 fizički kombiniraju ili miješaju prilikom skladištenja u stranci prije izvoza u drugu stranku, upravljanje tim proizvodima može se osigurati primjenom metode odvojenog računovodstvenog iskazivanja, bez zasebnog skladištenja materijala.
3. Za potrebe stavaka 1. i 2. zamjenjivi materijali ili zamjenjivi proizvodi materijali su ili proizvodi iste vrste i iste komercijalne kvalitete s istim tehničkim i fizičkim svojstvima i koji se, u slučaju materijala, ne mogu razlikovati jedan od drugoga nakon ugradnje u gotov proizvod.
4. Metoda odvojenog računovodstvenog iskazivanja koja se primjenjuje za upravljanje zalihama primjenjuje se u skladu sa sustavom upravljanja zalihama koji je u skladu s općeprihvaćenim računovodstvenim načelima u stranci.

5. U sustavu upravljanja zalihama mora se osigurati da u bilo kojem trenutku broj dobivenih proizvoda koji se mogu smatrati proizvodima s podrijetlom iz stranke nije veći od broja koji bi se dobio upotrebom metode fizičkog odvajanja zaliha.
6. Proizvođač koji upotrebljava sustav upravljanja zalihama mora voditi evidenciju rada sustava koja je carinskim tijelima dotične stranke potrebna kako bi provjerila usklađenost s odredbama iz ovog poglavlja.
7. Stranka može zahtijevati da primjena odvojenog računovodstvenog iskazivanja u skladu s ovim člankom podliježe prethodnom odobrenju carinskih tijela te stranke.
8. Carinska tijela stranke mogu uvjetovati izdavanje odobrenja iz stavka 7. svim uvjetima koje smatraju primjerenima i mogu povući odobrenje ako ga proizvođač neispravno upotrebljava ili ako ne ispuni bilo koji od ostalih uvjeta utvrđenih u ovom poglavlju.

ČLANAK 3.9.

Pribor, zamjenski dijelovi i alat

1. Pribor, zamjenski dijelovi i alati koji se šalju s određenom opremom, strojem, aparatom ili vozilom, a koji su dio redovite opreme i uključeni u njihovu cijenu ili koji nisu zasebno fakturirani čine jedan proizvod zajedno s predmetnom opremom, strojem, aparatom ili vozilom.

2. Pribor, zamjenski dijelovi i alati iz stavka 1. ne uzimaju se u obzir pri utvrđivanju podrijetla proizvoda, osim za potrebe izračuna maksimalne vrijednosti materijala bez podrijetla ako proizvod podliježe zahtjevu u pogledu maksimalne vrijednosti materijala bez podrijetla iz Priloga 3.-A (Pravila o podrijetlu za određene proizvode).

ČLANAK 3.10.

Kompleti

Kompleti, kako su određeni Općim pravilom 3. za tumačenje Harmoniziranog sustava, smatraju se proizvodom s podrijetlom iz stranke ako su sve njihove sastavnice roba s podrijetlom. Ako se komplet sastoji od robe s podrijetlom i bez podrijetla, komplet u cjelini smatra se proizvodom s podrijetlom iz stranke, pod uvjetom da vrijednost robe bez podrijetla ne prelazi 15 % cijene kompleta franko tvornica.

ČLANAK 3.11.

Neutralni elementi

Kako bi se utvrdilo je li određeni proizvod s podrijetlom iz stranke, nije potrebno odrediti podrijetlo sljedećih elemenata koji su možda upotrijebljeni u njegovoj proizvodnji:

(a) gorivo, energija, katalizatori i otapala;

- (b) oprema, uređaji i pribor koji se upotrebljavaju za ispitivanje ili inspekciju proizvoda;
- (c) rukavice, naočale, obuća, odjeća, sigurnosna oprema i potrepštine;
- (d) strojevi, alat, matrice i kalupi;
- (e) postrojenja, oprema, zamjenski dijelovi i materijali koji se upotrebljavaju za održavanje opreme i zgrada;
- (f) maziva, masti, punila i drugi materijal koji se koristi u proizvodnji ili za upravljanje opremom i zgradama; i
- (g) drugi materijali koji nisu uključeni ni namijenjeni za uključivanje u konačni sastav proizvoda.

ČLANAK 3.12.

Ambalažni materijali, materijali i spremnici za pakiranje

1. Materijali za pakiranje i spremnici u koje je proizvod zapakiran za maloprodaju, ako su razvrstani zajedno s proizvodom u skladu s Općim pravilom 5. za tumačenje Harmoniziranog sustava, ne uzimaju se u obzir pri utvrđivanju podrijetla proizvoda, osim za potrebe izračuna maksimalne vrijednosti materijala bez podrijetla ako proizvod podliježe zahtjevu u pogledu maksimalne vrijednosti materijala bez podrijetla u skladu s Prilogom 3.-A (Pravila o podrijetlu za određene proizvode).

2. Materijali i spremnici za pakiranje u koje je proizvod zapakiran u svrhu slanja ne uzimaju se u obzir kad se utvrđuje podrijetlo tog proizvoda.

ČLANAK 3.13.

Vraćena roba

Ako se roba s podrijetlom iz stranke izvezena iz te stranke u treću zemlju vrati, smatra se robom bez podrijetla, osim ako se carinskim tijelima pruže zadovoljavajući dokazi:

- (a) da je vraćena roba upravo ona roba koja je bila izvezena; i
- (b) da vraćena roba nije bila podvrgnuta nikakvim postupcima osim onima koji su bili potrebni kako bi se roba očuvala u dobrom stanju dok se nalazi u toj trećoj zemlji ili za vrijeme izvoza.

ČLANAK 3.14.

Neizmijenjenost

1. Roba koja je prijavljena za uvoz u stranku mora biti ista kao roba koja je izvezena iz druge stranke, iz koje se smatra da je podrijetlom. Prije prijavljivanja za uvoz ta se roba ne smije ni na koji način mijenjati, preinačivati niti podvrgavati postupcima osim onima za njezino očuvanje u dobrom stanju ili onima kojima se, dodavanjem ili stavljanjem oznaka, etiketa, plombi ili bilo kojih drugih razlikovnih obilježja, osigurava usklađenost s posebnim domaćim zahtjevima stranke uvoznice.
2. Roba ili pošiljke mogu se skladištiti u trećoj zemlji pod uvjetom da u toj trećoj zemlji ostanu pod carinskim nadzorom.
3. Ne dovodeći u pitanje odredbe odjeljka B, pošiljke se mogu razdvojiti u trećoj zemlji ako razdvajanje provodi izvoznik ili ako se ono provodi pod njegovom odgovornošću, pod uvjetom da roba ostane pod carinskim nadzorom u toj trećoj zemlji.
4. Smatra se da postoji usklađenost sa stavcima od 1. do 3. osim ako carinska tijela imaju razloga vjerovati suprotno. U tom slučaju uvoznik, u skladu sa zakonskim odredbama svake stranke, pruža dokaz o usklađenosti na odgovarajući način, uključujući ugovorne prijevozne isprave kao što su teretnice, činjenične ili konkretne dokaze na temelju označivanja ili numeriranja paketa ili bilo koji dokaz povezan s robom.

ČLANAK 3.15.

Izložbe

1. Na proizvode s podrijetlom koji su poslani u treću zemlju radi izlaganja i koji su nakon izložbe prodani za uvoz u stranku pri uvozu se primjenjuju povlastice iz odredaba ovog Sporazuma, pod uvjetom da se carinskim tijelima podnesu zadovoljavajući dokazi o tome:
 - (a) da je izvoznik te proizvode poslao iz stranke u treću zemlju u kojoj se izložba održava te da ih je tamo izložio;
 - (b) da je izvoznik te proizvode prodao ili na drugi način prepustio osobi u stranci;
 - (c) da su proizvodi za vrijeme izložbe ili neposredno nakon izložbe poslani u istom stanju u kojem su bili upućeni na izložbu; i
 - (d) da proizvodi, od trenutka kad su poslani na izložbu, nisu korišteni ni u koju drugu svrhu osim izlaganja na toj izložbi.
2. Tvrdnja o podrijetlu mora se sastaviti u skladu s odredbama odjeljka B i na uobičajen način podnijeti carinskim tijelima stranke uvoznice. Na izjavi se mora naznačiti naziv i adresa izložbe.

3. Stavak 1. primjenjuje se na sve trgovinske, industrijske, poljoprivredne ili obrtničke izložbe, sajmove ili slične javne priredbe ili izlaganja koji se ne priređuju u privatne svrhe u prodavaonicama ili poslovnim prostorima radi prodaje tih proizvoda i za vrijeme kojih proizvodi ostaju pod carinskim nadzorom.

4. Carinska tijela stranke uvoznice mogu zahtijevati dokaze da su proizvodi ostali pod carinskim nadzorom u trećoj zemlji u kojoj su izloženi te dodatnu dokumentaciju s dokazima o uvjetima pod kojima su proizvodi bili izloženi.

ODJELJAK B

Postupci povezani s podrijetlom

ČLANAK 3.16.

Zahtjev za povlašteno tarifno postupanje i tvrdnja o podrijetlu

1. Stranka uvoznica pri uvozu odobrava povlašteno tarifno postupanje za proizvod s podrijetlom iz druge stranke u smislu članka 3.2. na temelju uvoznikova zahtjeva za povlašteno tarifno postupanje ako se ispune svi ostali primjenjivi zahtjevi iz ovog poglavlja.

2. Zahtjev za povlašteno tarifno postupanje temelji se na tvrdnji o podrijetlu izdanoj u skladu s člankom 3.18. koju izvoznik dostavlja na računu ili bilo kojem drugom trgovinskom dokumentu.
3. Zahtjev za povlašteno tarifno postupanje i tvrdnja o podrijetlu iz stavka 2. uključuju se u carinsku uvoznju deklaraciju u skladu sa zakonima i propisima stranke uvoznice.
4. Uvoznik koji podnosi zahtjev na temelju tvrdnje o podrijetlu iz stavka 2. mora posjedovati tvrdnju o podrijetlu te po potrebi njezin primjerak dostavlja carinskom tijelu stranke uvoznice.
5. Stavci 2., 3. i 4. ne primjenjuju se u slučajevima navedenima u članku 3.23.

ČLANAK 3.17.

Zahtjevi za povlašteno tarifno postupanje nakon uvoza

1. Svaka stranka osigurava da uvoznik može zatražiti povlašteno tarifno postupanje nakon uvoza i dobiti povrat svih preplaćenih carina za uvezenu robu ako uvoznik nije podnio zahtjev za povlašteno tarifno postupanje u trenutku uvoza, a predmetna je roba u trenutku uvoza ispunjavala uvjete za podnošenje takvog zahtjeva kao roba s podrijetlom u skladu s člankom 3.2.

2. Uvoznik podnosi zahtjev za povlašteno tarifno postupanje najkasnije godinu dana od datuma uvoza. Kao uvjet za odobravanje povlaštenog tarifnog postupanja u skladu sa stavkom 1., stranka može zahtijevati da uvoznik:

- (a) dostavi presliku tvrdnje o podrijetlu za predmetnu robu;
- (b) dostavi sve druge dokumente potrebne za uvoz robe; i
- (c) izjavi da je roba u trenutku uvoza bila roba s podrijetlom.

ČLANAK 3.18.

Uvjeti za sastavljanje tvrdnje o podrijetlu

1. Tvrdnju o podrijetlu iz članka 3.16. stavka 2. može sastaviti izvoznik registriran:
 - (a) u Meksiku kao izvoznik kojeg je ovlastilo nadležno državno tijelo, uz primjenu svih uvjeta koje se smatra primjerenima za provjeru statusa robe s podrijetlom i ispunjenje drugih zahtjeva iz ovog poglavlja; i
 - (b) u Europskoj uniji kao izvoznik u skladu s relevantnim pravom Unije (sustav registriranih izvoznika).

2. Carinska tijela ili nadležno državno tijelo registriranom izvozniku dodjeljuju broj koji se navodi na tvrdnji o podrijetlu. Carinska tijela ili nadležno državno tijelo upravljaju postupkom registracije i mogu povući registraciju ako se izvoznik njome nepravilno služi.
3. Tvrdnju o podrijetlu iz članka 3.16. stavka 2. može sastaviti bilo koji izvoznik za bilo koju pošiljku koja se sastoji od jednog ili više paketa koji sadržavaju proizvode s podrijetlom čija ukupna vrijednost ne prelazi 6 000 EUR.
4. Izvoznik sastavlja tvrdnju o podrijetlu služeći se jednom od jezičnih verzija iz Priloga 3.-B (Tekst tvrdnje o podrijetlu) na računu ili bilo kojem drugom trgovinskom dokumentu u kojem je roba s podrijetlom dovoljno detaljno opisana da se može prepoznati.
5. Tvrdnje o podrijetlu moraju imati originalni vlastoručni potpis izvoznika. Izvoznik registriran u skladu sa stavkom 1. ne mora potpisivati takve tvrdnje ako se carinskim tijelima ili nadležnom državnim tijelom stranke izvoznice obveže da preuzima punu odgovornost za svaku tvrdnju o podrijetlu u kojoj se izvoznik navodi kao da je tvrdnju o podrijetlu sam vlastoručno potpisao.
6. Izvoznik koji sastavlja tvrdnju o podrijetlu u svakom trenutku mora, na zahtjev carinskih tijela ili nadležnog državnog tijela stranke izvoznice, biti spreman dostaviti sve odgovarajuće isprave kojima se dokazuje da predmetni proizvodi imaju status proizvoda s podrijetlom te da su ispunjeni ostali zahtjevi iz ovog poglavlja.
7. Izvoznik može sastaviti tvrdnju o podrijetlu kad se roba na koju se tvrdnja odnosi izvozi ili nakon izvoza.

ČLANAK 3.19.

Valjanost tvrdnje o podrijetlu

1. Tvrdnja o podrijetlu vrijedi godinu dana od datuma sastavljanja.
2. Izjava o podrijetlu može se primjenjivati na:
 - (a) na jednu pošiljku proizvoda; ili
 - (b) na više pošiljki istovjetnih proizvoda u bilo kojem razdoblju navedenom u tvrdnji o podrijetlu u trajanju od najdulje 12 mjeseci.

ČLANAK 3.20.

Uvoz u djelomičnim pošiljkama

Ako se, na zahtjev uvoznika i u skladu s uvjetima koje utvrđuju carinska tijela stranke uvoznice, rastavljena ili nesastavljena roba u smislu Općeg pravila 2.(a) za tumačenje Harmoniziranog sustava koja se uvrštava u odjeljke od XV. do XXI. Harmoniziranog sustava uvozi u djelomičnim pošiljkama, po uvozu prve djelomične pošiljke za tu robu dostavlja se samo jedna tvrdnja o podrijetlu, kako to zahtijevaju carinska tijela.

ČLANAK 3.21.

Nepodudarnosti i manje pogreške

1. Manje nepodudarnosti između tvrdnje o podrijetlu i isprava podnesenih carinskom uredu radi ispunjavanja formalnosti za uvoz robe ne čine tvrdnju o podrijetlu ništavom ako se propisno utvrdi da ta isprava odgovara predmetnim proizvodima.
2. Carinska tijela stranke uvoznice ne odbijaju zahtjev za povlašteno tarifno postupanje zbog manjih pogrešaka u tvrdnji o podrijetlu, kao što su strojopisne pogreške.

ČLANAK 3.22.

Zahtjevi za vođenje evidencije

1. Uvoznik koji podnosi zahtjev za povlašteno tarifno postupanje za robu koja se uvozi u stranku mora posjedovati i čuvati tvrdnju o podrijetlu koju je sastavio izvoznik tri godine od datuma uvoza proizvoda ili tijekom duljeg razdoblja koje odredi stranka uvoznica.

2. Izvoznik koji je sastavio tvrdnju o podrijetlu mora posjedovati i čuvati primjerak te tvrdnje i svu drugu evidenciju kojom se dokazuje da proizvod ispunjava zahtjeve za stjecanje statusa proizvoda s podrijetlom tri godine od sastavljanja te izjave o podrijetlu ili tijekom duljeg razdoblja koje odredi stranka izvoznica.
3. Evidencija koju je potrebno voditi u skladu s ovim člankom može se čuvati u elektroničkom obliku.

ČLANAK 3.23.

Izuzeće od tvrdnje o podrijetlu

1. Roba koju pojedinac šalje pojedincu u paketima male vrijednosti ili koja je dio osobne prtljage putnika prihvaća se kao roba s podrijetlom bez potrebe za dostavom tvrdnje o podrijetlu, pod uvjetom da takva roba nije uvezena radi trgovine, da je deklarirana kao roba koja ispunjava zahtjeve iz ovog poglavlja i da nema sumnje u istinitost te izjave.
2. Povremeni uvoz koji se sastoji isključivo od proizvoda za osobnu upotrebu primatelja ili putnika ili članova njihovih obitelji ne smatra se uvozom radi trgovine ako je prema prirodi i količini robe očito da se ne uvozi iz komercijalnih razloga i pod uvjetom da uvoz nije dio niza uvoza za koje se razumno može smatrati da su provedeni odvojeno kako bi se izbjeglo obvezno dostavljanje tvrdnje o podrijetlu.

3. Ukupna vrijednost robe iz stavka 1. ne smije prelaziti 500 EUR ili ekvivalentni iznos u valuti stranke kad je riječ o paketima male vrijednosti, odnosno 1 200 EUR ili ekvivalentni iznos u valuti stranke kad je riječ o robi koja je dio osobne prtljage putnika.

4. Ništa u ovom članku ne tumači se kao da sprečava stranku da primijeni odgovarajuće carinske kontrole kako bi osigurala usklađenost s odredbama iz stavaka od 1. do 3.

ČLANAK 3.24.

Provjera podrijetla i administrativna suradnja

1. Stranke jedna drugoj dostavljaju adrese i podatke za kontakt carinskih tijela ili nadležnog državnog tijela odgovornog za provjeru tvrdnji o podrijetlu.

2. Kako bi osigurale urednu primjenu ovog poglavlja, stranke si međusobno pomažu putem svojih carinskih tijela ili nadležnog državnog tijela kako bi provjerile je li riječ o robi s podrijetlom, jesu li tvrdnje o podrijetlu vjerodostojne i jesu li informacije navedene u tim tvrdnjama točne.

3. Provjere tvrdnji o podrijetlu obavljaju se nasumičnim odabirom ili kad god carinska tijela stranke uvoznice imaju osnovane razloge za sumnju u vjerodostojnost tvrdnji, u status robe s podrijetlom dotične robe ili u ispunjenje ostalih zahtjeva iz ovog poglavlja.

4. Za potrebe provedbe odredbi stavka 3. carinska tijela stranke uvoznice pisanim putem traže provjeru podrijetla od carinskog tijela ili nadležnog državnog tijela stranke izvoznice dostavljajući:

- (a) informacije o identitetu carinskog tijela koje je izdalo zahtjev;
- (b) ime izvoznika kojeg treba provjeriti;
- (c) predmet i opseg provjere; i
- (d) primjerak tvrdnje o podrijetlu i, prema potrebi, sve druge relevantne isprave.

5. Carinsko tijelo ili nadležno državno tijelo stranke izvoznice provodi provjeru. U tu svrhu ima pravo zatražiti sve potrebne dokaze i obaviti svaki pregled poslovnih knjiga izvoznika ili bilo koju drugu provjeru koju smatra primjerenom.

6. Carinsko tijelo ili nadležno državno tijelo stranke izvoznice što prije obavješćuje carinsko tijelo koje je zatražilo provjeru o rezultatima te provjere. Rezultati se dostavljaju u pisanom izvješću u kojem se jasno navodi može li se predmetna roba smatrati robom s podrijetlom, je li tvrdnja o podrijetlu vjerodostojna i jesu li ostali zahtjevi iz ovog poglavlja ispunjeni. To pisano izvješće mora sadržavati:

- (a) rezultate provjere;
- (b) opis robe podvrgnute provjeri i razvrstavanje u carinsku tarifu relevantno za primjenu pravila o podrijetlu;
- (c) opis i objašnjenje razloga koji se odnose na status robe s podrijetlom; i
- (d) popratne isprave, ako su dostupne.

7. Ako se u slučaju osnovane sumnje ne dobije nikakav odgovor u roku od 10 mjeseci od datuma zahtjeva za provjeru ili ako odgovor ne sadržava dostatne informacije za utvrđivanje vjerodostojnosti predmetne isprave ili podrijetla robe, carinsko tijelo koje je zatražilo provjeru ima pravo, osim u slučaju izvanrednih okolnosti, odbiti povlašteno tarifno postupanje.

8. Stranka uvoznica obavješćuje stranku izvoznicu u roku od 60 dana od primitka pisanog izvješća o razlikama povezanim s postupcima provjere iz ovog članka ili s tumačenjem pravila o podrijetlu u utvrđivanju ispunjava li roba uvjete za robu s podrijetlom, a te se razlike ne mogu otkloniti savjetovanjem između carinskog tijela koje je zatražilo provjeru i carinskog tijela ili nadležnog državnog tijela odgovornog za obavljanje provjere.

9. Na zahtjev bilo koje od stranaka, stranke održavaju i završavaju savjetovanje u roku od 90 dana od datuma obavijesti iz stavka 8. radi otklanjanja tih razlika. Rok za završetak savjetovanja može se produljiti za svaki pojedini slučaj na temelju uzajamne pisane suglasnosti stranaka. Stranke nastoje otkloniti te razlike u okviru Pododbora za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu osnovanog člankom 1.10. stavkom 1. točkom (d) (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma).

10. Ovo poglavlje ne sprečava carinsko tijelo stranke da poduzme sve druge mjere koje smatra potrebnima dok se ne otklone razlike iz stavka 8. na temelju ovog Sporazuma.

ČLANAK 3.25.

Povjerljivost

1. Svaka stranka u skladu sa svojim pravom čuva povjerljivost informacija koje joj dostavi druga stranka u skladu s ovim poglavljem i štiti ih od otkrivanja.
2. Carinska tijela ili nadležno državno tijelo stranke uvoznice informacije dobivene od druge stranke može upotrebljavati samo za potrebe ovog poglavlja.
3. Carinska tijela ili nadležno državno tijelo stranke izvoznice ne otkrivaju povjerljive poslovne informacije dobivene od izvoznika, osim ako je ovim poglavljem predviđeno drukčije.
4. Stranka uvoznica informacije koje je njezino carinsko tijelo dobilo u skladu s ovim poglavljem ne upotrebljava u kaznenim postupcima koji se vode pred sudom ili sucem, osim ako je stranka uvoznica formalno pisanim putem obavijestila stranku izvoznicu o informacijama koje namjerava upotrijebiti i razlozima za njihovu upotrebu te pod uvjetom da se stranka izvoznica tome ne protivi.

5. Ništa u ovom Sporazumu ne tumači se kao da sprečava stranku da upotrijebi povjerljive informacije za potrebe upravljanja ili provedbe carinskog zakonodavstva povezanog s ovim poglavljem, ili na neki drugi način propisan pravom stranke, među ostalim u upravnom, kvazisudskom ili sudskom postupku.

ČLANAK 3.26.

Administrativne mjere i sankcije

Stranka izriče administrativne mjere i sankcije svakoj osobi koja je sastavila ispravu ili uzrokovala sastavljanje isprave koja sadržava netočne informacije za potrebe dobivanja povlaštenog tarifnog postupanja za robu.

ODJELJAK C.

Ostale odredbe

ČLANAK 3.27.

Primjena ovog poglavlja na Ceutu i Melillu

1. Za potrebe ovog poglavlja, u slučaju Europske unije, pojam „stranka” ne uključuje Ceutu i Melillu.

2. Pri uvozu u Ceutu ili Melillu roba s podrijetlom iz Meksika podliježe u svakom pogledu istom carinskom tretmanu na temelju ovog Sporazuma kao roba s podrijetlom iz carinskog područja Europske unije u skladu s Protokolom 2. uz Akt o pristupanju Kraljevine Španjolske i Portugalske Republike Europskoj uniji. Meksiko na uvoz robe koja je obuhvaćena Sporazumom i koja je podrijetlom iz Ceute i Melille primjenjuje carinski tretman jednak onom koji je odobren za robu koja se uvozi i koja je podrijetlom iz Europske unije.
3. Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom iz ovog poglavlja primjenjuju se *mutatis mutandis* na robu izvezenu iz Meksika u Ceutu i Melillu i na robu izvezenu iz Ceute i Melille u Meksiko.
4. Ceuta i Melilla smatraju se jedinstvenim područjem.
5. U polje 3. teksta tvrdnje o podrijetlu izvoznik unosi „Meksiko” ili „Ceuta i Melilla” ovisno o podrijetlu robe.
6. Za primjenu i provedbu ovog poglavlja u Ceuti i Melilli nadležna su španjolska carinska tijela.

ČLANAK 3.28.

Kneževina Andora i Republika San Marino

Povlašteno tarifno postupanje za robu s podrijetlom iz Andore i San Marina te utvrđivanje podrijetla te robe utvrđuju se u Prilogu 3.-C (Kneževina Andora i Republika San Marino).

ČLANAK 3.29.

Napomene s objašnjenjima

Objašnjenja u pogledu tumačenja, primjene i upravljanja ovim poglavljem navode se u Prilogu 3.-D (Objašnjenja).

ČLANAK 3.30.

Prijelazne odredbe

1. Za robu za koju je podnesen zahtjev za povlašteno tarifno postupanje i uvoz prije stupanja ovog Sporazuma na snagu primjenjuju se pravila i uvjeti utvrđeni u Prilogu III. Odluci br. 2/2000 Zajedničkog Vijeća EZ-Meksiko od 23. ožujka 2000. i njegovim dodacima od I. do V. najviše tri godine od stupanja ovog Sporazuma na snagu.

2. Dokaz o podrijetlu izdan u skladu s odredbama Priloga III. Odluci br. 2/2000 Zajedničkog Vijeća EZ-Meksiko od 23. ožujka 2000. i njegovih dodataka od I. do V. za robu za koju zahtjev za povlašteno tarifno postupanje nije podnesen do datuma stupanja ovog Sporazuma na snagu nije valjan.

3. Za robu koja je na datum stupanja ovog Sporazuma na snagu u provozu iz stranke izvoznice u stranku uvoznicu ili je pod carinskim nadzorom u stranci uvoznici bez plaćanja uvoznih carina i poreza podnosi se zahtjev za povlašteno tarifno postupanje u skladu s člankom 3.16. pod uvjetom da ta roba ispunjava zahtjeve iz ovog poglavlja.

ČLANAK 3.31.

Izmjene poglavlja

Zajedničko vijeće može odlukom izmijeniti odredbe ovog poglavlja i priloge od 3.-A do 3.-D.

ČLANAK 3.32.

Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu

Za potrebe djelotvorne provedbe i primjene ovog poglavlja Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu obavlja funkcije navedene u članku 4.17. (Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu).

POGLAVLJE 4.

CARINA I OLAKŠAVANJE TRGOVINE

ČLANAK 4.1.

Opći ciljevi

1. Stranke prepoznaju važnost carine i olakšavanja trgovine u promjenjivom svjetskom trgovinskom okruženju.
2. Stranke potvrđuju da bi za svoje zahtjeve i postupke povezane s uvozom, izvozom i provozom trebale uzeti u obzir carinske i međunarodne trgovinske instrumente i norme koji se primjenjuju u području carina i trgovine, kao što su materijalni elementi Revidirane konvencije iz Kyota o pojednostavljenju i usklađivanju carinskih postupaka koja je sastavljena u Kyotu 18. svibnja 1973. i koju je Vijeće Svjetske carinske organizacije donijelo u lipnju 1999., Međunarodna konvencija o Harmoniziranom sustavu nazivlja i brojčanog označivanja robe sastavljena u Bruxellesu 14. lipnja 1983., kao i Okvir normi za osiguravanje i olakšavanje globalne trgovine Svjetske carinske organizacije donesen u lipnju 2005. (dalje u tekstu „okvir normi SAFE”) i Model carinskih podataka Svjetske carinske organizacije.

3. Stranke potvrđuju da njihovi zakoni i propisi moraju biti nediskriminirajući i da se carinski postupci moraju temeljiti na upotrebi suvremenih metoda i djelotvornih kontrola kako bi se zaštitila i olakšala legitimna trgovina.
4. Stranke potvrđuju i da njihovi carinski postupci ne smiju predstavljati veće administrativno opterećenje ili više ograničavati trgovinu nego što je potrebno za ostvarenje legitimnih ciljeva i da bi se trebali primjenjivati na predvidljiv, dosljedan i transparentan način.
5. Kako bi osigurala transparentnost, učinkovitost, integritet i odgovornost za rad, svaka stranka:
- (a) kad god je to moguće pojednostavnjuje i preispituje zahtjeve i formalnosti radi brzog puštanja i carinjenja robe;
 - (b) nastoji dodatno pojednostavniti i standardizirati podatke i isprave potrebne carinskim i drugim tijelima kako bi se skratilo vrijeme i smanjili njihovi troškovi za trgovce i gospodarske subjekte, uključujući mala i srednja poduzeća; i
 - (c) osigurava održavanje najviših standarda integriteta primjenom mjera koje odražavaju načela relevantnih međunarodnih konvencija i instrumenata u području carina i olakšavanja trgovine.

6. Stranke su suglasne jačati suradnju kako bi osigurale da relevantno zakonodavstvo i postupci te administrativni kapaciteti njihovih uprava ostvaruju ciljeve promicanja olakšavanja trgovine, osiguravajući pritom djelotvoran carinski nadzor.

ČLANAK 4.2.

Transparentnost i objavljivanje

1. Svaka stranka, prema potrebi, osigurava redovita savjetovanja između svojih graničnih tijela i trgovaca ili drugih dionika na svojem području.

2. Svaka stranka odmah objavljuje, na nediskriminirajući i lako dostupan način, među ostalim putem interneta te u mjeri u kojoj je to moguće na engleskom jeziku, svoje zakone, propise i opće upravne postupke i smjernice povezane s pitanjima carina i olakšavanja trgovine. Ta pitanja uključuju:

- (a) postupke uvoza, izvoza i provoza, uključujući postupke u lukama, zračnim lukama i drugim ulaznim točkama, te potrebne obrasce i dokumente;
- (b) primijenjene carinske i porezne stope bilo koje vrste koje se primjenjuju na uvoz ili izvoz ili u vezi s njima;
- (c) pristojbe i naknade koje određuju državne agencije ili se određuju za njih na uvoz, izvoz ili provoz ili u vezi s njima;

- (d) pravila za klasifikaciju ili vrednovanje robe u carinske svrhe;
- (e) zakone i druge propise te administrativne odluke opće primjene koji se odnose na pravila o podrijetlu;
- (f) ograničenja ili zabrane uvoza, izvoza ili provoza;
- (g) odredbe o sankcijama za povrede formalnosti za uvoz, izvoz ili provoz;
- (h) žalbeni postupak;
- (i) sporazume sa zemljom ili zemljama koji se odnose na uvoz, izvoz ili provoz, ili dijelove tih sporazuma;
- (j) postupke upravljanja tarifnim kvotama;
- (k) radno vrijeme i operativne postupke carinskih ureda u lukama i na graničnim prijelazima; i
- (l) informacijske centre za upite za informacije.

3. Svaka stranka, u skladu sa svojim zakonima i propisima, osigurava mogućnost i odgovarajući rok trgovcima i ostalim zainteresiranim stranama da podnesu svoje primjedbe na predloženo uvođenje ili izmjene zakona i propisa opće primjene koji se odnose na pitanja carine i olakšavanja trgovine.

4. Svaka stranka, u skladu sa svojim zakonima i propisima, osigurava da se novi ili izmijenjeni zakoni i propisi opće primjene koji se odnose na carinu i olakšavanje trgovine ili informacije o njima objavljuju što ranije prije njihova stupanja na snagu, kako bi se trgovcima i ostalim zainteresiranim stranama omogućilo da se s njima upoznaju.
5. Svaka stranka može odrediti da se stavci 3. i 4. ne primjenjuju na promjene stopa pristojbi ili carina, mjere koje imaju ublažavajući učinak, mjere čija bi djelotvornost bila umanjena zbog postupanja u skladu sa stavcima 3. i 4., mjere koje se primjenjuju u hitnim okolnostima ili manje izmjene domaćeg zakonodavstva i pravnog sustava.
6. Svaka stranka uspostavlja ili održava jedan ili više informacijskih centara za odgovaranje na upite trgovaca i drugih zainteresiranih strana povezane s carinom i drugim pitanjima olakšavanja trgovine te na internetu objavljuje informacije o postupcima za postavljanje takvih upita.
7. Stranka ne smije naplaćivati naknadu za odgovaranje na upite ili izdavanje potrebnih obrazaca i isprava.
8. Informacijski centri odgovaraju na upite i izdaju obrasce i isprave u razumnom roku koji je utvrdila svaka stranka, a koji se može razlikovati ovisno o prirodi i složenosti upita.

ČLANAK 4.3.

Zahtjevi u pogledu podataka i dokumentacije

1. Radi pojednostavnjenja i smanjenja učestalosti i složenosti formalnosti povezanih s uvozom, izvozom i provozom te zahtjeva u pogledu podataka i dokumentacije, svaka stranka prema potrebi osigurava sljedeće za takve formalnosti i zahtjeve u pogledu podataka i dokumentacije:

- (a) da se donose i primjenjuju radi brzog puštanja robe, pod uvjetom da se ispune uvjeti za puštanje robe;
- (b) da se donose i primjenjuju na način kojim se smanjuju vrijeme i trošak usklađivanja za trgovce i gospodarske subjekte;
- (c) da se njima najmanje ograničava trgovina ako su za ostvarenje predmetnog cilja ili ciljeva politike bile razumno dostupne dvije ili više mogućnosti; i
- (d) da se ne održavaju ako više nisu potrebni, uključujući njihove dijelove.

2. Svaka stranka primjenjuje zajedničke carinske postupke te ujednačene zahtjeve u pogledu carinskih podataka i dokumentacije na puštanje robe na njezino područje. Ništa u ovom stavku ne sprečava stranku da uspostavi različite carinske postupke te zahtjeve u pogledu podataka i dokumentacije na temelju elemenata kao što su upravljanje rizicima, priroda i vrsta robe ili prijevozno sredstvo.

ČLANAK 4.4.

Automatizacija i upotreba informacijskih tehnologija

1. Svaka stranka:
 - (a) upotrebljava informacijske tehnologije kojima se ubrzavaju postupci za puštanje robe radi olakšavanja trgovine između stranaka;
 - (b) osigurava da su elektronički sustavi dostupni korisnicima carinskih postupaka;
 - (c) omogućuje dostavu carinske deklaracije u elektroničkom obliku; i
 - (d) upotrebljava elektroničke ili automatizirane sustave upravljanja rizicima.
2. Svaka stranka donosi ili provodi postupke kojima se omogućuje elektroničko plaćanje carina, poreza, pristojbi i naknada koje ubiru carinska tijela u trenutku uvoza i izvoza.

ČLANAK 4.5.

Puštanje robe

1. Svaka stranka donosi ili provodi postupke kojima se:
 - (a) omogućuje brzo puštanje robe u roku koji nije dulji od onog koji je potreban za osiguravanje usklađenosti s carinskim pravom te drugim zakonima i propisima o trgovini;
 - (b) omogućuje prethodna elektronička dostava i obrada carinskih podataka i dokumentacije te svih drugih informacija prije dolaska robe radi puštanja robe iz carinskog nadzora po dolasku;
 - (c) omogućuje puštanje robe po dolasku bez privremenog premještanja u skladišta ili druge objekte; i
 - (d) omogućuje puštanje robe prije konačnog utvrđivanja carina, poreza, naknada i pristojbi, ako se takvo utvrđivanje ne provodi prije ili odmah po dolasku, pod uvjetom da su ispunjeni svi ostali regulatorni zahtjevi; prije puštanja robe stranka može od uvoznika zatražiti da dostavi dovoljno jamstvo u obliku garancije, pologa ili nekog drugog odgovarajućeg instrumenta, koje nije veće od iznosa potrebnog za plaćanje carina, poreza, pristojbi i naknada koji se naplaćuju za robu pokrivenu jamstvom, te koje se oslobađa kad više nije potrebno.

2. Svaka stranka može donijeti ili provoditi mjere kojima se trgovcima ili gospodarskim subjektima omogućuje da ostvare korist od daljnjeg pojednostavnjenja carinskih postupaka, u skladu sa svojim zakonima i propisima.

ČLANAK 4.6.

Upravljanje rizikom

1. Svaka stranka donosi ili provodi sustav upravljanja rizicima za carinske kontrole koji njezinim carinskim tijelima omogućuje da usmjere inspekcijske aktivnosti na visokorizične pošiljke i ubrzaju puštanje niskorizičnih pošiljki.
2. Svaka članica osmišljava i primjenjuje upravljanje rizicima tako da se izbjegne proizvoljna ili neopravdana diskriminacija ili prikriveno ograničavanje međunarodne trgovine.
3. Svaka stranka upravljanje rizicima temelji na procjeni rizika na temelju odgovarajućih kriterija odabira.
4. Svaka stranka može i nasumično birati pošiljke za carinske kontrole kao dio svojeg upravljanja rizicima.
5. Da bi olakšala trgovinu svaka stranka periodički preispituje i prema potrebi ažurira sustav upravljanja rizicima iz stavka 1.

ČLANAK 4.7.

Preliminarne odluke

1. Prethodna odluka je pisana odluka koju stranka putem svojih carinskih tijela dostavlja podnositelju prije uvoza na njezino područje robe koja je obuhvaćena zahtjevom i u kojoj je propisan način na koji će stranka postupati s robom u trenutku uvoza s obzirom:

- (a) na razvrstavanje robe u carinsku tarifu;
- (b) na podrijetlo robe¹⁸; i
- (c) na sva druga pitanja koja stranke dogovore.

2. Stranka u razumnom, vremenski ograničenom roku dostavlja prethodnu odluku podnositelju koji je dostavio zahtjev, među ostalim u elektroničkom obliku, ako sadržava sve potrebne informacije u skladu sa zakonima i propisima te stranke. Stranka može zatražiti uzorak robe za koju podnositelj traži donošenje prethodne odluke.

3. Prethodna odluka valjana je najmanje tri godine nakon donošenja osim ako se promijenio zakon, činjenice ili okolnosti na kojima se ta odluka temelji.

¹⁸ U skladu sa Sporazumom WTO-a o pravilima o podrijetlu ili poglavljem 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom) ovog Sporazuma.

4. Stranka može odbiti donijeti prethodnu odluku ako su činjenice i okolnosti na kojima se prethodna odluka temelji predmet upravnog ili sudskog preispitivanja, odnosno ako se zahtjev ne temelji na stvarnim i konkretnim činjenicama ili se ne odnosi ni na koju predviđenu primjenu prethodne odluke. Stranka koja odbije donijeti prethodnu odluku bez odgode pisanim putem obavješćuje podnositelja i navodi relevantne činjenice te osnovu za tu odluku.

5. Svaka stranka objavljuje barem sljedeće:

- (a) zahtjeve za primjenu preliminarne odluke, uključujući informacije koje će se dostavljati i u kojem obliku;
- (b) rok u kojem će donijeti prethodnu odluku; i
- (c) rok valjanosti prethodne odluke.

6. Ako stranka ukine, izmijeni ili poništi prethodnu odluku, bez odgode pisanim putem obavješćuje podnositelja i navodi relevantne činjenice te osnovu za tu odluku. Stranka prethodnu odluku može ukinuti, izmijeniti ili poništiti s retroaktivnim učinkom samo ako se ta odluka temeljila na nepotpunim, netočnim, neispravnim, lažnim ili zavaravajućim informacijama koje je dostavio podnositelj.

7. Prethodna odluka koju je donijela stranka obvezujuća je za tu stranku u odnosu na podnositelja, kao i za podnositelja.

8. Stranka osigurava, na pisani zahtjev podnositelja, preispitivanje prethodne odluke ili odluke o njezinu ukidanju, izmjeni ili poništenju.

9. Stranka nastoji objaviti materijalne elemente svojih prethodnih odluka, među ostalim putem interneta, u skladu sa zahtjevima u pogledu povjerljivosti utvrđenima u njezinim zakonima i propisima.

ČLANAK 4.8.

Ovlašteni gospodarski subjekti

1. Svaka stranka za gospodarske subjekte koji ispunjavaju određene kriterije (ovlašteni gospodarski subjekti) uspostavlja ili provodi partnerski program za olakšavanje trgovine (dalje u tekstu „program za ovlaštene gospodarske subjekte”) u skladu s okvirom normi SAFE.

2. Navedeni kriteriji¹⁹ koje je potrebno ispuniti za status ovlaštenog gospodarskog subjekta objavljuju se i odnose na usklađenost, ili rizik od neusklađenosti, sa zahtjevima navedenima u zakonima, propisima ili postupcima svake stranke.

¹⁹ Stranka može upotrebljavati kriterije utvrđene u članku 7.7.2. Sporazuma WTO-a o olakšavanju trgovine.

3. Navedeni kriteriji koje je potrebno ispuniti za status ovlaštenog gospodarskog subjekta ne smiju se oblikovati niti primjenjivati na način kojim se omogućuje ili stvara proizvoljna ili neopravdana diskriminacija među subjektima kad prevladavaju isti uvjeti, a u okviru tih kriterija mora se omogućiti sudjelovanje malim i srednjim poduzećima.

4. Program za ovlaštene gospodarske subjekte obuhvaća posebne pogodnosti za ovlaštene gospodarske subjekte, uzimajući u obzir obveze stranaka u skladu s člankom 7.7.3. Sporazuma WTO-a o olakšavanju trgovine donesenog 27. studenoga 2014.

5. Stranke surađuju na osiguravanju, ako je to relevantno i primjereno, međusobnog priznavanja programa za ovlaštene gospodarske subjekte, pod uvjetom da su ti programi kompatibilni i da se temelje na jednakovrijednim kriterijima i pogodnostima.

ČLANAK 4.9.

Preispitivanje ili žalba

1. Svaka stranka osigurava djelotvorne, brze, nediskriminirajuće i lako dostupne postupke kojima se jamči pravo na žalbu protiv odluke o carinskom pitanju.

2. Svaka stranka osigurava da osoba u odnosu na koju donese odluku o carinskom pitanju ima na njezinu području pristup:

- (a) upravnom preispitivanju ili žalbi pred upravnim tijelom koje je više od službenika ili ureda koji je izdao odluku ili je neovisno o njima; ili
- (b) sudskom preispitivanju te odluke ili žalbi pred sudom protiv te odluke.

3. Svaka stranka osigurava da osoba koja je podnijela zahtjev carinskim tijelima za donošenje odluke, a nije dobila odluku o tom zahtjevu u relevantnom roku, ima pravo podnijeti žalbu.

4. Svaka stranka osigurava da osoba iz stavka 2. primi upravnu odluku i obrazloženje odluke kako bi ta osoba, prema potrebi, mogla iskoristiti žalbene postupke ili postupke preispitivanja.

ČLANAK 4.10.

Sankcije

1. Svaka stranka predviđa kazne za nepoštovanje njezinih zakona, propisa ili postupovnih zahtjeva povezanih s carinom ili drugog zakonodavstva koje se odnosi na uvoz, izvoz i provoz robe.

2. Svaka stranka osigurava da je njezinim carinskim zakonima i propisima propisano da sve kazne koje se izriču za povrede njezinih carinskih zakona, propisa ili postupovnih zahtjeva moraju biti razmjerne i nediskriminirajuće.
3. Svaka stranka osigurava da se kazna koju su izrekla njezina carinska tijela zbog povrede njezinih carinskih zakona, propisa ili postupovnih zahtjeva izriče samo osobi koja je zakonski odgovorna za povredu.
4. Svaka stranka osigurava da izrečena kazna ovisi o činjenicama i okolnostima predmeta i da je razmjerna stupnju i težini povrede.
5. Svaka stranka izbjegava poticaje ili sukobe interesa u procjeni i naplati kazni i pristojbi.
6. Svaku se stranku potiče da dobrovoljno otkrivanje povrede njezinih carinskih zakona, propisa ili postupovnih zahtjeva prije nego što povredu otkriju njezina carinska tijela razmotri kao moguću olakotnu okolnost pri utvrđivanju kazne.
7. Svaka stranka osigurava da se u slučaju u kojem je izrečena kazna za povredu njezinih carinskih zakona, propisa ili postupovnih zahtjeva osobi kojoj se izriče kazna dostavi pisano objašnjenje u kojem je navedena priroda povrede i primjenjivi zakon, propis ili postupak u skladu s kojim je izrečen iznos ili opseg kazne za povredu.

8. Svaka stranka u svojim zakonima, propisima ili postupcima propisuje fiksni rok u kojem njezina carinska tijela mogu pokrenuti postupak za izricanje kazne povezane s povredom njezinih carinskih zakona, propisa ili postupaka.

ČLANAK 4.11.

Carinska suradnja i uzajamna administrativna pomoć

1. Stranke osiguravaju da njihova tijela surađuju u carinskim pitanjima kako bi se osiguralo ostvarivanje ciljeva utvrđenih u članku 4.1.

2. Stranke, među ostalim, surađuju:

(a) razmjenom informacija o svojim carinskim zakonima i propisima, njihovoj provedbi i carinskim postupcima, posebno u sljedećim područjima:

- i. pojednostavnjivanje i modernizacija carinskih postupaka;
- ii. mjere provedbe na granicama koje primjenjuju njihova carinska tijela;
- iii. olakšavanje kretanja u provozu i pretovara;
- iv. dijalog s poslovnom zajednicom; i
- v. sigurnost opskrbnog lanca i upravljanje rizicima.

- (b) na carinskim aspektima osiguravanja i olakšavanja međunarodnog trgovinskog lanca opskrbe u skladu s okvirom normi SAFE, među ostalim s obzirom na njihove programe za ovlaštene gospodarske subjekte i uzajamno priznavanje tih programa iz članka 4.8.;
- (c) razmatranjem razvoja zajedničkih inicijativa za uvoz, izvoz, druge carinske postupke i olakšavanje trgovine, uključujući tehničku pomoć;
- (d) jačanjem suradnje u području carine u međunarodnim organizacijama kao što su WTO i Svjetska carinska organizacija (dalje u tekstu „WCO”);
- (e) utvrđivanjem minimalnih standarda, u mjeri u kojoj je to ostvarivo, za tehnike upravljanja rizicima i s njima povezane zahtjeve i programe; ako je to relevantno i primjereno, stranke razmatraju i uzajamno priznavanje tehnika upravljanja rizicima, standarda povezanih s rizicima i kontrola sigurnosti;
- (f) ulaganjem napora u usklađivanje zahtjeva u pogledu podataka za uvoz, izvoz i druge carinske postupke primjenom zajedničkih standarda i podatkovnih elemenata u skladu s modelom carinskih podataka WCO-a; i
- (g) održavanjem dijaloga između svojih stručnjaka za politike radi promicanja korisnosti, učinkovitosti i primjenjivosti prethodnih odluka.

3. Stranke jedna drugoj pružaju uzajamnu administrativnu pomoć u carinskim pitanjima u skladu s odredbama Priloga o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima donesenog Odlukom br. 5/2004 Zajedničkog Vijeća EU-Meksiko od 15. prosinca 2004., koji se ugrađuje u ovaj Sporazum i postaje njegov sastavni dio. Na svaku razmjenu informacija između stranaka u skladu s ovim poglavljem primjenjuju se *mutatis mutandis* zahtjevi u pogledu povjerljivosti informacija i zaštite osobnih podataka navedeni u članku 10. tog priloga, kao i svi zahtjevi povezani s povjerljivošću i privatnošću propisani zakonima i propisima stranaka.

ČLANAK 4.12.

Jedan kanal

1. Svaka stranka nastoji razviti ili održavati sustave jedinstvenog sučelja radi olakšavanja jedinstvenog elektroničkog dostavljanja svih informacija koji se zahtijevaju u skladu s carinskim i drugim zakonodavstvom za uvoz, izvoz i provoz robe.
2. Stranke nastoje surađivati na interoperabilnosti i pojednostavnjivanju svojih sustava jedinstvenog sučelja, među ostalim razmjenom iskustava u razvoju i primjeni sustava jedinstvenog sučelja.

ČLANAK 4.13.

Provoz i pretovar

1. Svaka stranka osigurava olakšavanje i djelotvornu kontrolu kretanja u provozu i postupaka pretovara na svojem području.
2. Svaka stranka nastoji promicati i provoditi regionalne aranžmane o provozu radi olakšavanja trgovine između stranaka.
3. Svaka stranka osigurava suradnju i koordinaciju svih uključenih tijela i agencija na svojem području kako bi se olakšao promet u provozu.
4. Svaka stranka dopušta da se roba namijenjena uvozu kreće pod carinskim nadzorom od ulaznog carinskog ureda do drugog carinskog ureda na njezinu području iz kojeg bi roba trebala biti puštena ili carinjena.

ČLANAK 4.14.

Revizija nakon carinjenja

1. Radi ubrzanja puštanja robe, svaka stranka donosi ili provodi reviziju nakon carinjenja kako bi osigurala usklađenost sa svojim carinskim zakonima i propisima.

2. Svaka stranka provodi revizije nakon carinjenja na temelju rizika.
3. Svaka stranka revizije nakon carinjenja provodi na transparentan način. Ako se provede revizija i dobiju se uvjerljivi rezultati, stranka osobu čija je evidencija predmet revizije bez odgode obavješćuje o rezultatima, obrazloženju rezultata te njezinim pravima i obvezama.
4. Stranke potvrđuju da se informacije dobivene revizijom nakon carinjenja mogu koristiti u daljnjim upravnim ili sudskim postupcima.
5. Stranke u mjeri u kojoj je to ostvarivo upotrebljavaju rezultate revizije nakon carinjenja za potrebe upravljanja rizicima.

ČLANAK 4.15.

Carinski posrednici

1. Stranka u svojim carinskim zakonima i propisima ne smije zahtijevati obveznu upotrebu carinskih posrednika.
2. Svaka stranka objavljuje svoje mjere o korištenju carinskih posrednika.
3. Pri izdavanju dozvola carinskim posrednicima, ako su one potrebne, svaka stranka primjenjuje transparentna i objektivna pravila.

ČLANAK 4.16.

Pregledi prije otpreme

Stranka ne smije zahtijevati obvezni pregled prije isporuke kako je definirano u Sporazumu WTO-a o pregledu robe prije isporuke u odnosu na razvrstavanje u carinsku tarifu i određivanje carinske vrijednosti²⁰.

ČLANAK 4.17.

Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila podrijetla

1. Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu podnosi izvješća Zajedničkom odboru.
2. Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu osnovan u skladu s člankom 1.10. (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma) osigurava ispravno funkcioniranje ovog poglavlja, poglavlja 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom), Priloga o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima iz članka 4.11. stavka 3. i svih dodatnih carinskih odredbi koje su stranke dogovorile, te razmatra sva pitanja koja proizlaze iz njihove primjene.

²⁰ Podrazumijeva se da se ovim člankom ne isključuju pregledi prije isporuke u sanitarne i fitosanitarne svrhe.

3. Pododbor:

- (a) prema potrebi priprema odgovarajuće preporuke Zajedničkom odboru:
 - i. o provedbi poglavlja 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom) i upravljanju njime; i
 - ii. o svim izmjenama poglavlja 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom);
- (b) donosi objašnjenja radi olakšavanja provedbe poglavlja 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom);
- (c) prati provedbu ovog poglavlja i upravljanje njime;
- (d) služi kao forum za savjetovanje i raspravu o svim pitanjima povezanima s carinom, uključujući posebno carinske postupke, određivanje carinske vrijednosti, tarifne režime, carinsku nomenklaturu, carinsku suradnju i uzajamnu administrativnu pomoć u carinskim pitanjima;
- (e) služi kao forum za savjetovanje i raspravu o pitanjima povezanima s pravilima o podrijetlu, postupcima povezanima s podrijetlom i administrativnom suradnjom;

- (f) jača suradnju u razvoju, primjeni i provedbi carinskih postupaka, uzajamnu administrativnu pomoć u carinskim pitanjima, pravilima o podrijetlu, postupcima povezanim s podrijetlom i administrativnu suradnju; i
- (g) razmatra sva druga pitanja povezana s ovim poglavljem ili poglavljem 3. (Pravila o podrijetlu i postupci povezani s podrijetlom) prema dogovoru stranaka.

4. Pododbor za carinu, olakšavanje trgovine i pravila o podrijetlu može ispitati potrebu za odlukama ili preporukama o svim pitanjima koja proizlaze iz provedbe ovog poglavlja i pripremiti ih za Zajedničko vijeće. Zajedničko vijeće ovlašteno je prema potrebi donositi odluke o provedbi ovog poglavlja, uključujući odluke o pitanjima koja se odnose na programe za ovlaštene gospodarske subjekte i uzajamno priznavanje tih programa, zajedničke inicijative povezane s carinskim postupcima i olakšavanjem trgovine te tehničku pomoć.

5. Stranke se mogu dogovoriti da održavaju ad hoc sastanke o pitanjima povezanim s carinskom suradnjom, pravilima o podrijetlu ili uzajamnom administrativnom pomoći.

POGLAVLJE 5.

MJERE ZA ZAŠTITU TRGOVINE

ODJELJAK A

Antidampinške i kompenzacijske mjere

ČLANAK 5.1.

Opće odredbe

1. Stranke potvrđuju svoja prava i obveze iz članka VI. GATT-a iz 1994., Sporazuma o antidampingu i Sporazuma o SCM-u.
2. Za potrebe primjene privremenih i konačnih mjera podrijetlo predmetne robe utvrđuje se u skladu s pravilima o nepovlaštenom podrijetlu svake stranke.

ČLANAK 5.2.

Transparentnost i zakonito postupanje

1. Svaka stranka provodi svoje postupke i primjenjuje antidampinške i kompenzacijske mjere na pravedan i transparentan način u skladu s relevantnim odredbama Sporazuma o antidampingu i Sporazuma o SCM-u.
2. Svaka stranka u preliminarnoj fazi postupka, a u svakom slučaju prije donošenja konačne odluke, obavještuje sve zainteresirane strane o osnovnim činjenicama koje se razmatraju i na kojima se temelji odluka o primjeni konačnih mjera. Time se ne dovodi u pitanje članak 6.5. Sporazuma o antidampingu i članak 12.4. Sporazuma o SCM-u.
3. Svaka stranka svakoj zainteresiranoj strani u antidampinškom ili antisubvencijskom ispitnom postupku u potpunosti omogućuje da brani svoje interese, pod uvjetom da se time nepotrebno ne odgađa provođenje ispitnog postupka.
4. Primjenjuje se definicija zainteresiranih strana iz članka 6.11. Sporazuma o antidampingu i članka 12.9. Sporazuma o SCM-u.

ČLANAK 5.3.

Uvođenje antidampinških i kompenzacijskih pristojbi

Odluku hoće li iznos antidampinške ili kompenzacijske pristojbe koja se uvodi biti jednak punoj dampinškoj marži ili iznosu subvencije ili niži donose nadležna tijela stranke uvoznice u skladu s pravom te stranke.

ČLANAK 5.4.

Konačna odluka

Stranka pri donošenju konačne odluke uzima u obzir informacije koje su propisno dostavile sve strane koje se smatraju zainteresiranim stranama u skladu s pravom te stranke.

ČLANAK 5.5.

Neprimjena rješavanja sporova

Nijedna stranka ne može primijeniti odredbe o rješavanju sporova iz poglavlja 31. (Rješavanje sporova) u pogledu tumačenja ili primjene odredaba ovog odjeljka.

ODJELJAK B

Globalne zaštitne mjere

ČLANAK 5.6.

Opće odredbe

Svaka stranka zadržava svoja prava i obveze iz članka XIX. GATT-a iz 1994. i članka 5. Sporazuma o poljoprivredi, kao i iz Sporazuma o zaštitnim mjerama.

ČLANAK 5.7.

Transparentnost

1. Neovisno o članku 5.6., stranka koja pokreće ispitni postupak u pogledu globalnih zaštitnih mjera ili namjerava uvesti globalne zaštitne mjere, na zahtjev druge stranke i pod uvjetom da ona ima znatan interes, odmah dostavlja pisanu ad hoc obavijest sa svim relevantnim informacijama koje su dovele do pokretanja ispitnog postupka u pogledu globalnih zaštitnih mjera ili do uvođenja globalnih zaštitnih mjera, uključujući prema potrebi privremene nalaze. Time se ne dovodi u pitanje članak 3.2. Sporazuma o zaštitnim mjerama.

2. Stranka koja uvodi globalne zaštitne mjere nastoji te mjere uvesti na način koji najmanje utječe na bilateralnu trgovinu.

3. Za potrebe stavka 2., ako stranka smatra da su ispunjene pravne pretpostavke za uvođenje konačnih zaštitnih mjera i namjerava uvesti takve mjere, o tome obavješćuje drugu stranku i omogućuje joj održavanje bilateralnih savjetovanja. Ako u roku od 30 dana od obavijesti nije postignuto zadovoljavajuće rješenje, stranka uvoznica može donijeti konačnu zaštitnu mjeru primjerenu za rješavanje problema.

4. Za potrebe ovog članka, smatra se da stranka ima znatan interes ako se nalazi među pet najvećih dobavljača uvezene robe u protekle tri godine, mjereno u odnosu na apsolutni obujam ili vrijednost.

ČLANAK 5.8.

Neprijemna rješavanja sporova

Nijedna stranka ne može primijeniti odredbe o rješavanju sporova iz poglavlja 31. (Rješavanje sporova) u pogledu tumačenja ili primjene odredaba ovog odjeljka koje se odnose na prava i obveze iz Sporazuma o WTO-u.

ODJELJAK C.

Bilateralne zaštitne mjere

PODODJELJAK C.1.

Opće odredbe

ČLANAK 5.9.

Definicije

Za potrebe odjeljka C:

(a) „nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak” znači:

- i. u slučaju Europske unije, Europska komisija; i
- ii. u slučaju Meksika, Unidad de Prácticas Comerciales Internacionales de la Secretaría de Economía (Jedinica za međunarodne trgovačke prakse Ministarstva gospodarstva) ili njezin sljednik;

- (b) „domaća industrija” znači, u odnosu na uvezeni proizvod, proizvođači u cjelini istovjetnih ili izravno konkurentskih proizvoda koji posluju na području stranke, ili oni proizvođači čija ukupna proizvodnja istovjetnih ili izravno konkurentskih proizvoda predstavlja znatan udio u ukupnoj domaćoj proizvodnji tih proizvoda;
- (c) „istovjetan proizvod” znači identičan proizvod koji je sličan u svim pogledima proizvodu koji se razmatra ili, ako nema takvog proizvoda, drugi proizvod koji, iako nije sličan u svim pogledima, ima obilježja koja uvelike nalikuju onima koje ima proizvod koji se razmatra;
- (d) „izravno konkurentski proizvod” znači proizvod koji možda nije sličan u svakom pogledu, ali je u velikoj mjeri zamjenjiv s proizvodom koji se razmatra jer služi za iste svrhe²¹;
- (e) „ozbiljna šteta” znači bitno opće narušavanje položaja neke domaće industrije;
- (f) „prijetnja ozbiljne štete” znači ozbiljna šteta koja je očito neminovna na temelju činjenica, a ne pukih tvrdnji, nagađanja ili male vjerojatnosti; i

²¹ Nadležna tijela u tom pogledu mogu analizirati aspekte kao što su fizička obilježja tih proizvoda, njihove tehničke specifikacije, krajnju upotrebu i distribucijske kanale. Popis tih aspekata nije potpun te jedan ili više tih čimbenika nije nužno odlučujući.

(g) „prijelazno razdoblje” znači:

- i. razdoblje od 10 godina od datuma stupanja ovog Sporazuma na snagu; ili
- ii. razdoblje ukidanja carina za robu navedenu u rasporedu ukidanja carina stranke u Prilogu 2.-A (Raspored ukidanja carina), pod uvjetom da razdoblje ukidanja carina za predmetnu robu traje 10 ili više godina, plus tri godine.

ČLANAK 5.10.

Primjena bilateralne zaštitne mjere

1. Neovisno o odjeljku B, ako se roba s podrijetlom iz stranke zbog snižavanja ili ukidanja carine na temelju ovog Sporazuma uvozi na područje druge stranke u toliko povećanim količinama, u apsolutnom smislu ili u odnosu na domaću proizvodnju, te pod takvim uvjetima da to uzrokuje ili bi moglo uzrokovati ozbiljnu štetu domaćoj industriji koja proizvodi istovjetne ili izravno konkurentske proizvode, stranka uvoznica može uvesti mjere iz stavka 2. pod uvjetima i u skladu s postupcima utvrđenima u ovom odjeljku.

2. Ako se ispune uvjeti iz stavka 1., stranka uvoznica može uvesti samo bilateralne zaštitne mjere kojima se:

- (a) obustavlja daljnje snižavanje stope carine na predmetni proizvod kako je predviđeno ovim Sporazumom; ili
- (b) povećava stopa carine na predmetni proizvod do razine koja ne premašuje niže od sljedećeg:
 - i. carinsku stopu koja se primjenjuje na proizvod prema načelu najpovlaštenije nacije koja je na snazi u trenutku uvođenja mjere; ili
 - ii. carinsku stopu koja se primjenjuje na proizvod prema načelu najpovlaštenije nacije koja je na snazi na dan prije datuma stupanja ovog Sporazuma na snagu.

3. Stranke su suglasne da ni carinske kvote ni količinska ograničenja nisu dopušteni oblik bilateralne zaštitne mjere.

ČLANAK 5.11.

Uvjeti i ograničenja

1. Stranka ne primjenjuje bilateralnu zaštitnu mjeru:
 - (a) osim u mjeri i onoliko dugo koliko je potrebno za sprečavanje ili ispravljanje situacija opisanih u članku 5.10. ili 5.15.;
 - (b) na više od dvi je godine; ili
 - (c) nakon isteka prijelaznog razdoblja.

Razdoblje iz točke (b) može se produljiti za još jednu godinu ako nadležna tijela stranke uvoznice u skladu s postupcima navedenima u odjeljku C utvrde da je mjera i dalje potrebna za sprečavanje ili ispravljanje situacija opisanih u članku 5.10. ili 5.15. ili za olakšavanje prilagodbe, pod uvjetom da ukupno razdoblje primjene zaštitne mjere, uključujući razdoblje početne primjene i svako njegovo produljenje, nije dulje od tri godine.

2. Stranka primjenjuje bilateralnu zaštitnu mjeru samo na robu s podrijetlom navedenu u Prilogu 2.-A (Raspored ukidanja carina) na koju se primjenjuje povlašteno postupanje na temelju ovog Sporazuma.

3. Kako bi se olakšala prilagodba u situaciji u kojoj se očekuje da će bilateralna zaštitna mjera trajati dulje od godinu dana, stranka koja primjenjuje tu mjeru postupno je liberalizira u redovitim vremenskim razmacima tijekom razdoblja primjene.

4. Ako stranka prestane primjenjivati bilateralnu zaštitnu mjeru, primjenjuje se ona carinska stopa koja bi bila na snazi za taj proizvod u skladu s člankom 2.4. (Ukidanje ili snižavanje carina).

ČLANAK 5.12.

Privremene mjere

1. U kritičnim okolnostima u kojima bi odgoda prouzročila štetu koju bi bilo teško popraviti, stranka može privremeno primijeniti bilateralnu zaštitnu mjeru, a da pritom ne ispuni zahtjeve iz članka 5.22. stavka 1., na temelju prethodnog zaključka da postoji jasan dokaz da se uvoz robe s podrijetlom iz druge stranke povećao zbog snižavanja ili ukidanja carine na temelju ovog Sporazuma i da takav uvoz uzrokuje ili može uzrokovati situacije opisane u članku 5.10. ili 5.15.

2. Privremena mjera ne primjenjuje se dulje od 200 dana i u tom razdoblju stranka postupa u skladu s relevantnim postupovnim pravilima utvrđenima u pododjeljku C.2. Stranka odmah vraća iznos svih povećanja carine ako naknadni ispitni postupak opisan u pododjeljku C.2. ne dovede do uvođenja konačne mjere u skladu sa zahtjevima iz članka 5.10. ili 5.15. Trajanje bilo kakve privremene mjere računa se kao dio razdoblja iz članka 5.11. stavka 1. točke (b). Stranka uvoznica koja uvodi takve privremene mjere po njihovom uvođenju obavještuje drugu stranku i, na zahtjev druge stranke, odmah upućuje to pitanje na razmatranje Zajedničkom odboru.

ČLANAK 5.13.

Naknada i obustava koncesija

1. Stranka koja primjenjuje bilateralnu zaštitnu mjeru savjetuje se s drugom strankom kako bi se usuglasile o odgovarajućoj naknadi za liberalizaciju trgovine u obliku koncesija s u osnovi jednakovrijednim učincima na trgovinu. Stranka koja primjenjuje bilateralnu zaštitnu mjeru pruža priliku za takvo savjetovanje najkasnije 30 dana nakon početka primjene bilateralne zaštitne mjere.

2. Ako savjetovanje iz stavka 1. u roku od 30 dana od njegova početka ne dovede do dogovora o naknadi za liberalizaciju trgovine, stranka na koju bilateralna zaštitna mjera utječe može najkasnije 90 dana od primjene mjere suspendirati primjenu koncesija koje imaju u osnovi jednakovrijedne učinke na trgovinu kao bilateralna zaštitna mjera druge stranke.
3. Stranka na koju utječe bilateralna zaštitna mjera pisanim putem obavještuje drugu stranku najmanje 30 dana prije suspenzije koncesija u skladu sa stavkom 2.
4. Obveza pružanja naknade u skladu sa stavkom 1. i pravo na suspenziju koncesija u skladu sa stavkom 2. prestaju istog dana kad i bilateralna zaštitna mjera.

ČLANAK 5.14.

Upotreba zaštitnih mjera i razdoblje između mjera

1. Stranka ne primjenjuje nijednu zaštitnu mjeru iz ovog odjeljka na uvoz proizvoda koji je ranije podlijegao takvoj mjeri, osim ako nije proteklo razdoblje jednako polovini razdoblja tijekom kojeg se primjenjivala zaštitna mjera za razdoblje koje je neposredno prethodilo.

2. Stranka u odnosu na isti proizvod i u istom razdoblju ne smije primjenjivati:
 - (a) bilateralnu zaštitnu mjeru ili privremenu zaštitnu mjeru na temelju ovog Sporazuma; i
 - (b) zaštitnu mjeru u skladu s člankom XIX. GATT-a iz 1994. i na temelju Sporazuma o zaštitnim mjerama.

ČLANAK 5.15.

Najudaljenije regije

1. Ako se bilo koja roba s podrijetlom iz Meksika izravno uvozi na područje jedne najudaljenije regije Europske unije ili nekoliko njih u takvim povećanim količinama i pod takvim uvjetima da to uzrokuje ili bi moglo uzrokovati ozbiljno pogoršanje gospodarskog stanja predmetne najudaljenije regije, Europska unija, nakon što je razmotrila druga rješenja, može iznimno primijeniti zaštitne mjere ograničene na područje predmetne najudaljenije regije.
2. Ne dovodeći u pitanje stavak 1., sve odredbe odjeljka C primjenjive na bilateralne zaštitne mjere primjenjive su i na bilo koju zaštitnu mjeru donesenu za najudaljenije regije Europske unije.
3. Bilateralna zaštitna mjera ograničena na najudaljenije regije Europske unije primjenjuje se samo na robu na koju se primjenjuje povlašteno postupanje na temelju ovog Sporazuma.

4. Za potrebe stavka 1. „ozbiljno pogoršanje” znači velike poteškoće u gospodarskom sektoru u kojem se proizvode istovjetni ili izravno konkurentski proizvodi. Ozbiljno pogoršanje utvrđuje se na temelju objektivnih čimbenika, uključujući sljedeće elemente:

- (a) povećanje obujma uvoza u apsolutnom smislu ili u odnosu na domaću proizvodnju i uvoz iz ostalih izvora; i
- (b) učinak takvog uvoza na situaciju u relevantnoj industriji ili predmetnom gospodarskom sektoru, što uključuje razinu prodaje, proizvodnju, financijsku situaciju i zapošljavanje.

PODODJELJAK C.2.

Postupovna pravila primjenjiva na bilateralne zaštitne mjere

ČLANAK 5.16.

Pravo koje se primjenjuje

Za primjenu bilateralnih zaštitnih mjera nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak postupa u skladu s odredbama ovog pododjeljka, a u slučajevima koji nisu obuhvaćeni ovim pododjeljkom primjenjuje pravila utvrđena pravom predmetne stranke, ako su ta pravila u skladu s odredbama odjeljka C.

ČLANAK 5.17.

Pokretanje postupka zaštite

1. Nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak može pokrenuti postupak zaštite na temelju pisanog zahtjeva koji je podnijela domaća industrija ili koji je podnesen u njezino ime, a u iznimnim okolnostima i na vlastitu inicijativu. U slučaju Europske unije taj zahtjev u ime domaće industrije može podnijeti jedna država članica Europske unije ili više njih. Smatra se da je zahtjev podnijela domaća industrija ili da je podnesen u njezino ime ako ga podupiru oni domaći proizvođači čija ukupna proizvodnja čini više od 50 % ukupne proizvodnje istovjetnih ili izravno konkurentskih proizvoda koje proizvodi taj dio domaće industrije koji podupire zahtjev ili mu se protivi. Međutim, ispitni postupak ne pokreće se ako proizvodnja domaćih proizvođača koji izrijekom podržavaju zahtjev čini manje od 25 % ukupne nacionalne proizvodnje istovjetnih ili izravno konkurentskih proizvoda koje proizvodi domaća industrija.
2. Nakon što se ispitni postupak pokrene, zahtjev iz stavka 1., osim povjerljivih informacija iz njega, odmah se stavlja na raspolaganje svim zainteresiranim stranama.

3. Nakon pokretanja postupka zaštite, nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak objavljuje obavijest o pokretanju postupka u službenom listu stranke. U obavijesti se navodi subjekt koji je podnio pisani zahtjev, ako je primjenjivo, predmetna uvezena roba, tarifni broj, podbroj ili tarifna oznaka Harmoniziranog sustava u koje je roba razvrstana, vrsta i vrijeme donošenja odluke, rok u kojem zainteresirane strane mogu pisanim putem iznijeti svoja stajališta i dostaviti informacije, mjesto na kojem se mogu pregledati pisani zahtjev i svi drugi dokumenti dostavljeni u okviru postupka koji nisu povjerljivi te ime, adresa i telefonski broj ureda od kojeg je moguće zatražiti više informacija. Ako nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak odluči održati javnu raspravu, vrijeme i mjesto održavanja te javne rasprave može se navesti u obavijesti o pokretanju postupka ili nekoj drugoj obavijesti u kasnijoj fazi postupka, pod uvjetom da se takva obavijest dostavi dovoljno rano. Ako na početku ispitnog postupka nije zakazana javna rasprava, u obavijesti o pokretanju postupka navodi se rok u kojem zainteresirane strane mogu zatražiti usmeno saslušanje pred nadležnim tijelom koje provodi ispitni postupak.

4. Kad je riječ o postupku zaštite koji se pokreće na temelju pisanog zahtjeva subjekta koji tvrdi da je reprezentativan za domaću industriju, nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak ne objavljuje obavijest o pokretanju postupka u skladu sa stavkom 3., a da prethodno nije pažljivo ocijenilo ispunjava li zahtjev pravne pretpostavke stranke i uvjete iz stavka 1. i jesu li u njemu navedeni razumni dokazi da se uvoz robe s podrijetlom iz druge stranke povećao zbog snižavanja ili ukidanja carine na temelju ovog Sporazuma te da takav uvoz uzrokuje ili može uzrokovati navodnu ozbiljnu štetu ili navodno ozbiljno pogoršanje gospodarskog stanja.

ČLANAK 5.18.

Istraga

1. Stranka može primijeniti zaštitnu mjeru isključivo nakon ispitnog postupka nadležnog tijela te stranke koje provodi ispitni postupak u skladu s postupcima utvrđenima u ovom pododjeljku. Taj ispitni postupak uključuje slanje relevantne javne obavijesti u razumnom roku svim zainteresiranim stranama te javne rasprave ili ostale odgovarajuće mjere u okviru kojih uvoznici, izvoznici i ostale zainteresirane strane mogu predstaviti dokaze i svoja stajališta, uključujući priliku da odgovore na predstavke ostalih strana.
2. Svaka stranka osigurava da njezino nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak završi sve ispitne postupke u roku od godinu dana od datuma njihova pokretanja.

ČLANAK 5.19.

Utvrđivanje ozbiljne štete ili prijetnje ozbiljne štete i uzročno-posljedične veze

1. Za vrijeme ispitnog postupka radi utvrđivanja je li povećani uvoz uzrokovao ili bi mogao uzrokovati ozbiljnu štetu domaćoj industriji nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak procjenjuje sve relevantne objektivne i mjerljive čimbenike koji utječu na situaciju u domaćoj industriji, a posebno stopu i iznos povećanja uvoza predmetnog proizvoda u apsolutnom smislu i u odnosu na domaću proizvodnju, udio domaćeg tržišta obuhvaćen povećanim uvozom, promjene u razini prodaje, proizvodnju, produktivnost, iskorištenost kapaciteta, dobit i gubitke te zapošljavanje.

2. Ne utvrđuje se da je povećani uvoz uzrokovao ili bi mogao uzrokovati situacije opisane u članku 5.10. ili 5.15. ako se u ispitnom postupku, na temelju objektivnih dokaza, ne pokaže postojanje jasne uzročno-posljedične veze između povećanog uvoza dotičnog proizvoda i situacija opisanih u članku 5.10. ili 5.15. Ako situacije opisane u članku 5.10. ili 5.15. istovremeno uzrokuju drugi čimbenici osim povećanog uvoza, takva šteta ili prijetnja štete, odnosno ozbiljno pogoršanje gospodarskog stanja ili prijetnja takvog pogoršanja ne pripisuju se povećanom uvozu.

ČLANAK 5.20.

Rasprava

Tijekom svakog postupka zaštite nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak:

- (a) održava javnu raspravu, nakon što je poslalo obavijest o tome u razumnom roku, kako bi svim stranama koje se smatraju zainteresiranim stranama na temelju prava predmetne stranke omogućilo da pristupe osobno ili putem zastupnika, da iznesu dokaze i da ih se sasluša o ozbiljnoj šteti ili prijetnji takve štete, odnosno o ozbiljnom pogoršanju gospodarskog stanja ili prijetnji takvog pogoršanja, te o odgovarajućem rješenju; ili

- (b) u slučaju Europske unije, svim zainteresiranim stranama omogućuje saslušanje ako su u roku navedenom u obavijesti o pokretanju postupka podnijele pisani zahtjev kojim dokazuju da će ishod ispitnog postupka izgledno utjecati na njih i da postoje posebni razlozi za njihovo usmeno saslušanje.

ČLANAK 5.21.

Povjerljive informacije

Nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak po podnošenju valjanog dokaza tretira povjerljivo sve informacije koje su po prirodi povjerljive ili koje su predočene na povjerljivoj osnovi. Te se informacije ne smiju otkrivati bez dopuštenja stranke koja ih je dala. Od strana koje dostavljaju povjerljive informacije traži se dostava njihovih sažetaka koji nisu povjerljivi, a ako te strane navedu da se takve informacije ne mogu sažeti, trebaju navesti razloge zašto ne mogu dostaviti sažetke. Sažeci moraju biti dovoljno detaljni kako bi omogućili razumijevanje suštine dostavljenih povjerljivih informacija. Međutim, ako nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak utvrdi da zahtjev u pogledu povjerljivosti nije utemeljen ili ako predmetna strana ne želi objaviti informacije ili odobriti njihovu objavu u uopćenom ili sažetom obliku, to tijelo može zanemariti takve informacije, osim ako se iz odgovarajućih izvora može zadovoljavajuće dokazati da su informacije točne.

ČLANAK 5.22.

Donošenje, obavješćivanje, savjetovanje i objavljivanje

1. Ako jedna od stranaka smatra da je nastupila neka od situacija navedenih u članku 5.10. ili 5.15., odmah upućuje to pitanje na razmatranje Zajedničkom odboru. Zajednički odbor može dati bilo koju preporuku potrebnu da bi se ispravile nastale situacije. Ako Zajednički odbor ne da preporuku kojom se nastoje ispraviti te situacije ili ako se u roku od 30 dana od upućivanja predmeta Zajedničkom odboru ne pronađe drugo zadovoljavajuće rješenje, stranka uvoznica može donijeti bilateralne zaštitne mjere primjerene za ispravljanje tih situacija u skladu s odjeljkom C.
2. Nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak stranci izvoznici dostavlja sve relevantne informacije koje uključuju dokaze o ozbiljnoj šteti ili prijetnji takve štete, odnosno o ozbiljnom pogoršanju ili prijetnji takvog pogoršanja gospodarskog stanja uzrokovanog povećanim uvozom, precizan opis uključenog proizvoda i predloženu bilateralnu zaštitnu mjeru, predloženi datum njezine primjene i očekivano trajanje predložene bilateralne zaštitne mjere.
3. Stranka odmah obavješćuje drugu stranku u pisanom obliku kad:
 - (a) pokrene postupak bilateralne zaštite na temelju odjeljka C;
 - (b) odluči primijeniti privremenu bilateralnu zaštitnu mjeru;

- (c) utvrdi postojanje ozbiljne štete ili prijetnje takve štete, odnosno ozbiljnog pogoršanja gospodarskog stanja ili prijetnje takvog pogoršanja zbog povećanog uvoza, u skladu s člankom 5.19.;
- (d) odluči primijeniti ili produljiti bilateralnu zaštitnu mjeru; i
- (e) odluči izmijeniti prethodno donesenu bilateralnu zaštitnu mjeru.

4. Ako stranka dostavlja obavijest u skladu sa stavkom 3. točkom (a), takva obavijest uključuje:

- (a) primjerak javne verzije zahtjeva i njegovih priloga ili, u slučaju ispitnih postupaka pokrenutih na inicijativu nadležnog tijela koje provodi ispitni postupak, relevantnih dokumenata iz kojih je vidljivo da su zahtjevi iz članka 5.17. ispunjeni, kao i upitnik u kojem se detaljno navode točke o kojima zainteresirane strane moraju dostaviti informacije; i
- (b) precizan opis predmetne uvezene robe.

5. Ako stranka dostavlja obavijest u skladu sa stavkom 3. točkom (b) ili (c), ona uključuje primjerak javne verzije njezine odluke i, ako je primjenjivo, dokumenta s tehničkim obrazloženjem na kojem se odluka temelji.

6. Ako stranka dostavlja obavijest u skladu sa stavkom 3. točkom (d) o primjeni ili produljenju bilateralne zaštitne mjere, ta obavijest uključuje:

- (a) primjerak javne verzije njezine odluke i, ako je primjenjivo, dokumenta s tehničkim obrazloženjem na kojem se odluka temelji;
- (b) dokaze o ozbiljnoj šteti ili prijetnji takve štete, odnosno o ozbiljnom pogoršanju gospodarskog stanja ili prijetnji takvog pogoršanja zbog povećanog uvoza robe s podrijetlom iz druge stranke uzrokovanog snižavanjem ili ukidanjem carina na temelju ovog Sporazuma;
- (c) precizan opis robe s podrijetlom na koju se primjenjuje bilateralna zaštitna mjera, uključujući tarifni broj, podbroj ili tarifnu stavku Harmoniziranog sustava u koju je roba razvrstana;
- (d) precizan opis bilateralne zaštitne mjere koja se primjenjuje ili produljuje;
- (e) početni datum primjene bilateralne zaštitne mjere, njezino očekivano trajanje i, ako je primjenjivo, vremenski raspored postupne liberalizacije mjere; i
- (f) u slučaju produljenja bilateralne zaštitne mjere, dokaz da se predmetna domaća industrija prilagođava.

7. Na zahtjev stranke na koju utječe postupak bilateralne zaštite na temelju odjeljka C, druga stranka održava savjetovanja sa strankom koja je podnijela zahtjev kako bi preispitale obavijest dostavljenu u skladu sa stavkom 3. točkom (a) ili (b).
8. Stranka koja namjerava primijeniti ili produljiti bilateralnu zaštitnu mjeru o tome obavješćuje drugu stranku i omogućuje održavanje prethodnih savjetovanja radi rasprave o eventualnoj primjeni ili produljenju mjere. Ako u roku od 30 dana od obavijesti nije postignuto zadovoljavajuće rješenje, prva stranka može primijeniti ili produljiti takvu mjeru.
9. Nadležno tijelo koje provodi ispitni postupak objavljuje i nalaze i obrazložene zaključke o svim bitnim činjeničnim i pravnim pitanjima u službenom listu predmetne stranke, uključujući opis uvezene robe i situacije zbog koje su mjere uvedene u skladu s člankom 5.10. ili 5.15., uzročno-posljedičnu vezu između takve situacije i povećanog uvoza te oblik, razinu i trajanje mjera.
10. Nadležna tijela koja provode ispitni postupak sa svim povjerljivim informacijama postupaju potpuno u skladu s člankom 5.21.

POGLAVLJE 6.

SANITARNE I FITOSANITARNE MJERE

ČLANAK 6.1.

Definicije

1. Za potrebe ovog poglavlja:
 - (a) „nadležna tijela” znači nadležna tijela svake stranke iz Priloga 6.-A (Nadležna tijela);
 - (b) „hitna mjera” znači sanitarna ili fitosanitarna mjera koju stranka uvoznica primjenjuje na robu iz druge stranke kako bi riješila hitan problem povezan sa zaštitom života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja koji nastane ili bi mogao nastati u stranci uvoznici; i
 - (c) „Odbor WTO-a za sanitarne i fitosanitarne mjere” znači Odbor za sanitarne i fitosanitarne mjere osnovan u skladu s člankom 12. Sporazuma o SPS-u.

2. Na ovo se poglavlje primjenjuju definicije iz Priloga A Sporazuma o SPS-u, kao i one iz Codexa Alimentarius (Codex), Svjetske organizacije za zdravlje životinja (dalje u tekstu „WOAH”) i Međunarodne konvencije o zaštiti bilja potpisane u Rimu 6. prosinca 1951. (dalje u tekstu „IPPC”).

ČLANAK 6.2.

Ciljevi

Ciljevi ovog poglavlja su sljedeći:

- (a) zaštititi život ili zdravlje ljudi, životinja ili bilja na područjima stranaka uz istodobno olakšavanje trgovine između stranaka;
- (b) pojačati i unaprijediti provedbu Sporazuma o SPS-u;
- (c) ojačati komunikaciju, savjetovanje i suradnju između stranaka, posebno između njihovih nadležnih tijela;
- (d) osigurati da sanitarne i fitosanitarne mjere koje su stranke uvele ne stvaraju nepotrebne prepreke trgovini;

- (e) poboljšati dosljednost, sigurnost i transparentnost sanitarnih i fitosanitarnih mjera svake stranke te njihove provedbe; i
- (f) potaknuti razvoj i donošenje međunarodnih normi, smjernica i preporuka relevantnih međunarodnih organizacija i poboljšati njihovu provedbu u strankama.

ČLANAK 6.3.

Područje primjene

Ovo se poglavlje primjenjuje na sve sanitarne i fitosanitarne mjere stranke koje mogu, izravno ili neizravno, utjecati na trgovinu između stranaka.

ČLANAK 6.4.

Odnos prema Sporazumu o SPS-u

Stranke potvrđuju svoja uzajamna prava i obveze iz Sporazuma o SPS-u.

ČLANAK 6.5.

Resursi za provedbu

Svaka stranka upotrebljava resurse koji su joj potrebni za djelotvornu provedbu ovog poglavlja.

ČLANAK 6.6.

Istovjetnost

1. Stranke potvrđuju da je priznavanje jednakovrijednosti sanitarnih i fitosanitarnih mjera druge stranke važno sredstvo olakšavanja trgovine.
2. Stranka uvoznica priznaje sanitarne i fitosanitarne mjere stranke izvoznice kao jednakovrijedne svojim mjerama ako stranka izvoznica objektivno dokaže stranci uvoznici da se njezinim mjerama postiže odgovarajuća razina sanitarne i fitosanitarne zaštite stranke uvoznice.
3. Stranka uvoznica ima pravo donijeti konačnu odluku o tome postiže li se sanitarnom ili fitosanitarnom mjerom koju je primijenila stranka izvoznica odgovarajuća razina sanitarne i fitosanitarne zaštite.

4. Stranka pri ocjenjivanju ili utvrđivanju jednakovrijednosti mjere druge stranke uzima u obzir, među ostalim i ako je to relevantno:

- (a) odluke Odbora WTO-a za sanitarne i fitosanitarne mjere;
- (b) rad relevantnih međunarodnih organizacija;
- (c) sva znanja i prethodna iskustva u trgovanju s drugom strankom; i
- (d) informacije koje dostavi druga stranka.

5. Svaka stranka svoju ocjenu, utvrđivanje i primjenu jednakovrijednosti temelji na normama, smjernicama i preporukama relevantnih međunarodnih normizacijskih tijela ili, prema potrebi, na procjeni rizika.

6. Stranka uvoznica odmah pokreće ocjenu radi utvrđivanja jednakovrijednosti ako primi zahtjev za ocjenu jednakovrijednosti od druge stranke koji je potkrijepljen traženim informacijama.

7. Kad stranka uvoznica završi ocjenu jednakovrijednosti, odmah obavješćuje drugu stranku o tome što je utvrdila.

8. Ako stranka uvoznica odluči priznati mjeru stranke izvoznice kao jednakovrijednu, stranka uvoznica odmah pokreće potrebne zakonodavne ili upravne mjere za provedbu priznanja.

9. Ne dovodeći u pitanje članak 6.16., ako stranka namjerava donijeti, izmijeniti ili staviti izvan snage mjeru koja podliježe utvrđivanju jednakovrijednosti koje utječe na trgovinu između stranaka, ta stranka:

(a) obavješćuje drugu stranku o svojoj namjeri u primjereno ranoj fazi u kojoj se mogu uzeti u obzir primjedbe koje dostavi druga stranka;

(b) na zahtjev druge stranke, dostavlja informacije i razloge za planirane promjene.

10. Stranka uvoznica nastavlja priznavati jednakovrijednost mjere koja podliježe planiranoj promjeni sve dok je ona i dalje na snazi.

11. Stranke na zahtjev bilo koje od stranaka raspravljaju o planiranim izmjenama o kojima je dostavljena obavijest u skladu sa stavkom 9. točkom (a). Stranka uvoznica bez nepotrebne odgode preispituje sve informacije dostavljene u skladu sa stavkom 9. točkom (b).

12. Ako stranka donese, izmijeni ili stavi izvan snage sanitarnu ili fitosanitarnu mjeru koja podliježe utvrđivanju jednakovrijednosti od strane druge stranke, stranka uvoznica nastavlja priznavati jednakovrijednost mjere pod uvjetom da se mjerama stranke izvoznice koje se odnose na proizvod i dalje postiže odgovarajuća razina sanitarne ili fitosanitarne zaštite stranke uvoznice. Stranke na zahtjev jedne od njih odmah raspravljaju o odluci stranke uvoznice.

ČLANAK 6.7.

Procjena rizika

1. Stranke prepoznaju važnost osiguravanja da se njihove sanitarne i fitosanitarne mjere temelje na znanstvenim načelima i da su u skladu s relevantnim međunarodnim normama, smjernicama i preporukama.

2. Ako stranka smatra da je određena sanitarna ili fitosanitarna mjera koju je donijela ili primjenjuje druga stranka ograničavajuća ili može biti ograničavajuća, da se njezin izvoz i ta mjera ne temelje na relevantnoj međunarodnoj normi, smjernici ili preporuci ili da relevantna norma, smjernica ili preporuka ne postoji, ta stranka može od druge stranke zatražiti informacije. Stranka od koje su zatražene informacije stranci koja ih je zatražila dostavlja objašnjenje razloga i relevantne informacije o toj mjeri.

3. Ako nema dovoljno relevantnih znanstvenih dokaza, stranka može privremeno donijeti sanitarnu ili fitosanitarnu mjeru na temelju odgovarajućih dostupnih podataka, uključujući podatke relevantnih međunarodnih organizacija. U takvim okolnostima ta stranka traži dodatne informacije potrebne za objektivniju procjenu rizika te u skladu s njima u razumnom roku preispituje sanitarnu ili fitosanitarnu mjeru.

4. Prepoznajući prava i obveze stranaka u skladu s relevantnim odredbama Sporazuma o SPS-u, ništa u ovom poglavlju ne tumači se kao da sprečava stranku:

- (a) da utvrdi razinu sanitarne ili fitosanitarne zaštite za koju utvrdi da je primjerena u skladu s člankom 5. Sporazuma o SPS-u;
- (b) da uspostavi ili primjenjuje postupak odobravanja u kojem je potrebno provesti procjenu rizika prije nego što ta stranka odobri nekom proizvodu pristup svojem tržištu; ili
- (c) da donese ili primjenjuje sanitarne ili fitosanitarne mjere opreza u skladu s člankom 5. stavkom 7. Sporazuma o SPS-u.

5. Svaka stranka osigurava da se njezinim sanitarnim i fitosanitarnim mjerama ne uspostavlja proizvoljna ili neopravdana diskriminacija između stranaka ako vladaju identični ili slični uvjeti. Stranka ne primjenjuje sanitarne i fitosanitarne mjere na način koji bi predstavljao prikriveno ograničavanje trgovine između stranaka.

6. Stranka koja provodi procjenu rizika:

- (a) uzima u obzir relevantne smjernice Odbora WTO-a za sanitarne i fitosanitarne mjere te međunarodne norme, smjernice i preporuke;
- (b) razmatra mogućnosti upravljanja rizicima koje ne ograničavaju trgovinu više nego što je potrebno za postizanje razine sanitarne ili fitosanitarne zaštite za koju je utvrdila da je primjerena u skladu s člankom 5. stavkom 3. Sporazuma o SPS-u, uzimajući u obzir tehničku i gospodarsku izvedivost; i
- (c) uzima u obzir cilj smanjenja negativnih učinaka na trgovinu pri utvrđivanju odgovarajuće razine sanitarne ili fitosanitarne zaštite u skladu s člankom 5. stavkom 4. Sporazuma o SPS-u i odabire mogućnost upravljanja rizicima koja ne ograničava trgovinu više nego što je potrebno za ostvarivanje sanitarnog ili fitosanitarnog cilja, uzimajući u obzir tehničku i gospodarsku izvedivost.

7. Na zahtjev stranke izvoznice, stranka uvoznica obavješćuje stranku izvoznicu o napretku ostvarenom u određenoj procjeni rizika koja se odnosi na zahtjev za pristup tržištu stranke izvoznice te o svakoj odgodi do koje može doći za vrijeme tog postupka.

8. Ne dovodeći u pitanje članak 6.16., stranka ne zaustavlja uvoz proizvoda iz druge stranke samo zbog toga što stranka preispituje svoje sanitarne ili fitosanitarne mjere, ako je stranka uvoznica dopustila uvoz tog proizvoda iz druge stranke u vrijeme pokretanja preispitivanja.

ČLANAK 6.8.

Prilagodba regionalnim uvjetima, uključujući područja slobodna od štetnih organizama ili bolesti te područja s niskom stopom pojavnosti štetnih organizama ili bolesti

Opće odredbe

1. Stranke su svjesne da je prilagodba sanitarnih i fitosanitarnih mjera regionalnim uvjetima u pogledu štetnih organizama ili bolesti važno sredstvo zaštite života ili zdravlja životinja i bilja te olakšavanja trgovine.

2. Stranke priznaju koncept područja slobodnih od štetnih organizama ili bolesti te područja s niskom stopom pojavnosti štetnih organizama ili bolesti. Takva područja određuju se na temelju čimbenika kao što su zemljopisni položaj, ekosustavi, epidemiološki nadzor te djelotvornost sanitarne ili fitosanitarne kontrole.

3. Stranka izvoznica koja tvrdi da su dijelovi njezina područja slobodni od štetnih organizama ili bolesti ili imaju nisku stopu pojavnosti štetnih organizama ili bolesti mora dostaviti potreban dokaz o tome kako bi objektivno dokazala stranci uvoznici da takvi dijelovi jesu i da će vjerojatno ostati područja slobodna od štetnih organizama ili bolesti, odnosno područja s niskom stopom pojavnosti štetnih organizama ili bolesti. U tu svrhu stranka izvoznica, na zahtjev stranke uvoznice, u razumnoj mjeri daje pristup radi inspekcije, ispitivanja i drugih relevantnih postupaka.
4. Pri određivanju područja iz stavka 2. odlukama o regionalizaciji, stranke uzimaju u obzir relevantne smjernice Odbora WTO-a za sanitarne i fitosanitarne mjere, a svoje mjere temelje na međunarodnim normama, smjernicama i preporukama ili, ako se njima ne postiže odgovarajuća razina sanitarne ili fitosanitarne zaštite stranke, na procjeni rizika primjerenoj okolnostima.
5. Kako bi odredila područja iz stavka 2., stranka uvoznica uzima u obzir sve relevantne informacije od tijela stranke izvoznice i prethodno iskustvo s tim tijelima.
6. Stranka uvoznica može utvrditi da se može provesti ubrzani postupak da bi se ocijenio zahtjev stranke izvoznice za priznavanje područja slobodnih od štetnih organizama ili bolesti ili područja s niskom stopom pojavnosti štetnih organizama ili bolesti.
7. Ako se stranka izvoznica ne slaže s onime što je utvrdila stranka uvoznica, stranka uvoznica stranci izvoznici pruža obrazloženje.

8. Stranka izvoznica na zahtjev stranke uvoznice dostavlja cjelovito objašnjenje i popratne podatke za utvrđene činjenice i odluke obuhvaćene ovim člankom. Za vrijeme provedbe tih postupaka stranke nastoje izbjeći nepotrebne poremećaje u trgovini.

Životinje, proizvodi i nusproizvodi životinjskog podrijetla

9. Stranke priznaju načelo određivanja zona koje pristaju primjenjivati u trgovini. Stranke isto tako priznaju službeni zdravstveni status životinja kako ga je utvrdio WOAAH.

10. Stranka uvoznica obično temelji svoje utvrđivanje zdravstvenog statusa životinja iz stranke izvoznice na dokazima koje je dostavila stranka izvoznica u skladu sa Sporazumom o SPS-u, Kodeksom WOAAH-a o zdravlju kopnenih životinja i Kodeksom WOAAH-a o zdravlju akvatičnih životinja.

11. Stranka uvoznica bez nepotrebne odgode ocjenjuje sve dodatne informacije koje primi od stranke izvoznice, obično u roku od 90 dana od primitka informacija. Stranka uvoznica može zatražiti inspekciju na licu mjesta u stranci izvoznici, a sve inspekcije provodi u skladu s načelima utvrđenima u članku 6.11. i u roku od 90 dana od datuma na koji stranka izvoznica primi zahtjev za inspekciju, osim ako stranke dogovore drukčije.

12. Stranke priznaju koncept kompartmentalizacije i surađuju na tom pitanju.

Bilje i biljni proizvodi

13. Stranke priznaju koncepte područja slobodnih od štetnih organizama, mjesta proizvodnje slobodnih od štetnih organizama i proizvodnih lokacija slobodnih od štetnih organizama te područja s niskom pojavnosti štetnih organizama kao načina zaštite života ili zdravlja bilja te olakšavanja trgovine kako je navedeno u relevantnim Međunarodnim normama za fitosanitarne mjere IPPC-a (dalje u tekstu „ISPM”) koje su suglasne primjenjivati na robu kojom međusobno trguju.

14. Stranka uvoznica na zahtjev stranke izvoznice, pri donošenju ili provođenju fitosanitarnih mjera uzima u obzir područja slobodna od štetnih organizama, mjesta proizvodnje slobodna od štetnih organizama, proizvodne lokacije slobodne od štetnih organizama te područja s niskom pojavnosti štetnih organizama koja je utvrdila stranka izvoznica u skladu s relevantnim međunarodnim normama, smjernicama i preporukama.

15. Stranka izvoznica utvrđuje područja slobodna od štetnih organizama, mjesta proizvodnje slobodna od štetnih organizama, proizvodne lokacije slobodne od štetnih organizama ili područja s niskom pojavnosti štetnih organizama i dostavlja te informacije drugoj stranci. Stranka izvoznica na zahtjev dostavlja cjelovito objašnjenje i popratne podatke u skladu s relevantnim ISPM-om ili prema potrebi na drugi način.

16. Ne dovodeći u pitanje članak 6.16., stranka uvoznica u načelu temelji svoje utvrđivanje zdravstvenog statusa bilja iz stranke izvoznice ili njezinih dijelova na informacijama koje je dostavila stranka izvoznica u skladu sa Sporazumom o SPS-u i relevantnim ISPM-om.

17. Stranka uvoznica bez nepotrebne odgode ocjenjuje sve dodatne informacije koje primi od stranke izvoznice, obično u roku od 90 dana od primitka informacija. Stranka uvoznica može zatražiti inspekciju na licu mjesta u stranci izvoznici, a sve inspekcije provodi u skladu s načelima utvrđenima u članku 6.11. i u roku od šest mjeseci od datuma na koji stranka izvoznica primi zahtjev za inspekciju, osim ako stranke dogovore drukčije. Stranke pri dogovaranju drukčijeg roka uzimaju u obzir biologiju predmetnog štetnog organizma i usjeva.

ČLANAK 6.9.

Transparentnost

1. Stranke prepoznaju vrijednost kontinuiranog dijeljenja informacija o svojim sanitarnim i fitosanitarnim mjerama te omogućivanja drugoj stranci da se očituje o predloženim sanitarnim i fitosanitarnim mjerama.
2. Pri provedbi ovog članka svaka stranka uzima u obzir relevantne smjernice Odbora WTO-a za sanitarne i fitosanitarne mjere te međunarodne norme, smjernice i preporuke.

3. Osim ako se pojave ili bi se mogli pojaviti hitni problemi povezani sa zaštitom života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja ili ako se mjerom olakšava trgovina, stranka dostavlja obavijest o predloženoj sanitarnoj ili fitosanitarnoj mjeri koja može utjecati na trgovinu između stranaka i obično drugoj stranci omogućuje da dostavi pisane primjedbe najmanje 60 dana od slanja obavijesti. Ta bi stranka, ako je to izvedivo i primjereno, trebala odrediti rok za dostavljanje primjedbi dulji od 60 dana i razmatra svaki razuman zahtjev druge stranke za produljenje roka za dostavljanje primjedbi. Stranka na zahtjev odgovara na pisane primjedbe druge stranke na odgovarajući način.

4. Stranke čine sljedeće:

- (a) provode transparentnost u pogledu sanitarnih i fitosanitarnih mjera koje se primjenjuju na trgovinu;
- (b) unapređuju uzajamno razumijevanje o sanitarnim i fitosanitarnim mjerama svake stranke i njihovoj primjeni; i
- (c) razmjenjuju informacije o pitanjima koja se odnose na razvoj i primjenu sanitarnih i fitosanitarnih mjera kako bi njihove negativne učinke na trgovinu između stranaka svele na najmanju moguću mjeru.

5. Svaka stranka na zahtjev druge stranke i obično u roku od 15 dana od primitka zahtjeva dostavlja informacije:

(a) o zahtjevima u pogledu uvoza koji se primjenjuju na uvoz određenih proizvoda; i

(b) o napretku ostvarenom u obradi zahtjeva za odobravanje određenih proizvoda.

6. Smatra se da su informacije iz stavka 4. točke (c) i stavka 5. dostavljene ako su postale dostupne putem obavijesti WTO-u u skladu s relevantnim pravilima i postupcima ili ako informacije postanu besplatno dostupne na javno dostupnim službenim internetskim stranicama stranke.

7. Stranka na zahtjev drugoj stranci dostavlja relevantne informacije koje je ta stranka razmatrala za razvoj predložene mjere, prema potrebi i u mjeri u kojoj je to dopušteno zahtjevima povezanim s povjerljivošću i privatnošću stranke koja dostavlja informacije.

8. Stranka može od druge stranke zatražiti raspravu, ako je to primjereno i izvedivo, o svim pitanjima u pogledu trgovine povezanim s predloženom sanitarnom ili fitosanitarnom mjerom i o postojanju alternativnih pristupa kojima se znatno manje ograničava trgovina, a ostvaruje ista svrha kao i tom mjerom.

9. Svaka stranka obavijesti o sanitarnim ili fitosanitarnim mjerama objavljuje, po mogućnosti elektronički, u službenom listu ili na internetskim stranicama.

10. Svaka stranka osigurava da se u tekstu ili obavijesti o sanitarnoj ili fitosanitarnoj mjeri navodi datum stupanja mjere na snagu i pravna osnova za mjeru.

11. Stranka izvoznica pravodobno i na odgovarajući način obavješćuje stranku uvoznicu:

- (a) o znatnom sanitarnom ili fitosanitarnom riziku povezanom s aktualnom trgovinom;
- (b) o hitnim situacijama u kojima promjena zdravstvenog statusa životinja ili bilja na području stranke izvoznice može utjecati na aktualnu trgovinu;
- (c) o znatnim promjenama statusa u pogledu štetnih organizama ili bolesti, kao što je prisutnost i razvoj štetnih organizama ili bolesti, uključujući primjenu odluka o regionalizaciji; i
- (d) o znatnim promjenama politika ili praksi koje se odnose na sigurnost hrane, upravljanje štetnim organizmima ili bolestima te kontrolu ili iskorjenjivanje, a koje mogu utjecati na aktualnu trgovinu.

12. Stranka bi, ako je to izvedivo i primjereno, trebala osigurati razdoblje dulje od šest mjeseci od datuma objave sanitarne ili fitosanitarne mjere koja može utjecati na trgovinu između stranaka do datuma stupanja mjere na snagu, osim ako se mjerom namjerava riješiti hitan problem povezan sa zaštitom života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja ili je riječ o mjeri kojom se olakšava trgovina.

13. Stranka drugoj stranci na zahtjev dostavlja informacije o svim sanitarnim ili fitosanitarnim mjerama povezanim s uvozom proizvoda na njezino područje.

ČLANAK 6.10.

Promicanje trgovine

Postupci za odobrenje

1. Stranke priznaju da svaka stranka ima pravo razviti i primijeniti postupke odobravanja kako bi osigurala postizanje odgovarajuće razine sanitarne i fitosanitarne zaštite stranke uvoznice uz istodobno smanjenje negativnih učinaka na trgovinu.
2. Svaka stranka osigurava sljedeće za sve postupke sanitarnog i fitosanitarnog odobravanja koji utječu na trgovinu između stranaka:
 - (a) da se pokrenu i završe bez nepotrebne odgode; i
 - (b) da se ne provode na način koji bi činio proizvoljnu ili neopravdanu diskriminaciju druge stranke.
3. Svaka stranka nastoji osigurati da proizvodi koji se izvoze u drugu stranku postižu odgovarajuću razinu sanitarne ili fitosanitarne zaštite stranke uvoznice. U tu svrhu stranka izvoznica uspostavlja i primjenjuje odgovarajuće mjere kontrole, uključujući, prema potrebi, inspekcije na licu mjesta koje se temelje na riziku. Stranka uvoznica može zahtijevati da relevantno nadležno tijelo stranke izvoznice objektivno dokaže, na način prihvatljiv stranci uvoznici, da su njezini zahtjevi u pogledu uvoza ispunjeni.

4. Ako stranka uvoznica zahtijeva da se proizvod odobri prije uvoza, ta stranka na zahtjev stranke izvoznice odmah dostavlja informacije o sanitarnim i fitosanitarnim postupcima uvoza. Stranka uvoznica posebno osigurava:

- (a) da se objavi uobičajeno vrijeme obrade potrebno za svaki postupak ili da se stranku izvoznicu na njezin zahtjev obavijesti o predviđenom vremenu obrade;
- (b) da nadležno tijelo stranke uvoznice, kad zaprimi zahtjev, odmah provjeri je li dostavljena potpuna dokumentacija te precizno i potpuno obavijesti stranku izvoznicu o svim elementima koji nedostaju;
- (c) da nadležno tijelo stranke uvoznice stranku izvoznicu što prije precizno i cjelovito obavijesti o rezultatima postupka kako bi se prema potrebi mogle poduzeti korektivne mjere;
- (d) da nadležno tijelo stranke uvoznice nastavi obradu zahtjeva, čak i ako nedostaju elementi zahtjeva, u mjeri u kojoj je to izvedivo, ako to zatraži stranka izvoznica; i
- (e) da nadležno tijelo stranke uvoznice obavijesti stranku izvoznicu, na njezin zahtjev, o napretku postupka, uključujući objašnjenje eventualne odgode.

5. Ako stranka zahtijeva procjenu rizika za postupak odobravanja, ta stranka u uobičajenim okolnostima odmah, a obično u roku od godine dana od datuma primitka informacija potrebnih za izvoz proizvoda, stavlja tu procjenu rizika na raspolaganje.
6. Svaka stranka nastoji primijeniti razumne rokove za sve korake svojih postupaka odobravanja te odmah pokreće te postupke po primitku zahtjeva od druge stranke.
7. Svaka stranka izbjegava nepotrebno udvostručavanje posla i administrativno opterećenje u odnosu:
- (a) na svu dokumentaciju, informacije ili radnje koje zahtijeva od podnositelja zahtjeva u okviru postupka odobravanja; i
 - (b) na sve informacije koje stranka ocjenjuje u okviru postupka odobravanja.
8. Svaka stranka odmah stavlja na raspolaganje sve izmjene svojih obveznih postupaka odobravanja ili povezanih zahtjeva. Osim u propisno opravdanim okolnostima povezanim s njezinom razinom zaštite, svaka stranka osigurava prijelazno razdoblje od objave bilo kakvih izmjena svojih postupaka odobravanja ili povezanih zahtjeva do njihova stupanja na snagu kako bi drugoj stranci omogućila da se upozna s takvim promjenama i prilagodi im se. Svaka stranka nastoji uzeti u obzir zahtjeve čija je obrada u tijeku i izbjegava produljenje postupka odobravanja za zahtjeve koji su podneseni prije objave izmjena. Ako se izmjenom postupaka odobravanja smanjuje opterećenje, njezino stupanje na snagu ne smije se nepotrebno odgađati.

9. Stranka na zahtjev druge stranke pravodobno dostavlja informacije o napretku postupka odobravanja.

Posebni uvjeti povezani sa zdravljem bilja

10. U skladu s primjenjivim normama dogovorenima u okviru IPPC-a, svaka stranka vodi evidenciju o statusu štetnih organizama, što može uključivati programe praćenja, iskorjenjivanja i sprečavanja širenja te njihove rezultate, kako bi se olakšala kategorizacija štetnih organizama i opravdale fitosanitarne uvozne mjere.

11. Svaka stranka nastoji sastaviti i ažurirati popis reguliranih štetnih organizama za proizvode za koje postoji fitosanitarni rizik. Taj popis sadržava:

- (a) karantenske štetne organizme koji nisu prisutni ni na kojem dijelu njezina područja;
- (b) karantenske štetne organizme koji su prisutni, ali nisu široko rasprostranjeni i pod službenim su nadzorom; i
- (c) regulirane nekarantenske štetne organizme.

12. Svaka stranka ograničava svoje zahtjeve u pogledu uvoza za bilje ili biljne proizvode za koje postoji fitosanitarni rizik na mjere kojima se osigurava odsutnost reguliranih štetnih organizama. Takvi zahtjevi u pogledu uvoza primjenjuju se na cjelokupnom području stranke izvoznice, uzimajući u obzir regionalne uvjete.

13. Pošiljke proizvoda za koje postoje fitosanitarne mjere prihvaćaju se na temelju odgovarajućih jamstava stranke izvoznice bez primjene programa prethodnog carinjenja. Stranka uvoznica može, na temelju sistemskog pristupa, povjeriti povezane aktivnosti za trgovinu proizvodima nadležnom tijelu stranke izvoznice.

14. Stranke donose samo one fitosanitarne mjere koje su tehnički opravdane, u skladu su s opasnošću od štetnih organizama o kojoj je riječ te koje su među dostupnim mjerama najmanje restriktivne.

15. Stranke za potrebe provedbe stavaka od 10. do 14. uzimaju u obzir relevantni ISPM.

Posebni sanitarni i fitosanitarni zahtjevi u pogledu uvoza

16. Ako je za postizanje odgovarajuće razine zaštite stranke uvoznice dostupno nekoliko sanitarnih ili fitosanitarnih mjera, stranke na zahtjev stranke izvoznice uspostavljaju tehnički dijalog kako bi se izbjegli nepotrebni poremećaji u trgovini i odabralo najizvedivije rješenje.

ČLANAK 6.11.

Revizije

1. Kako bi se utvrdila sposobnost stranke izvoznice da pruži potrebna jamstva i postupa u skladu sa sanitarnim i fitosanitarnim mjerama stranke uvoznice, stranka uvoznica ima pravo provesti reviziju, podložno odredbama ovog članka, nadležnih tijela i povezanih ili imenovanih sustava inspekcija stranke izvoznice.
2. Stranka uvoznica može odrediti da je potrebno provesti reviziju, kao jedan od alata kojima se ocjenjuju službeni sustavi inspekcija i certificiranja stranke izvoznice. Takva revizija slijedi sistemski pristup koji se temelji na ispitivanju uzorka sistemskih postupaka, dokumenata ili evidencija i, prema potrebi, na inspekcijama na licu mjesta objekata obuhvaćenih revizijom.
3. Revizije su ponajprije usmjerene na ocjenjivanje djelotvornosti službenih sustava inspekcija i certificiranja te kapaciteta stranke izvoznice da ispuni sanitarne i fitosanitarne zahtjeve u pogledu uvoza te se pridržava povezanih mjera kontrole, a ne na ocjenjivanje konkretnih postrojenja ili objekata, kako bi se utvrdila sposobnost nadležnih tijela stranke izvoznice da imaju i zadrže kontrolu i osiguraju potrebna jamstva stranci uvoznici.

4. Pri provedbi revizije stranka uvoznica uzima u obzir relevantne smjernice Odbora WTO-a za sanitarne i fitosanitarne mjere i postupak u skladu s relevantnim međunarodnim normama, smjernicama i preporukama.

5. Stranka uvoznica određuje prirodu i učestalost revizija uzimajući u obzir rizike svojstvene proizvodu, evidenciju prošlih uvoznih provjera i druge dostupne informacije, kao što su revizije i inspekcije koje je provelo nadležno tijelo stranke izvoznice.

6. Svaka stranka nastoji smanjiti učestalost i broj revizija. Ako stranka uvoznica smatra potrebnim provesti reviziju kao jedan od alata kojima se ocjenjuju službeni sustavi inspekcija i certificiranja stranke izvoznice, kao i kapacitet stranke izvoznice da ispuni sanitarne i fitosanitarne zahtjeve u pogledu uvoza te se pridržava povezanih mjera kontrole, primjenjuje se sljedeće:

(a) kad je riječ o prvom zahtjevu za izvoz za određeni proizvod, stranka uvoznica provodi reviziju na reprezentativnom uzorku druge stranke; i

(b) kad je riječ o svim naknadnim zahtjevima za izvoz za isti proizvod, kako bi skratila trajanje postupka odobravanja stranka uvoznica provodi reviziju stranke izvoznice samo u propisno opravdanim okolnostima. Ako stranka uvoznica provodi reviziju, to objašnjava stranci izvoznici.

7. Nadležna tijela stranke uvoznice i stranke izvoznice prije revizije raspravljaju i u planu revizije utvrđuju:

- (a) razloge za reviziju te njezine ciljeve i opseg;
- (b) kriterije ili zahtjeve na temelju kojih se stranka izvoznica ocjenjuje; i
- (c) raspored i postupke za provođenje revizije.

Osim ako se stranke dogovore drukčije, stranka uvoznica stranci izvoznici dostavlja plan revizije najmanje 30 dana prije revizije.

8. Stranka uvoznica stranci izvoznici dostavlja informacije o rezultatima revizije pisanim putem u obliku izvješća o reviziji u kojem se navode nalazi, zaključci i preporuke.

9. Stranka uvoznica stranci izvoznici dostavlja nacrt izvješća o reviziji, obično u roku od 30 dana od završetka revizije.

10. Stranka uvoznica omogućuje stranci izvoznici da se očituje o nalazima revizije. Stranka uvoznica može uzeti u obzir sve takve primjedbe prije nego što donese zaključke i poduzme bilo kakve radnje. Stranka uvoznica dostavlja stranci izvoznici završno izvješće u pisanom obliku obično u roku od dva mjeseca od datuma primitka tih primjedbi.

11. Stranka izvoznica obavješćuje stranku uvoznicu o svim korektivnim mjerama poduzetima na temelju nalaza i zaključaka stranke uvoznice.

12. Svaka stranka osigurava uspostavu postupaka kojima se sprečava otkrivanje povjerljivih informacija dobivenih za vrijeme revizije nadležnih tijela stranke izvoznice, uključujući postupke za uklanjanje povjerljivih informacija iz završnog izvješća o reviziji prije nego što se to izvješće javno objavi.

13. Svaka mjera koja se provede zbog revizije mora biti razmjerna utvrđenim rizicima i njome se ne smije ograničavati trgovina više nego što je potrebno za postizanje odgovarajuće razine sanitarne ili fitosanitarne zaštite stranke uvoznice. Ako se to zatraži, održava se savjetovanje o situaciji u skladu s člankom 6.19. Stranke razmatraju sve informacije pružene u okviru tog savjetovanja.

14. Svaka stranka snosi vlastite troškove povezane s revizijom.

ČLANAK 6.12.

Uvozne provjere

1. Svaka stranka osigurava da se njezine uvozne provjere temelje na riziku, da se provode bez nepotrebne odgode i da se primjenjuju razmjerno i nediskriminirajuće.

2. Svaka stranka osigurava da proizvodi koji se izvoze u drugu stranku ispunjavaju sanitarne i fitosanitarne zahtjeve stranke uvoznice.
3. Svaka stranka drugoj stranci na zahtjev stavlja na raspolaganje informacije o svojim postupcima uvoza, uključujući informacije o učestalosti uvoznih provjera povezanih sa sanitarnim i fitosanitarnim mjerama te čimbenike koje smatra odlučujućima za utvrđivanje rizika povezanih s uvozom.
4. Ako se uvoznom provjerom utvrdi da proizvod ne ispunjava relevantne zahtjeve u pogledu uvoza, stranka uvoznica:
 - (a) svoje postupanje temelji na procjeni uključenog rizika i osigurava da se postupanjem ne ograničava trgovina više nego što je potrebno za postizanje odgovarajuće razine sanitarne ili fitosanitarne zaštite;
 - (b) obavještuje uvoznika ili njegova predstavnika o razlozima za neispunjavanje zahtjeva, pravnoj osnovi za postupanje i, prema potrebi, o mjestu zbrinjavanja te pošiljke; i
 - (c) uvozniku ili njegovu predstavniku omogućuje da dostavi dodatne informacije koje toj stranci mogu pomoći u donošenju odluke.

5. Ako stranka zabrani ili ograniči uvoz robe iz druge stranke na temelju negativnog rezultata uvozne provjere, stranka uvoznica u skladu sa svojim pravom, ako to zatraži nadležno tijelo stranke izvoznice ili gospodarski subjekt odgovoran za pošiljku, pisanim putem uobičajenim kanalima dostavlja razlog zabrane ili ograničenja, pravnu osnovu ili ovlaštenje za postupanje i, prema potrebi, informacije o mjestu zbrinjavanja te pošiljke²².
6. Ako je uz odbijenu pošiljku priložen sanitarni ili fitosanitarni certifikat, stranka uvoznica o tome obavještuje nadležno tijelo stranke izvoznice te mu dostavlja sve odgovarajuće informacije, uključujući pravnu osnovu za postupanje, detaljne laboratorijske rezultate i metode. Stranka uvoznica vodi fizičku i elektroničku evidenciju o identifikaciji, prikupljanju, uzorkovanju, prijevozu i pohrani ispitnog uzorka i metodama analize ispitnog uzorka. Stranka uvoznica obavještuje uvoznika ili njegova predstavnika i o zbrinjavanju te pošiljke. U slučaju pronalaska štetnog organizma u obavijesti se navodi štetni organizam na razini vrste kad god je to moguće.
7. Ako stranka uvoznica utvrdi postojanje znatnog, trajnog ili ponavljajućeg uzorka neusklađenosti sa sanitarnom ili fitosanitarnom mjerom, stranka uvoznica obavještuje stranku izvoznicu o neusklađenosti.

²² Podrazumijeva se da ništa u ovom članku ne sprečava stranku uvoznicu da zbrine pošiljku za koju se utvrdi da sadržava zarazni patogen ili štetni organizam koji se, ako se ne poduzmu hitne mjere, može proširiti i nanijeti štetu životu ili zdravlju ljudi, životinja ili bilja na području te stranke.

8. Neovisno o stavku 6., stranka uvoznica stranci izvoznici na zahtjev dostavlja dostupne informacije o robi iz stranke izvoznice za koju je utvrđeno da nije u skladu sa sanitarnom ili fitosanitarnom mjerom stranke uvoznice.
9. Sve naknade koje se naplaćuju u pogledu bilo kojeg postupka provjere i osiguravanja usklađenosti sa sanitarnim i fitosanitarnim mjerama ne smiju biti veće od stvarnih troškova usluge.

ČLANAK 6.13.

Ovjeravanje

1. Ako stranka zahtijeva sanitarni ili fitosanitarni certifikat za uvoz robe, takav se certifikat temelji na međunarodnim normama Codexa, IPPC-a i WOAHA-a.
2. Svaka stranka osigurava da se njezini certifikati, uključujući sve potvrde, sastavljaju na način kojim se izbjegava nepotrebno opterećenje za trgovinu između stranaka.
3. Stranka uvoznica drugoj stranci na njezin zahtjev odmah dostavlja informacije o certifikatima potrebnima za određeni proizvod.
4. Stranke jačaju suradnju na razvoju obrazaca certifikata kako bi se smanjilo administrativno opterećenje i olakšao pristup njihovim tržištima.

5. Stranke promiču provedbu elektroničkog certificiranja i drugih tehnologija za olakšavanje trgovine među njima.

6. Svaka stranka prihvaća razmjenu izvornih certifikata papirnatim putem ili sigurnim načinom elektroničkog prijenosa podataka kojim se jamči jednakovrijedna certifikacija. Stranka izvoznica može dostaviti elektronički službeni certifikat ako je stranka uvoznica utvrdila da se pružaju jednakovrijedna sigurnosna jamstva, među ostalim upotreba digitalnog potpisa i jamstvo vjerodostojnosti dokumenta.

ČLANAK 6.14.

Primjena sanitarnih i fitosanitarnih mjera

1. Ne dovodeći u pitanje članak 6.8., svaka stranka primjenjuje svoje sanitarne ili fitosanitarne mjere na područje druge stranke.

2. Kako bi se izbjegla proizvoljna ili neopravdana diskriminacija, isti zahtjevi u pogledu uvoza primjenjuju se na područje stranke izvoznice na kojem postoje jednaki ili slični sanitarni ili fitosanitarni uvjeti.

3. Kad je riječ o prvom zahtjevu za izvoz za određeni proizvod, stranka uvoznica odmah pokreće postupak odobravanja za zahtjev druge stranke ili, ovisno o slučaju, jedne ili više država članica Europske unije. Postupak odobravanja slijedi postupak utvrđen u članku 6.10., a u slučaju zahtjeva skupine država članica u kojima postoje isti ili slični sanitarni ili fitosanitarni uvjeti, taj postupak ne traje dulje od postupka u slučaju zahtjeva jedne države članice.

4. Kad je riječ o naknadnom zahtjevu za izvoz koji se odnosi na isti proizvod, stranka uvoznica odobrava zahtjev najkasnije šest mjeseci od primitka zahtjeva, osim u propisno opravdanim slučajevima. Zahtjevi za informacije ograničeni su na nužne informacije, pri čemu se uzimaju u obzir informacije koje su već dostupne stranci uvoznici, kao što su informacije o zakonodavnom okviru i prethodna izvješća o reviziji.

ČLANAK 6.15.

Ukidanje redundantnih mjera kontrole

1. Stranke potvrđuju da je stranka izvoznica odgovorna osigurati da postrojenja, objekti i proizvodi koji ispunjavaju uvjete za izvoz ispunjavaju primjenjive sanitarne zahtjeve stranke uvoznice.

2. Ako stranka uvoznica vodi popis odobrenih postrojenja ili objekata za uvoz određene robe, ona na zahtjev stranke izvoznice uz odgovarajuća jamstva odobrava postrojenje ili objekt koji se nalazi na području stranke izvoznice bez provedbe prethodne inspekcije tog postrojenja ili objekta, podložno sljedećim uvjetima i postupcima:

- (a) stranka uvoznica odobrila je uvoz robe na temelju ocjene sustava kontrole uvjeta zdravlja životinja i sigurnosti hrane koji primjenjuju nadležna tijela stranke izvoznice;
- (b) predmetni objekt ili postrojenje odobrilo je nadležno tijelo stranke izvoznice;
- (c) nadležno tijelo stranke izvoznice ima ovlasti obustaviti ili povući odobrenje predmetnog objekta ili postrojenja; i
- (d) stranka izvoznica dostavila je relevantne informacije koje je zatražila stranka uvoznica.

3. Stranka uvoznica obično stavlja ta postrojenja ili objekte na popis odobrenih postrojenja ili objekata u roku od 45 dana od datuma primitka zahtjeva stranke izvoznice. Taj se popis objavljuje.

4. Stranka uvoznica ima pravo provesti reviziju sustava kontrole stranke izvoznice nakon odobravanja izvoza. Te revizije mogu obuhvaćati inspekciju na licu mjesta reprezentativnog broja postrojenja ili objekata navedenih na popisu odobrenih postrojenja ili objekata, odnosno onih postrojenja ili objekata čije odobravanje zatraži stranka izvoznica. Ako u okviru revizije stranka uvoznica utvrdi ozbiljne slučajeve neispunjavanja zahtjeva koji se ponavljaju, stranka uvoznica može obustaviti priznavanje sustava kontrole nadležnog tijela stranke izvoznice.
5. Stranka uvoznica u propisno opravdanim okolnostima može odbiti odobrenje postrojenja ili objekata za koje se smatra da ne ispunjavaju njezine zahtjeve. U takvim slučajevima stranka uvoznica obavješćuje stranku izvoznicu o tome da odbija odobriti postrojenja ili objekte te obrazlaže to odbijanje.
6. Stranka uvoznica može provoditi revizije u skladu s člankom 6.11. u okviru postupka odobravanja. Takve su revizije ograničene na strukturu, organizaciju i odgovornosti nadležnog tijela odgovornog za odobravanje postrojenja ili objekta i sanitarna jamstva o ispunjavanju zahtjeva stranke uvoznice. Te revizije mogu obuhvaćati inspekciju na licu mjesta reprezentativnog broja postrojenja ili objekata navedenih na popisu odobrenih postrojenja ili objekata, odnosno onih postrojenja ili objekata čije odobravanje zatraži stranka izvoznica.
7. Stranka uvoznica može izmijeniti popis postrojenja ili objekata na temelju rezultata takvih revizija.
8. Ovaj se članak ne primjenjuje na mjere koje se odnose na bilje i biljne proizvode.

ČLANAK 6.16.

Hitne mjere

1. Stranka uvoznica može zbog ozbiljnih razloga privremeno donijeti hitne mjere nužne za zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja.
2. Stranka koja donosi hitnu mjeru odmah obavješćuje drugu stranku o toj mjeri pisanim putem. Stranka koja je donijela hitnu mjeru uzima u obzir sve informacije koje dostavi druga stranka.
3. Stranka nakon donošenja hitne mjere obično preispituje razloge za njezino donošenje u roku od šest mjeseci, pod uvjetom da su joj dostupne relevantne informacije, te na zahtjev obavješćuje drugu stranku o rezultatima tog preispitivanja. Stranka ne nastavlja primjenjivati hitnu mjeru ako hitni problem ili prijetnja više ne postoji. Ako stranka nastavi primjenjivati hitnu mjeru, tu je mjeru potrebno periodički preispitati.
4. Kako bi se izbjegli nepotrebni poremećaji u trgovini, stranka koja donosi hitnu mjeru pronalazi najprikladnije i razmjerno rješenje za pošiljke koje su u prijevozu između stranaka, uzimajući u obzir utvrđeni rizik.

ČLANAK 6.17.

Suradnja

1. U skladu s ovim poglavljem stranke istražuju mogućnosti za daljnju suradnju i razmjenu informacija između stranaka o sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima od obostranog interesa. Te mogućnosti mogu obuhvaćati inicijative za olakšavanje trgovine.
2. Stranke surađuju kako bi olakšale provedbu ovog poglavlja i mogu zajednički utvrditi inicijative koje se odnose na sanitarna i fitosanitarna pitanja radi uklanjanja nepotrebnih prepreka trgovini između stranaka.
3. Stranke mogu promicati suradnju na svim multilateralnim forumima, posebno suradnju s relevantnim međunarodnim normizacijskim tijelima.

ČLANAK 6.18.

Razmjena informacija

Ne dovodeći u pitanje ostale odredbe ovog poglavlja, stranka može zatražiti informacije od druge stranke o pitanjima koja proizlaze iz ovog poglavlja. Stranka od koje se to zatraži nastoji, u skladu s vlastitim pravilima o zaštiti povjerljivosti i privatnosti, dostaviti dostupne informacije stranci koja ih je zatražila, u razumnom roku i po mogućnosti elektroničkim putem.

ČLANAK 6.19.

Savjetovanja

1. Svaka stranka može zatražiti savjetovanje o konkretnim pitanjima u pogledu trgovine povezanima sa sanitarnim i fitosanitarnim mjerama.
2. Stranke provode to savjetovanje u roku od 30 dana od primitka zahtjeva, osim ako se dogovore drukčije.
3. Stranke nastoje pružiti sve relevantne informacije potrebne za postizanje sporazumnog rješenja kojim se izbjegavaju nepotrebni poremećaji u trgovini.

ČLANAK 6.20.

Kontaktne točke

1. Svaka stranka imenuje kontaktnu točku za provedbu ovog poglavlja te drugu stranku obavješćuje o podacima za kontakt, uključujući informacije o nadležnom službeniku.
2. Stranke jedna drugu odmah obavješćuju o svim izmjenama tih podataka za kontakt.

ČLANAK 6.21.

Pododbor za sanitarne i fitosanitarne mjere

1. Pododbor za sanitarne i fitosanitarne mjere osnovan člankom 1.10. (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma) stavkom 1. točkom (e):

- (a) služi kao forum za poboljšanje razumijevanja stranaka o sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima koja se odnose na provedbu ovog poglavlja, uključujući regulatorne postupke povezane sa sanitarnim i fitosanitarnim mjerama;
- (b) prati provedbu ovog poglavlja i razmatra sva pitanja povezana s ovim poglavljem, uključujući sva pitanja koja mogu nastati u pogledu njegove provedbe;
- (c) služi kao forum za raspravu o bojaznima povezanim s primjenom sanitarnih i fitosanitarnih mjera kako bi se postigla uzajamno prihvatljiva rješenja i odmah riješila sva pitanja koja mogu dovesti do stvaranja nepotrebnih prepreka trgovini između stranaka;
- (d) razmjenjuje informacije, stručno znanje i iskustva povezane sa sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima.

2. Pododbor za sanitarne i fitosanitarne mjere može:

- (a) utvrditi područja za suradnju na sanitarnim i fitosanitarnim mjerama, koja mogu uključivati tehničku pomoć;

- (b) promicati suradnju na sanitarnim i fitosanitarnim pitanjima o kojima se raspravlja u okviru multilateralnih foruma, uključujući Odbor WTO-a za sanitarne i fitosanitarne mjere i međunarodna normizacijska tijela; i
- (c) osnovati radne skupine u kojima sudjeluju stručni predstavnici stranaka radi rješavanja konkretnih sanitarnih ili fitosanitarnih pitanja, koje mogu pozvati, u skladu s modalitetima koji će se dogovoriti, druge stručnjake na sudjelovanje, među ostalim one iz nevladinih organizacija.

POGLAVLJE 7.

SURADNJA U PODRUČJU DOBROBITI ŽIVOTINJA I ANTIMIKROBNE OTPORNOSTI

ČLANAK 7.1.

Ciljevi

Ciljevi su ovog poglavlja uspostaviti okvir za dijalog i suradnju radi poboljšanja zaštite i dobrobiti životinja i postizanja zajedničkog dogovora o standardima u području dobrobiti životinja te radi jačanja borbe protiv razvoja antimikrobne otpornosti.

ČLANAK 7.2.

Dobrobit životinja

1. Stranke priznaju da su životinje čuvstvena bića.

2. Stranke prepoznaju vrijednost standarda Svjetske organizacije za zdravlje životinja (WOAH) u području dobrobiti životinja i nastoje poboljšati njihovu primjenu, poštujući pritom pravo da odrede razinu svojih znanstveno utemeljenih mjera na temelju standarda WOAH-a u području dobrobiti životinja.

3. Stranke nastoje surađivati u okviru međunarodnih foruma kako bi promicale razradu dobre prakse u području dobrobiti životinja i njezinu provedbu. Stranke prepoznaju vrijednost veće istraživačke suradnje u području dobrobiti životinja.

ČLANAK 7.3.

Antimikrobna otpornost

1. Stranke priznaju da je antimikrobna otpornost ozbiljna prijetnja zdravlju ljudi i životinja. Zloupotreba antimikrobnih sredstava u uzgoju životinja, uključujući neterapijsku upotrebu, može pridonijeti antimikrobnoj otpornosti koja može biti rizična za zdravlje ljudi i životinja. Stranke potvrđuju da priroda prijetnje zahtijeva transnacionalni pristup i pristup „Jedno zdravlje”²³.

2. Stranke surađuju kako bi se smanjila upotreba antimikrobnih sredstava u uzgoju životinja i zabranila njihova upotreba kao promotora rasta radi suzbijanja antimikrobne otpornosti u skladu s pristupom „Jedno zdravlje”.

²³ „Jedno zdravlje” kako ga definira Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je pristup kojim se kombiniraju politike u više sektora kako bi se postigli bolji rezultati u području javnog zdravlja.

3. Stranke surađuju i slijede postojeće i buduće smjernice, norme, preporuke i mjere koje su izrađene u okviru relevantnih međunarodnih organizacija, inicijativa i nacionalnih planova u svrhu promicanja razborite i odgovorne upotrebe antimikrobnih sredstava u uzgoju životinja i veterinarskoj praksi.

4. Stranke promiču suradnju na svim multilateralnim forumima, a posebno suradnju u međunarodnim normizacijskim tijelima.

ČLANAK 7.4.

Radna skupina za dobrobit životinja i antimikrobnu otpornost

1. Stranke nastoje razmjenjivati informacije, stručno znanje i iskustva u područjima dobrobiti životinja i suzbijanja antimikrobne otpornosti radi provedbe članaka 7.2. i 7.3.

2. U tu svrhu stranke osnivaju radnu skupinu za dobrobit životinja i antimikrobnu otpornost koja prema potrebi dijeli informacije s Pododborom za sanitarne i fitosanitarne mjere. Predstavnici stranaka u radnoj skupini mogu zajednički odlučiti pozvati stručnjake za posebne aktivnosti.

ČLANAK 7.5.

Neprimjena rješavanja sporova

Stranka ne može primjenjivati postupak rješavanja sporova iz poglavlja 31. (Rješavanje sporova) za pitanja tumačenja ili primjene odredbi ovog poglavlja.

POGLAVLJE 8.

PRIZNAVANJE PRAVA STRANAKA NA REGULIRANJE ENERGETSKOG SEKTORA

ČLANAK 8.1.

Priznavanje prava stranaka na reguliranje energetskeg sektora

1. Stranke potvrđuju puno poštovanje njihova suvereniteta, što uključuje vlasništvo i gospodarenje svim ugljikovodicima u tlu njihovih državnih područja od strane države ili relevantnih javnih tijela, te njihova suverenog prava na reguliranje pitanja obuhvaćenih ovim poglavljem u skladu s njihovim pravom i na temelju pune provedbe demokratskih procesa.
2. U slučaju Meksika Europska unija, ne dovodeći u pitanje svoja prava i pravna sredstva dostupna na temelju ovog Sporazuma²⁴, priznaje sljedeće:
 - (a) Meksiko zadržava suvereno pravo da reformira svoj Ustav (Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos) i nacionalno zakonodavstvo o energetskeg sektoru, uključujući ugljikovodike i električnu energiju;

²⁴ Podrazumijeva se da ta prava i pravna sredstva uključuju ona koja proizlaze iz obveza Meksika u skladu s odredbama poglavlja 10. (Ulaganja) i povezanih priloga.

- (b) Meksiko u skladu s Ustavom Meksika ima izravno, neotuđivo i nepovredivo vlasništvo nad svim ugljikovodicima koji se nalaze u tlu na njegovu državnom području, među ostalim u epikontinentalnom pojasu i isključivom gospodarskom pojasu izvan teritorijalnog mora i pokraj njega, u slojevima ili naslagama, neovisno o njihovim fizičkim obilježjima i
- (c) Meksiko zadržava suvereno pravo da donosi ili provodi mjere koje se odnose na energetske sektor, uključujući ugljikovodike i električnu energiju.

POGLAVLJE 9.

TEHNIČKE PREPREKE TRGOVINI

ČLANAK 9.1.

Ciljevi

Cilj je ovog poglavlja olakšati trgovinu robom između stranaka sprečavanjem, utvrđivanjem i uklanjanjem nepotrebnih tehničkih prepreka u trgovini, povećanjem transparentnosti i promicanjem bolje regulatorne suradnje.

ČLANAK 9.2.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na pripremu, donošenje i primjenu normi, tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti, kako su definirani u Prilogu 1. Sporazumu o TBT-u, koji mogu utjecati na trgovinu robom između stranaka.

2. Neovisno o stavku 1., ovo se poglavlje ne primjenjuje na:
- (a) tehničke specifikacije koje pripremaju naručitelji za vlastite potrebe proizvodnje ili potrošnje; ili
 - (b) sanitarne i fitosanitarne mjere obuhvaćene poglavljem 6. (Sanitarne i fitosanitarne mjere).
3. Sva upućivanja u ovom poglavlju na norme, tehničke propise i postupke ocjenjivanja sukladnosti uključuju njihove izmjene te dopune pravila ili proizvoda koji su njima obuhvaćeni, izuzev izmjena i dopuna beznačajne prirode.

ČLANAK 9.3.

Odnos sa Sporazumom o TBT-u

Članci od 2. do 9. Sporazuma o TBT-u i prilozi od 1. do 3. tom sporazumu ugrađuju se *mutatis mutandis* u ovaj Sporazum i postaju njegov sastavni dio.

ČLANAK 9.4.

Međunarodne norme

1. Stranke prepoznaju važnu ulogu koju međunarodne norme, smjernice i preporuke mogu imati u podupiranju veće regulatorne usklađenosti, dobre regulatorne prakse i smanjenja nepotrebnih tehničkih prepreka u trgovini. U tu svrhu, stranke upotrebljavaju relevantne međunarodne norme kao osnovu za svoje tehničke propise, osim kad stranka koja priprema tehnički propis može dokazati da bi takve međunarodne norme bile nedjelotvorne ili neprimjerene za ostvarenje postavljenih legitimnih ciljeva.
2. Osim obveza utvrđenih u člancima 2. i 5. Sporazuma o TBT-u i Prilogu 3. tom sporazumu, svaka stranka razmatra, među ostalim, odluke i preporuke koje je od 1. siječnja 1995. donio Odbor WTO-a za tehničke prepreke u trgovini²⁵.
3. Norme koje su razvile međunarodne organizacije, uključujući norme navedene u Prilogu 9.-A (Norme koje su izradile međunarodne organizacije) smatraju se relevantnim međunarodnim normama, pod uvjetom da su te organizacije pri njihovom razvoju postupale u skladu s načelima i postupcima utvrđenima u Odluci Odbora WTO-a za tehničke prepreke u trgovini o načelima za razvoj međunarodnih normi, smjernica i preporuka²⁶.

²⁵ Dokument WTO-a G/TBT/1/Rev. 13, 8. ožujka 2017., kako se može revidirati.

²⁶ U dokumentu WTO-a G/TBT/1/Rev. 13, 8. ožujka 2017., kako se može revidirati.

4. Na zahtjev bilo koje stranke Zajednički odbor može odlukom ažurirati popis iz Priloga 9.-A (Norme koje su izradile međunarodne organizacije).
5. Radi što opsežnijeg usklađivanja normi, svaka stranka potiče normizacijska tijela na svojem području, kao i regionalna normizacijska tijela čiji su članovi ona ili normizacijska tijela s njezina područja:
- (a) na sudjelovanje, u okviru svojih resursa, u radu relevantnih međunarodnih normizacijskih tijela na pripremi međunarodnih normi;
 - (b) upotrebu relevantnih međunarodnih normi kao temelja normi koje razvijaju, osim kad bi te međunarodne norme bile nedjelotvorne ili neprikladne, na primjer zbog nedovoljne razine zaštite ili temeljnih klimatskih ili geografskih čimbenika ili temeljnih tehnoloških problema;
 - (c) na izbjegavanje udvostručavanja posla ili preklapanja s radom međunarodnih normizacijskih tijela;
 - (d) na preispitivanje nacionalnih i regionalnih normi čija osnova nisu relevantne međunarodne norme u redovitim vremenskim razmacima kako bi se povećala njihova konvergencija s odgovarajućim međunarodnim normama;

- (e) na suradnju s relevantnim normizacijskim tijelima druge stranke u međunarodnim normizacijskim aktivnostima kako bi se osiguralo da međunarodne norme, smjernice i preporuke koje će vjerojatno biti osnova za tehničke propise i postupke ocjenjivanja sukladnosti ne stvaraju nepotrebne prepreke međunarodnoj trgovini; ta se suradnja može odvijati u međunarodnim normizacijskim tijelima ili na regionalnoj razini;
- (f) na poticanje bilateralne suradnje s normizacijskim tijelima na području druge stranke te s regionalnim normizacijskim tijelima čiji su članovi druga stranka ili normizacijska tijela s njezina područja;
- (g) na objavljivanje, na internetskim stranicama, svojih programa rada koji sadržavaju popis normi koje trenutačno pripremaju i normi koje su donijela.

6. Članak 9.6. ovog poglavlja i članak 2. ili 5. Sporazuma o TBT-u primjenjuju se na nacrt tehničkog propisa ili nacrt postupka ocjenjivanja sukladnosti u kojima norma postaje obvezna ugrađivanjem ili upućivanjem.

ČLANAK 9.5.

Postupci za ocjenu sukladnosti

1. Stranke su svjesne da postoje razni mehanizmi kojima se olakšava prihvaćanje rezultata ocjenjivanja sukladnosti, uključujući:

- (a) dobrovoljne sporazume između tijela za ocjenjivanje sukladnosti na područjima stranaka;
- (b) sporazume o uzajamnom prihvaćanju rezultata postupaka ocjenjivanja sukladnosti u vezi s posebnim tehničkim propisima koje su provela tijela koja se nalaze na području druge stranke;
- (c) upotrebu akreditacijskih postupaka za kvalificiranje tijela za ocjenjivanje sukladnosti;
- (d) državno imenovanje ili, ako je primjenjivo, odobravanje tijela za ocjenjivanje sukladnosti;
- (e) priznavanje u jednoj stranci rezultata rada tijela za ocjenjivanje sukladnosti s područja druge stranke; i
- (f) prihvaćanje dobavljačeve izjave o sukladnosti od strane stranke uvoznice.

2. Prepoznajući razlike u postupcima ocjenjivanja sukladnosti na svojim područjima:

- (a) Europska unija, u skladu sa svojim propisima i pravilima, primjenjuje režim dobavljačeve izjave o sukladnosti; i
- (b) Meksiko, u skladu sa svojim zakonima i propisima, prihvaća potvrde koje su izdala tijela za ocjenjivanje sukladnosti s područja Europske unije, koja je akreditiralo meksičko tijelo za akreditaciju i odobrilo nadležno tijelo, kao jamstvo da je proizvod sukladan zahtjevima iz tehničkih propisa Meksika, uključujući tehničke propise donesene nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu, i to bez nametanja dodatnih zahtjeva.

S obzirom na to, Meksiko tijelima za ocjenjivanje sukladnosti s područja Europske unije odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji odobrava tijelima za ocjenjivanje sukladnosti sa svojeg državnog područja.

Ništa u ovoj točki ne sprečava Meksiko da provjeri rezultate pojedinačnih postupaka ocjenjivanja sukladnosti sve dok ne zahtijeva da se proizvod podvrgne postupcima ocjenjivanja sukladnosti na državnom području Meksika kojima se ponavljaju postupci ocjenjivanja sukladnosti koji su već provedeni na području Europske unije, osim nasumično ili rijetko u svrhu nadzora, revizije ili kao reakcija na informacije koje ukazuju na nesukladnost.

3. Neovisno o stavku 2., stranka može za proizvode uvesti zahtjeve za obvezno ispitivanje ili certificiranje koje obavlja treća strana ako postoje opravdani razlozi povezani sa zaštitom ljudskog zdravlja i sigurnosti koji opravdavaju uvođenje takvih zahtjeva ili certifikacije.
4. Ništa u ovom članku ne sprečava stranku da zatraži da ocjenjivanje sukladnosti za određene proizvode obavljaju određena državna tijela te stranke. U tim slučajevima stranka:
- (a) ograničava naknade za ocjenjivanje sukladnosti na približan trošak pruženih usluga i, na zahtjev podnositelja zahtjeva za ocjenjivanje sukladnosti, objašnjava na koji su način iznosi naknade koje naplaćuje ograničeni na približan trošak pruženih usluga;
 - (b) javno objavljuje naknade za ocjenjivanje sukladnosti; i
 - (c) na zahtjev druge stranke i uz obveze utvrđene u člancima 5.2.3., 5.2.4. i 5.2.8. Sporazuma o TBT-u objašnjava:
 - i. kako su zatražene informacije nužne za ocjenjivanje sukladnosti i određivanje naknada;
 - ii. kako stranka osigurava da se povjerljivost zatraženih informacija poštuje na način kojim se osigurava zaštita legitimnih komercijalnih interesa; i

iii. postupak za preispitivanje pritužbi koje se odnose na provedbu postupka ocjenjivanja sukladnosti.

5. Svaka stranka objavljuje na internetu, po mogućnosti na jednoj internetskoj stranici:

- (a) sve postupke, kriterije i druge uvjete na temelju kojih može utvrditi mogu li se tijela za ocjenjivanje sukladnosti akreditirati, odobriti, imenovati ili na neki drugi način priznati, ako je primjenjivo, uključujući priznavanje na temelju sporazuma o uzajamnom priznavanju; i
- (b) popis tijela koja je odobrila, imenovala ili na neki drugi način priznala kao nadležna za provedbu takvog ocjenjivanja sukladnosti i relevantne informacije o opsegu odobrenja, imenovanja ili drugog priznavanja za svako tijelo.

6. Stranka može drugoj stranci podnijeti potkrijepljeni zahtjev za početak pregovora o sklapanju sporazuma o uzajamnom priznavanju koji se odnosi na uzajamno prihvaćanje rezultata postupaka ocjenjivanja sukladnosti za određeni sektor. Ako druga stranka odbije započeti takve pregovore, mora obrazložiti svoju odluku.

7. Članak 9.7. primjenjuje se, *mutatis mutandis*, na postupke ocjenjivanja sukladnosti.

8. Ako stranka zahtijeva postupak ocjenjivanja sukladnosti:
- (a) odabire postupke ocjenjivanja sukladnosti koji su proporcionalni uključenim rizicima, utvrđenima procjenom rizika; i
 - (b) drugoj stranci na zahtjev dostavlja informacije o kriterijima koji se upotrebljavaju za postupke ocjenjivanja sukladnosti za određene proizvode.
9. Ako stranka zahtijeva da se provede postupak ocjenjivanja sukladnosti koji obavlja treća strana, a za tu zadaću nije predvidjela državno tijelo kako je navedeno u stavku 4., stranka:
- (a) po mogućnosti koristi akreditacije za kvalificiranje tijela za ocjenjivanje sukladnosti;
 - (b) na najbolji način koristi međunarodne norme za akreditaciju i ocjenjivanje sukladnosti, kao i međunarodne sporazume koji uključuju akreditacijska tijela stranaka, na primjer putem mehanizama Međunarodne organizacije za akreditaciju laboratorija (ILAC) i Međunarodnog akreditacijskog foruma (IAF);
 - (c) pridružuje se ili potiče svoja tijela za ocjenjivanje sukladnosti da se pridruže svim funkcionalnim međunarodnim sporazumima ili dogovorima za usklađivanje ili olakšavanje prihvatanja rezultata ocjenjivanja sukladnosti;

- (d) kad je više tijela za ocjenjivanje sukladnosti imenovano za određeni proizvod ili skup proizvoda, osigurava da gospodarski subjekti mogu odabrati tko će provesti postupak ocjenjivanja sukladnosti;
- (e) osigurava da između akreditacijskih tijela i tijela za ocjenjivanje sukladnosti ne postoji sukob interesa; i
- (f) dopušta tijelima za ocjenjivanje sukladnosti da se oslone na ispitivanja ili inspekcije koje su provela tijela za ocjenjivanje sukladnosti na području druge stranke u pogledu ocjenjivanja sukladnosti. Ništa u ovoj točki ne tumači se kao da sprečava stranku da od tijela za ocjenjivanje sukladnosti s područja druge stranke zahtijeva da ispune iste zahtjeve koje mora ispuniti njezino tijelo za ocjenjivanje sukladnosti.

ČLANAK 9.6.

Transparentnost

1. U skladu sa svojim pravilima i postupcima i ne dovodeći u pitanje poglavlje 28. (Dobre regulatorne prakse), pri izradi tehničkih propisa i razvoju postupaka ocjenjivanja sukladnosti, koji mogu znatno utjecati na trgovinu, svaka stranka, osim ako se pojave ili bi se mogli pojaviti hitni problemi povezani sa sigurnošću, zdravljem, zaštitom okoliša ili nacionalnom sigurnošću:

- (a) dopušta osobama iz druge stranke da sudjeluju u njezinu postupku javnog savjetovanja pod uvjetima koji nisu manje povoljni od onih koji se primjenjuju na osobe iz te stranke; i

(b) javno objavljuje rezultate postupka savjetovanja na službenim internetskim stranicama.

2. Svaka stranka nastoji razmotriti metode kojima bi se osigurala dodatna transparentnost u izradi tehničkih propisa i razvoju postupaka ocjenjivanja sukladnosti, uključujući upotrebu elektroničkih alata i informiranje javnosti ili javna savjetovanja.

3. Svaka stranka prema potrebi potiče nevladina tijela, među ostalim normizacijska tijela, sa svojeg područja da postupaju u skladu sa stavcima 1. i 2.

4. Svaka stranka osigurava da je bilo koji dokument kojim se utvrđuje tehnički propis ili postupak ocjenjivanja sukladnosti dovoljno detaljan da bi se njime odgovarajuće informiralo zainteresirane strane i drugu stranku o tome hoće li i na koji način to utjecati na njihove trgovinske interese.

5. Svaka stranka objavljuje na internetu, po mogućnosti na jednoj internetskoj stranici ili u službenom listu, sve prijedloge novih ili izmijenjenih tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti na središnjoj razini vlasti i razinama nižima od središnje razine, kao i njihove konačne verzije, koje stranka mora objaviti ili za koje mora izdati obavijest u skladu sa Sporazumom o TBT-u²⁷.

6. Svaka stranka osigurava da se tehnički propisi i postupci ocjenjivanja sukladnosti koje je donijela objave na internetskim stranicama kojima se može besplatno pristupiti.

²⁷ Podrazumijeva se da stranka može ispuniti tu obvezu tako da osigura da se predložene mjere i njihove konačne verzije objave na službenim internetskim stranicama WTO-a ili da im se može pristupiti putem tih internetskih stranica.

7. Svaka stranka objavljuje prijedloge novih tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti koji su u skladu s tehničkim sadržajem relevantnih međunarodnih normi, smjernica ili preporuka, ako postoje, i koji mogu znatno utjecati na trgovinu, osim u slučajevima predviđenima u člancima 2.10. i 5.7. Sporazuma o TBT-u.

8. Svaka stranka nastoji objaviti prijedloge novih tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti vlasti na razinama ispod središnje ili lokalnih vlasti, ovisno o slučaju, koji su u skladu s tehničkim sadržajem relevantnih međunarodnih normi, smjernica i preporuka, ako postoje, i koji mogu znatno utjecati na trgovinu, u skladu s postupcima utvrđenima u članku 2.9. ili 5.6. Sporazuma o TBT-u.

9. Za potrebe utvrđivanja može li predloženi tehnički propis ili postupak ocjenjivanja sukladnosti znatno utjecati na trgovinu, zbog čega se za njega mora izdati obavijest u skladu s relevantnim odredbama Sporazuma o TBT-u koje su ugrađene u ovaj Sporazum u skladu s člankom 9.3., stranka razmatra, među ostalim, relevantne odluke i preporuke koje je od 1. siječnja 1995. donio Odbor WTO-a za tehničke prepreke u trgovini, kako je navedeno u članku 9.4. stavku 2.

10. Svaka stranka na zahtjev druge stranke dostavlja informacije o ciljevima, pravnoj osnovi i obrazloženju tehničkog propisa ili postupka ocjenjivanja sukladnosti koji je donijela ili čije donošenje je predložila.

11. Svaka stranka drugoj stranci osigurava rok za dostavljanje pisanih primjedbi od najmanje 60 dana od dostavljanja prijedloga tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti Središnjem registru obavijesti WTO-a, osim ako se pojave ili bi se mogli pojaviti hitni problemi povezani sa sigurnošću, zdravljem, zaštitom okoliša ili nacionalnom sigurnošću. Stranka razmatra svaki razuman zahtjev druge stranke za produljenje roka za dostavljanje primjedbi. Stranku koja može produljiti razdoblje za dostavljanje primjedbi na dulje od 60 dana, primjerice na 90 dana, potiče se da to i učini.

12. Svaka stranka nastoji osigurati dovoljno vremena od kraja razdoblja za dostavljanje primjedbi do donošenja tehničkog propisa ili postupka ocjenjivanja sukladnosti o kojem je dostavljena obavijest tijekom kako bi razmotrila primljene primjedbe i pripremila odgovore na njih.

13. Ako stranka primi pisane primjedbe od druge stranke o svojem predloženom tehničkom propisu ili postupku ocjenjivanja sukladnosti; ona:

- (a) na zahtjev druge stranke raspravlja o pisanim primjedbama uz sudjelovanje svojeg nadležnog regulatornog tijela u vrijeme kad ih je moguće uzeti u obzir; i
- (b) napismeno odgovara na primjedbe najkasnije na dan objave tog tehničkog propisa ili postupka ocjenjivanja sukladnosti.

14. Svaka stranka na internetskim stranicama objavljuje svoje odgovore na primjedbe koje primi, po mogućnosti najkasnije na dan objave donesenog tehničkog propisa ili postupka ocjenjivanja sukladnosti.

15. Svaka stranka šalje obavijest o konačnom tekstu tehničkog propisa ili postupka ocjenjivanja sukladnosti u trenutku donošenja ili objave teksta, kao dopunu izvornoj obavijesti o predloženoj mjeri o kojoj je dostavljena obavijest na temelju članka 2.9., 3.2., 5.6. ili 7.2. Sporazuma o TBT-u.
16. Najkasnije na datum objave konačnog tehničkog propisa ili postupka ocjenjivanja sukladnosti koji može znatno utjecati na trgovinu svaka stranka javno objavljuje na internetu:
- (a) objašnjenje ciljeva i načina na koji se oni ostvaruju konačnim tehničkim propisom ili postupkom ocjenjivanja sukladnosti; i
 - (b) rezultate procjene učinka iz članka 9.7., ako se ona provodi, u skladu sa svojim pravilima i postupcima.
17. Za potrebe članaka 2.12. i 5.9. Sporazuma o TBT-u, „razuman rok” obično znači razdoblje od najmanje šest mjeseci, osim ako se na taj način ne bi mogli djelotvorno ostvariti postavljeni legitimni ciljevi.
18. Svaka stranka nastoji osigurati rok dulji od šest mjeseci od objave konačnih tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti do njihova stupanja na snagu, osim ako se na taj način ne bi mogli djelotvorno ostvariti postavljeni legitimni ciljevi.

ČLANAK 9.7.

Tehnički propisi

1. Svaka stranka, u skladu sa svojim pravilima i postupcima, provodi procjenu regulatornog učinka planiranih tehničkih propisa.
2. Svaka stranka procjenjuje raspoložive regulatorne i neregulatorne alternative predloženom tehničkom propisu kojima se mogu ostvariti legitimni ciljevi stranke u skladu s člankom 2.2. Sporazuma o TBT-u.
3. Ako stranka nije upotrijebila međunarodne norme kao osnovu za tehničke propise, ona na zahtjev druge stranke navodi sva znatna odstupanja od relevantnih međunarodnih normi i obrazlaže zašto su te norme ocijenjene neprimjerenima ili nedjelotvornima za postavljeni cilj te dostavlja znanstvene ili tehničke dokaze na kojima se takva ocjena temeljila.
4. Uz članak 2.3. Sporazuma o TBT-u, svaka stranka preispituje tehničke propise kako bi se povećala njihova konvergencija s relevantnim međunarodnim normama. Svaka stranka uzima u obzir, među ostalim, sve novosti u relevantnim međunarodnim normama te provjerava postoje li i dalje okolnosti koje su dovele do odstupanja od neke relevantne međunarodne norme.

ČLANAK 9.8.

Regulatorna suradnja

1. Stranke su svjesne da postoji širok raspon mehanizama za regulatornu suradnju kojima se može pridonijeti otklanjanju tehničkih prepreka u trgovini ili izbjeći njihovo stvaranje.
2. Stranka može drugoj stranci predložiti aktivnosti regulatorne suradnje specifične za sektor u područjima obuhvaćenima ovim poglavljem. Ti se prijedlozi dostavljaju kontaktnoj točki određenoj u skladu s člankom 9.11., a sastoje se od:
 - (a) razmjena informacija o regulatornim pristupima i praksi;
 - (b) inicijativa za daljnje usklađivanje tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti s relevantnim međunarodnim normama; ili
 - (c) tehničkih savjeta i pomoći u pogledu uzajamno dogovorenih uvjeta za poboljšanje praksi povezanih s razvojem, provedbom i preispitivanjem tehničkih propisa, normi i postupaka ocjenjivanja sukladnosti te mjeriteljstva.

Druga stranka propisno razmatra prijedlog i odgovara na njega u razumnom roku.

3. Stranke potiču suradnju između svojih organizacija odgovornih za normizaciju, ocjenjivanje sukladnosti, akreditaciju i mjeriteljstvo, neovisno o tome je li riječ o javnim ili privatnim organizacijama, na pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem.

4. Ništa u ovom članku ne tumači se kao da se od stranke zahtijeva:

- (a) odstupi od domaćih postupaka za pripremu i donošenje regulatornih mjera;
- (b) poduzme radnje koje bi ugrozile ili ometale pravodobno donošenje regulatornih mjera za ostvarenje njezinih ciljeva javne politike; ili
- (c) ostvari bilo kakav konkretan regulatorni ishod.

ČLANAK 9.9.

Označivanje i etiketiranje

1. Za potrebe ovog članka i u skladu sa stavkom 1. Priloga 1. Sporazumu o TBT-u, tehnički propis može obuhvaćati ili se isključivo odnositi na zahtjeve obilježavanja i označivanja koji se primjenjuju na proizvod, postupak ili način proizvodnje.

2. Stranke potvrđuju da su njihovi tehnički propisi koji obuhvaćaju ili se isključivo odnose na obilježavanje ili označivanje usklađeni s člankom 2. Sporazuma o TBT-u.
3. Ako stranka zahtijeva obvezno obilježavanje ili označivanje proizvoda, ona:
 - (a) nastoji zahtijevati samo informacije koje su relevantne za potrošače ili korisnike proizvoda ili za iskazivanje sukladnosti proizvoda s obveznim tehničkim zahtjevima;
 - (b) ne zahtijeva prethodno odobrenje, registraciju ili certifikaciju etiketa ili oznaka proizvoda, kao ni bilo kakvo plaćanje naknade, kao preduvjet za stavljanje na tržište proizvoda koji na drugi način ispunjavaju njezine obvezne tehničke zahtjeve, osim ako je to potrebno s obzirom na rizik koji ti proizvodi predstavljaju za zdravlje ili život ljudi, životinja ili bilja, okoliš ili nacionalnu sigurnost;
 - (c) ako od gospodarskih subjekata zahtijeva upotrebu jedinstvenog identifikacijskog broja, izdaje taj broj gospodarskim subjektima iz druge stranke bez nepotrebne odgode i na nediskriminirajućoj osnovi;
 - (d) pod uvjetom da nisu obmanjujući, proturječni ili zbunjujući u odnosu na informacije koje se zahtijevaju u stranci uvoznici robe, dopušta sljedeće:
 - i. informacije na drugim jezicima uz onaj koji se zahtijeva u stranci uvoznici robe;

- ii. međunarodno prihvaćene nomenklature, piktograme, simbole ili grafičke prikaze; i
 - iii. dodatne informacije uz one koje se zahtijevaju u stranki uvoznici robe;
- (e) prihvaća da se označivanje, uključujući dodatno označivanje ili ispravljanje etiketa, obavlja nakon uvoza, ali prije stavljanja proizvoda u prodaju, kao alternativa označivanju u zemlji podrijetla, osim ako se takvo označivanje mora obaviti u zemlji podrijetla zbog javnog zdravlja ili sigurnosti ili zbog zahtjeva povezanog s oznakom zemljopisnog podrijetla stranke izvoznice; i
- (f) nastoji prihvatiti privremene ili odstranjive etikete, odnosno navođenje relevantnih informacija za obilježavanje ili označivanje u popratnoj dokumentaciji umjesto na etiketama koje su fizički pričvršćene na proizvod, osim ako je takvo označivanje nužno zbog javnog zdravlja ili sigurnosti.

ČLANAK 9.10.

Razmjena informacija i rasprave

1. Stranka od druge stranke može zatražiti da joj dostavi informacije o bilo kojem pitanju obuhvaćenom ovim poglavljem. Druga stranka te informacije dostavlja u razumnom roku.

2. Stranka od druge stranke može zatražiti da rasprave sva pitanja koja proizađu iz ovog poglavlja, uključujući sve nacрте ili prijedloge tehničkog propisa ili postupka ocjenjivanja sukladnosti druge stranke, ako smatra da bi tehnički propis ili postupak ocjenjivanja sukladnosti mogao znatno negativno utjecati na trgovinu među strankama. Zahtjev se podnosi pisanim putem i u njemu se navodi:

- (a) pitanje;
- (b) odredba ovog poglavlja na koju se pitanje odnosi; i
- (c) razlog za podnošenje zahtjeva, uključujući opis pitanja stranke koja ga podnosi.

3. Podrazumijeva se da stranka od druge stranke može zatražiti i da rasprave sva pitanja koja proizađu iz ovog poglavlja u pogledu tehničkih propisa ili postupaka ocjenjivanja sukladnosti regionalnih ili lokalnih vlasti, ovisno o slučaju, na razini izravno ispod središnje razine vlasti, a koja mogu znatno utjecati na trgovinu.

4. Stranke raspravljaju o takvom pitanju u roku od 60 dana od datuma podnošenja zahtjeva uživo, videokonferencijom ili telekonferencijom i nastoje što prije riješiti sporna pitanja. Ako stranka koja je podnijela zahtjev smatra da je riječ o hitnom pitanju, može zatražiti da se to raspravi u kraćem roku. Druga stranka u dobroj namjeri razmatra taj zahtjev. Stranke poduzimaju sve što je u njihovoj moći kako bi postigle uzajamno zadovoljavajuće rješenje pitanja.

5. Ako se stranke ne dogovore drukčije, rasprave i sve informacije koje se razmijene u okviru tih rasprava ne dovode u pitanje prava i obveze stranaka na temelju ovog Sporazuma, Sporazuma o WTO-u ili bilo kojeg drugog sporazuma čije su potpisnice obje stranke.
6. Zahtjevi za informacije ili rasprave podnose se kontaktnoj točki stranke određenoj u skladu s člankom 9.11.

ČLANAK 9.11.

Kontaktne točke

1. Svaka stranka određuje kontaktnu točku kako bi se olakšala suradnja i koordinacija na temelju ovog poglavlja te obavještuje drugu stranku o podacima za kontakt. Stranke jedna drugu odmah obavještuju o svim izmjenama tih podataka za kontakt.
2. Kontaktne točke zajedno rade na olakšavanju provedbe ovog poglavlja i suradnje među strankama u svim pitanjima koja se odnose na tehničke prepreke u trgovini. Te su kontaktne točke osobito odgovorne za:
 - (a) organiziranje razmjena informacija i rasprava iz članka 9.10. stavka 6.;

- (b) žurno rješavanje svih pitanja koja druga stranka postavi u vezi s izradom, donošenjem, primjenom ili izvršavanjem normi, tehničkih propisa ili postupaka ocjenjivanja sukladnosti;
- (c) organiziranje, na zahtjev stranke, rasprava o bilo kojem pitanju koje proizađe iz ovog poglavlja;
- (d) razmjenu informacija o promjenama u nevladinim, regionalnim i multilateralnim forumima u vezi s normama, tehničkim propisima i postupcima ocjene sukladnosti; i
- (e) olakšavanje utvrđivanja potencijalnih potreba za tehničkom pomoći.

ČLANAK 9.12.

Pododbor za tehničke prepreke u trgovini

Pododbor za tehničke prepreke u trgovini osnovan člankom 1.10. (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma):

- (a) prati provedbu ovog poglavlja i upravljanje njime;
- (b) jača suradnju u razvoju i poboljšanju normi, tehničkih propisa i postupaka ocjenjivanja sukladnosti;

- (c) utvrđuje prioritetna područja od obostranog interesa za buduće aktivnosti na temelju ovog poglavlja i razmatra prijedloge novih inicijativa;
- (d) prati promjene na temelju Sporazuma o TBT-u i raspravlja o njima; i
- (e) poduzima sve druge korake za koje stranke smatraju da će im pomoći u provedbi ovog poglavlja i Sporazuma o TBT-u.

POGLAVLJE 10.

ULAGANJE

ODJELJAK A

Opće odredbe

ČLANAK 10.1.

Definicije

1. Za potrebe ovog poglavlja:
 - (a) „obuhvaćeno ulaganje” znači ulaganje koje je u vlasništvu ili pod kontrolom, izravno ili neizravno, ulagatelja iz jedne stranke na području druge stranke, izvršeno je u skladu s primjenjivim pravom i postoji na datum stupanja ovog Sporazuma na snagu ili je uspostavljeno nakon tog datuma;
 - (b) „gospodarska djelatnost” znači djelatnost industrijske, komercijalne ili profesionalne naravi ili obrtnička djelatnost, uključujući pružanje usluga, osim djelatnosti koja se obavlja u okviru izvršavanja javnih ovlasti;

- (c) „poduzeće” znači poduzeće kako je definirano u članku 1.3. (Definicije opće primjene), odnosno njegova podružnica ili predstavništvo²⁸;
- (d) „poduzeće iz Europske unije” ili „poduzeće iz Meksika” znači poduzeće osnovano u skladu s pravom Europske unije ili njezinih država članica, odnosno pravom Meksika, koje obavlja bitne poslovne djelatnosti²⁹ na području Europske unije, odnosno državnom području Meksika³⁰;

brodarska društva s poslovnom jedinicom izvan Europske unije ili Meksika koja su pod kontrolom državljana države članice Europske unije odnosno Meksika obuhvaćena su odredbama ovog poglavlja, osim odjeljaka C (Zaštita ulaganja) i D (Rješavanje ulagačkih sporova), ako su njihova plovila registrirana u skladu s pravom države članice Europske unije odnosno Meksika, prema potrebi, te ako plove pod zastavom te države članice Europske unije odnosno Meksika;

²⁸ Kad je riječ o Meksiku, predstavništvo se ne smatra poduzećem, osim ako je osnovano kao podružnica.

²⁹ U skladu sa svojom obavijesti WTO-u o Ugovoru o osnivanju Europske zajednice (WT/REG39/1), Europska unija smatra da koncept „učinkovite i trajne veze” s gospodarstvom države članice Europske unije iz članka 54. UFEU-a odgovara pojmu „bitne poslovne djelatnosti”.

³⁰ Podrazumijeva se da se podružnica ili predstavništvo poduzeća iz treće zemlje ne smatra poduzećem iz Europske unije ili poduzećem iz Meksika.

- (e) „osnivanje” znači uspostavljanje, uključujući stjecanje³¹, poduzeća u Europskoj uniji ili u Meksiku;
- (f) „ulagatelj iz stranke” znači stranka, fizička osoba ili poduzeće iz stranke, osim podružnice ili predstavništva, koje želi izvršiti, koje izvršava ili je već izvršilo ulaganje na području druge stranke;
- (g) „ulagatelj iz treće zemlje” znači ulagatelj koji želi izvršiti, koji izvršava ili je već izvršio ulaganje na području stranke, koji nije ulagatelj iz stranke;
- (h) „operacija” znači vođenje, upravljanje, održavanje, upotreba, uživanje, prodaja ili drugo raspolaganje ulaganjem;
- (i) „povrati” znači iznosi koji su ostvareni ulaganjem i posebno, ali ne isključivo, uključuje dobit, kamate, dividende, kapitalne dobitke, licencijske naknade, plaćanja povezana s pravima intelektualnog vlasništva, plaćanja u naravi, naknade za upravljanje i druge naknade koje proizlaze iz tog ulaganja³².

³¹ Pojam „stjecanje” obuhvaća sudjelovanje u kapitalu poduzeća radi uspostave ili održavanja trajnih gospodarskih veza.

³² Podrazumijeva se da se prema povratima koji se ponovno ulože postupa kao prema ulaganjima ako su u skladu s definicijom ulaganja iz ovog članka.

2. Za potrebe ovog poglavlja „ulaganje” znači svaka vrsta imovine koja je izravno ili neizravno u vlasništvu ili pod kontrolom ulagatelja i koja je stečena očekujući gospodarsku korist ili se upotrebljava u svrhu ostvarivanja gospodarske koristi ili neku drugu poslovnu svrhu te koja ima obilježja ulaganja, uključujući određeno trajanje, vezani kapital ili druge resurse, očekivanje koristi ili dobiti ili preuzimanje rizika. Ulaganje može biti u sljedećim oblicima:

- (a) poduzeće;
- (b) udjeli, dionice i drugi oblici vlasničkog sudjelovanja u poduzeću;
- (c) obveznice, zadužnice, zajmovi i drugi dužnički instrumenti poduzeća;³³
- (d) udjeli koji proizlaze iz:
 - i. koncesija, licencija, odobrenja, dozvola i sličnih prava odobrenih u skladu s domaćim pravom;

³³ Vjerojatnije je da će neki oblici dugovanja kao što su obveznice, zajmovi, zadužnice i dugoročni zapisi imati obilježja ulaganja, dok je za druge oblike dugovanja to manje vjerojatno.

- ii. ugovora o projektima „ključ u ruke”, građevinskim radovima, upravljanju, proizvodnji, koncesijama ili podjeli prihoda i drugih sličnih ugovora;
- (e) prava intelektualnog vlasništva;
- (f) druga materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna imovina te povezana vlasnička prava, kao što su zakup i založna prava³⁴; ili
- (g) novčana potraživanja koja uključuju vrste udjela navedene u točkama od (a) do (f), osim novčanih potraživanja koja proizlaze isključivo iz:
 - i. trgovačkih ugovora za prodaju robe ili usluga koje fizička osoba ili poduzeće na području stranke prodaje fizičkoj osobi ili poduzeću na području druge stranke; ili

³⁴ Podrazumijeva se da tržišni udio, pristup tržištu, očekivani dobiti i prilike za ostvarivanje dobiti sami po sebi ne predstavljaju ulaganja.

- ii. produljenja kredita povezanog s komercijalnom transakcijom, kao što je financiranje trgovine, osim zajma iz točke (c).

„Ulaganje” ne obuhvaća odluku ili presudu u sudskom ili upravnom postupku.

Nijedna izmjena oblika u kojem se imovina ulaže ili ponovno ulaže ne utječe na njihovu prirodu ulaganja sve dok je novi oblik ulaganja ili ponovnog ulaganja i dalje u skladu s definicijom ulaganja.

ČLANAK 10.2.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere koje donose ili provode:³⁵
 - (a) središnja, regionalna ili lokalna vlast ili tijela te stranke; i
 - (b) bilo koja osoba, uključujući državno poduzeće ili bilo koje drugo nevladino tijelo pri izvršavanju ovlasti koje su im povjerile središnje, regionalne ili lokalne vlasti ili tijela.

³⁵ Podrazumijeva se da ovo poglavlje obuhvaća mjere subjekata navedenih u točkama (a) i (b) koje se donose ili provode izravno ili neizravno davanjem uputa, usmjeravanjem ili kontroliranjem drugih subjekata u odnosu na te mjere.

2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere stranke u onoj mjeri u kojoj su obuhvaćene poglavljem 18. (Financijske usluge).

ČLANAK 10.3.

Pravo na reguliranje

Stranke potvrđuju pravo na reguliranje na svojem području radi ostvarivanja legitimnih ciljeva politike, kao što su javno zdravlje, socijalne usluge, javno obrazovanje, sigurnost, okoliš, javni moral, socijalna zaštita ili zaštita potrošača, zaštita privatnosti i podataka, promicanje i zaštita kulturne raznolikosti ili tržišno natjecanje.

ČLANAK 10.4.

Povezanost s drugim poglavljima

1. Ako postoji nedosljednost između ovog poglavlja i poglavlja 18. (Financijske usluge), mjerodavno je potonje poglavlje u mjeri u kojoj postoji nedosljednost.

2. Zahtjev stranke da pružatelj usluga iz druge stranke mora položiti jamstvo ili drugi oblik financijskog osiguranja kao uvjet za prekogranično pružanje usluge ne znači sam po sebi da se ovo poglavlje primjenjuje na mjere koje je stranka donijela ili ih provodi u vezi s pružanjem te usluge. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere koje stranka donosi ili provodi u vezi s položenim jamstvom ili financijskim osiguranjem ako je to jamstvo ili financijsko osiguranje obuhvaćeno ulaganje.

ODJELJAK B

Liberalizacija ulaganja

ČLANAK 10.5.

Područje primjene

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere koje donosi ili provodi stranka i koje utječu na osnivanje poduzeća ili operaciju ulaganja ulagatelja iz druge stranke na području prve stranke.
2. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na:
 - (a) djelatnosti koje se obavljaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti na području pojedine stranke;

- (b) javnu nabavu robe ili usluge koja se nabavlja za državne potrebe, a ne radi preprodaje na tržištu ili radi upotrebe za proizvodnju robe ili pružanje usluge za komercijalnu prodaju, neovisno o tome čini li ta nabava obuhvaćenu nabavu u smislu članka 21.1. (Definicije);
- (c) audiovizualne usluge;
- (d) nacionalnu pomorsku kabotažu;³⁶
- (e) usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupiru usluge zračnog prijevoza³⁷, osim sljedećih:
 - i. usluga popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov povučen iz prometa;

³⁶ Za Europsku uniju, ne dovodeći u pitanje opseg aktivnosti koje se u skladu s relevantnim nacionalnim zakonodavstvom mogu smatrati kabotažom, nacionalna pomorska kabotaža iz ovog poglavlja obuhvaća prijevoz putnika ili robe između luke ili mjesta u državi članici Europske unije i druge luke ili mjesta u istoj državi članici Europske unije, uključujući njezin epikontinentalni pojas, kako je predviđeno Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora, te promet koji započinje i završava u istoj luci ili mjestu u državi članici Europske unije. Za Meksiko, nacionalna pomorska kabotaža iz ovog poglavlja obuhvaća navigaciju bilo kojeg plovila morem između luka ili mjesta na meksičkim morskim područjima i meksičkim obalama.

³⁷ Podrazumijeva se da „usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupiru usluge zračnog prijevoza” obuhvaćaju i sljedeće usluge: iznajmljivanje zrakoplova s posadom, usluge upravljanja zračnom lukom i usluge koje se pružaju upotrebom zrakoplova čija primarna svrha nije prijevoz robe ili putnika, kao što su usluge gašenja požara iz zraka, letačko osposobljavanje, razgledavanje, zaprašivanje, izmjera, kartiranje, fotografiranje, skokovi s padobranom, vuča jedrilice, prijevoz trupaca i građevinskog materijala helikopterom te ostale poljoprivredne, industrijske i inspekcijske usluge iz zraka.

ii. usluga prodaje i marketinga usluga zračnog prijevoza;

iii. usluga računalnog sustava rezervacija; i

iv. zemaljskih usluga.

3. Članci od 10.6. do 10.8. ne primjenjuju se na subvencije³⁸ ili bespovratna sredstva koja osigurava stranka, uključujući vladine zajmove, jamstva i osiguranje.

4. Članci od 10.6. do 10.10. ne primjenjuju se na nove usluge kako su utvrđene u Prilogu VII. (Dogovor o novim uslugama koje nisu razvrstane u privremenoj Središnjoj klasifikaciji proizvoda Ujedinjenih naroda iz 1991.).

5. Ne dovodeći u pitanje članak 10.54., ovo poglavlje ne obvezuje stranku u odnosu na bilo koju radnju ili postupanje koje se dogodilo prije datuma stupanja ovog Sporazuma na snagu, kao ni u odnosu na bilo koju situaciju koja je prestala postojati prije tog datuma.

³⁸ Podrazumijeva se da su subvencije obuhvaćene poglavljem 24. (Subvencije).

ČLANAK 10.6.

Pristup tržištu

U sektorima ili podsektorima u kojima se preuzimaju obveze u pogledu pristupa tržištu, stranka ne donosi ni provodi, u pogledu pristupa tržištu osnivanjem ili operacijom od strane ulagatelja iz druge stranke ili od strane poduzeća koja čine obuhvaćena ulaganja, na razini cijelog područja ili na razini teritorijalnih jedinica, mjeru³⁹ kojom se:

- (a) ograničava broj poduzeća koja mogu obavljati određenu gospodarsku djelatnost, u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih dobavljača ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- (b) ograničava ukupna vrijednost transakcija ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- (c) ograničava ukupan broj poslova ili ukupna količina proizvodnje, izražena u određenim brojčanim jedinicama u obliku kvote ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;

³⁹ Stavak 2. točke (a), (b) i (c) ne obuhvaćaju mjere koje su donesene ili se provode kako bi se ograničila proizvodnja poljoprivrednog proizvoda ili proizvoda ribarstva.

- (d) ograničavaju ili propisuju određene vrste pravnog subjekta ili zajedničkog pothvata putem kojih ulagatelj druge stranke može obavljati gospodarsku djelatnost; ili
- (e) ograničava ukupni broj fizičkih osoba koje se mogu zaposliti u pojedinom sektoru ili koje poduzeće može zaposliti i koje su potrebne za obavljanje gospodarske djelatnosti i s njom su izravno povezane, u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba.

ČLANAK 10.7.

Nacionalni tretman

1. Svaka stranka ulagateljima iz druge stranke i njihovim poduzećima koja čine obuhvaćena ulaganja odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava vlastitim ulagateljima, odnosno njihovim poduzećima, u odnosu na njihovo osnivanje poslovne jedinice na svojem području.
2. Svaka stranka ulagateljima iz druge stranke i njihovim obuhvaćenim ulaganjima odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava vlastitim ulagateljima, odnosno njihovim ulaganjima, u odnosu na njihove operacije na svojem području.

3. Tretman koji stranka treba odobriti u skladu sa stavcima 1. i 2. znači, u odnosu na regionalnu razinu vlasti u Meksiku, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta regionalna razina vlasti u sličnim situacijama odobrava ulagateljima iz Meksika i njihovim ulaganjima na području te regionalne vlasti.

4. Tretman koji stranka treba odobriti u skladu sa stavcima 1. i 2. znači, u odnosu na vladu države članice ili u državi članici Europske unije, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta vlada u sličnim situacijama odobrava vlastitim ulagateljima i njihovim ulaganjima na svojem području.

ČLANAK 10.8.

Autorska prava i srodna prava

1. Svaka stranka ulagateljima iz druge stranke i njihovim poduzećima koja čine obuhvaćena ulaganja odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava ulagateljima, odnosno njihovim poduzećima, iz bilo koje treće zemlje u odnosu na njihovo osnivanje poslovne jedinice na svojem području.

2. Svaka stranka ulagateljima iz druge stranke i njihovim obuhvaćenim ulaganjima odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava ulagateljima, odnosno ulaganjima, iz bilo koje treće zemlje u odnosu na operacije ulaganja na svojem području.

3. Stavci 1. i 2. ne tumače se kao da obvezuju stranku da na ulagatelje iz druge stranke primijeni pogodnost istog tretmana koji proizlazi iz mjera kojima se predviđa priznavanje, među ostalim normi ili kriterija za izdavanje odobrenja, izdavanje dozvola ili certifikata fizičke osobe ili poduzeća za obavljanje gospodarske djelatnosti, ili bonitetnih mjera.

4. Podrazumijeva se da tretman iz ovog članka ne obuhvaća tretman koji se ulagateljima iz treće zemlje i njihovim ulaganjima odobrava odredbama o rješavanju ulagačkih sporova iz ovog Sporazuma ili drugih međunarodnih sporazuma sklopljenih između stranke i treće zemlje. Materijalne odredbe iz drugih međunarodnih sporazuma ne predstavljaju same po sebi tretman iz stavaka 1. i 2. i stoga ne mogu dovesti do kršenja ovog članka. Mjere koje se primjenjuju u skladu s takvim odredbama mogu predstavljati tretman iz ovog članka.

ČLANAK 10.9.

Zahtjevi učinkovitosti

1. Stranka u vezi s osnivanjem poduzeća ili operacijom ulaganja ulagatelja iz stranke ili iz treće zemlje na području te stranke ne smije uvesti ni izvršavati zahtjeve, obveze ili preuzetu odgovornost koji se odnose na sljedeće⁴⁰:

(a) izvoz određene količine ili postotka robe ili usluga;

⁴⁰ Podrazumijeva se da uvjet za primjenu prednosti ili nastavak primjene prednosti iz stavka 2. ne čini „obvezu ili preuzetu odgovornost” za potrebe stavka 1.

- (b) postizanje određene razine ili postotka domaćeg sadržaja;
- (c) kupnju, upotrebu ili dodjelu povlastice robi koja je proizvedena ili uslugama koje su pružene na njezinu području ili kupnju robe ili usluga od fizičkih osoba ili poduzeća na njezinu području;
- (d) bilo kakvo povezivanje obujma ili vrijednosti uvoza s obujmom ili vrijednošću izvoza ili s iznosom deviznih priljeva povezanih s tim ulaganjem;
- (e) ograničavanje na svojem području prodaje robe koja je proizvedena ili usluga koje su pružene ulaganjem na način da se ta prodaja na bilo koji način povezuje s obujmom ili vrijednošću njezina izvoza ili deviznih prihoda;
- (f) prijenos određene tehnologije, proizvodnog postupka ili drugog zaštićenog znanja na fizičku osobu ili poduzeće na njezinu području ili njihov pristup toj tehnologiji, proizvodnom postupku ili drugom zaštićenom znanju;
- (g) ekskluzivno isporučivanje na određeno regionalno ili svjetsko tržište s područja stranke robe koja je proizvedena ili usluge koja je pružena takvim ulaganjem;
- (h) smještanje sjedišta tog ulagatelja za određeno regionalno ili svjetsko tržište na njezinu području; ili
- (k) ograničenje izvoza ili prodaje za izvoz.

2. Stranka ne smije, u vezi s osnivanjem poduzeća ili operacijom ulaganja ulagatelja iz stranke ili iz treće zemlje na području te stranke, uvjetovati primjenu prednosti ili nastavak primjene prednosti ispunjavanjem bilo kakvog zahtjeva koji se odnosi na sljedeće:

- (a) postizanje određene razine ili postotka domaćeg sadržaja;
- (b) kupnju, upotrebu ili dodjelu povlastice robi koja je proizvedena ili uslugama koje su pružene na njezinu području ili kupnju robe od fizičkih osoba ili poduzeća na njezinu području;
- (c) bilo kakvo povezivanje obujma ili vrijednosti uvoza s obujmom ili vrijednošću izvoza ili s iznosom deviznih priljeva povezanih s tim ulaganjem;
- (d) ograničavanje na svojem području prodaje robe koja je proizvedena ili usluga koje su pružene ulaganjem na način da se ta prodaja na bilo koji način povezuje s obujmom ili vrijednošću njezina izvoza ili deviznih prihoda; ili
- (e) ograničenje izvoza ili prodaje za izvoz.

3. Ništa u stavku 2. ne tumači se kao da stranku sprečava da uvjetuje primjenu prednosti ili nastavak primjene prednosti, u vezi s ulaganjem ulagatelja iz stranke ili iz treće zemlje, ispunjavanjem zahtjeva za smještanje proizvodnje, pružanje usluge, osposobljavanje ili zapošljavanje radnika, izgradnju ili proširenje određenih objekata ili provođenje istraživanja i razvoja na njezinu području.

4. Stavak 1. točka (f) ne primjenjuje se ako:

- (a) zahtjev određuje, ili obvezu ili preuzetu odgovornost izvršava, sud, upravni sud ili tijelo nadležno za zaštitu tržišnog natjecanja radi ispravljanja prakse za koju je u sudskom ili upravnom postupku utvrđeno da predstavlja povredu prava tržišnog natjecanja stranke; ili
- (b) stranka odobri upotrebu prava intelektualnog vlasništva u skladu s člancima 31. i 31.a Sporazuma o TRIPS-u ili mjera kojima se zahtijeva otkrivanje zaštićenih informacija koje su obuhvaćene područjem primjene i u skladu su s člankom 39. Sporazuma o TRIPS-u.

5. Stavak 1. točke (a), (b) i (c) te stavak 2. točke (a) i (b) ne primjenjuju se na kvalifikacijske zahtjeve za robu ili usluge u pogledu sudjelovanja u programima promicanja izvoza i strane pomoći.

6. Stavak 2. točke (a) i (b) ne primjenjuju se na zahtjeve koje je stranka uvoznica odredila u pogledu sadržaja robe koji je potreban da bi roba mogla zadovoljiti uvjete za primjenu povlaštenih tarifa ili povlaštenih kvota.

7. Podrazumijeva se da se stavci 1. i 2. ne primjenjuju ni na jednu obvezu, preuzetu odgovornost ili zahtjev osim onih utvrđenih u tim stavcima.

8. Ovim se člankom ne sprečava izvršavanje bilo koje obveze, preuzete odgovornosti ili zahtjeva između privatnih stranaka osim stranaka ovog Sporazuma ako stranka ovog Sporazuma nije uvela ili ne zahtijeva tu obvezu, preuzetu odgovornost ili zahtjev.

9. Ovim se člankom ne dovode u pitanje preuzete odgovornosti stranke na temelju Sporazuma o WTO-u.

ČLANAK 10.10.

Viša uprava i upravni odbor

1. Stranka ne smije zahtijevati da poduzeće iz te stranke koje čini obuhvaćeno ulaganje na položaje u višoj upravi imenuje fizičke osobe određenog državljanstva.

2. Stranka ne smije zahtijevati da se upravni odbor poduzeća iz druge stranke čini obuhvaćeno ulaganje sastoji od državljana ili rezidenata na području stranke ili od njihove kombinacije.

ČLANAK 10.11.

Formalni zahtjevi

Neovisno o člancima 10.7. i 10.8., stranka može tražiti od ulagatelja iz druge stranke ili njegova obuhvaćenog ulaganja da redovito dostavlja informacije o tom ulaganju, isključivo u informativne ili statističke svrhe. Stranka štiti povjerljive informacije od otkrivanja kojim bi se ugrozio konkurentni položaj ulagatelja ili obuhvaćenog ulaganja. Ništa u ovom članku ne tumači se kao da sprečava stranku da inače pribavlja ili otkriva informacije u vezi s pravičnom primjenom njezina prava u dobroj vjeri.

ČLANAK 10.12.

Nesukladne mjere i iznimke

1. Članci od 10.7. do 10.10. ne primjenjuju se na:
 - (a) postojeću nesukladnu mjeru koju stranka zadržava na razini:
 - i. Europska unija, kako je utvrđeno u njezinu popisu uz Prilog I. (Rezerve koje se odnose na postojeće mjere);

- ii. središnje vlasti, kako je ta stranka utvrdila u svojem popisu uz Prilog I. (Rezerve koje se odnose na postojeće mjere);
- iii. regionalna vlast, kako je ta stranka utvrdila u svojem popisu uz Prilog I. (Rezerve koje se odnose na postojeće mjere); ili
- iv. lokalne uprave;

(b) nastavak primjene ili žurnu obnovu nesukladne mjere iz točke (a); ili

(c) bilo koju izmjenu nesukladne mjere iz točke (a) u mjeri u kojoj se izmjenom ne smanjuje sukladnost mjere, kakva je bila neposredno prije izmjene, s člancima od 10.7. do 10.10.

2. Članci od 10.7. do 10.10. ne primjenjuju se na mjeru koju stranka donosi ili provodi u pogledu sektora, podsektora ili djelatnosti, kako je utvrđeno u njezinu popisu uz Prilog II. (Rezerve koje se odnose na buduće mjere).

3. Stranka ne smije na temelju mjere donesene nakon datuma stupanja ovog Sporazuma na snagu i obuhvaćene njezinim popisom uz Prilog II. (Rezerve koje se odnose na buduće mjere) od ulagatelja iz druge stranke zbog njegova državljanstva izravno ili neizravno zahtijevati da proda ili na drugi način raspolaze ulaganjem koje postoji u trenutku kad mjera počne proizvoditi učinke.

4. Članak 10.6. ne primjenjuje se na mjeru koju stranka donosi ili provodi u pogledu sektora ili podsektora u kojima su preuzete obveze, kako je utvrđeno u njezinu rasporedu uz Prilog III. (Obveze u pogledu pristupa tržištu).

5. Članci 10.7. i 10.8. ne primjenjuju se ni na jednu mjeru koja je iznimka, izuzeće ili odricanje od članka 3. ili 4. Sporazuma o TRIPS-u, kako je utvrđeno u člancima od 3. do 5. tog sporazuma.

6. Ne dovodeći u pitanje stavke od 1. do 5., u roku od pet godina od stupanja ovog Sporazuma na snagu, Meksiko može obavijestiti Europsku uniju o nacrtu odluke Zajedničkog vijeća o izmjeni priloga I. (Rezerve koje se odnose na postojeće mjere), II. (Rezerve koje se odnose na buduće mjere) i III. (Posebne obveze i ograničenja u pristupu tržištu):

- (a) u Dodatku I.-B-2. (Popis Meksika. Rezerve primjenjive na regionalnoj razini) Prilogu I. (Rezerve koje se odnose na postojeće mjere) i Dodatka III.-B-2. (Raspored Meksika. Ograničenja primjenjiva na razinu nižu od središnje razine) Prilogu III. (Posebne obveze i ograničenja u pristupu tržištu) sve postojeće nesukladne mjere koje se provode na razini vlasti nižoj od savezne razine; i

- (b) u Dodatku I.-B-1. (Popis Meksika. Rezerve primjenjive na središnjoj razini) Prilogu I. (Rezerve koje se odnose na postojeće mjere) i Dodatku II.-B (Popis Meksika. Rezerve primjenjive na središnjoj razini) Prilogu II. (Rezerve koje se odnose na buduće mjere) zahtjeve u pogledu rezultata.

Europska unija preispituje taj nacrt u roku od tri mjeseca i savjetuje se s Meksikom o svim povezanim pitanjima. Nakon savjetovanja Zajedničko vijeće donosi izmjene priloga koje se navode u ovom stavku. Izmijenjeni prilozi primjenjuju se od datuma donošenja izmjena.

ODJELJAK C.

Zaštita ulaganja

ČLANAK 10.13.

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na bilo koju mjeru koju stranka donosi ili provodi i koja utječe:

- (a) na obuhvaćena ulaganja; ili

(b) na ulagatelje iz stranke u odnosu na obuhvaćeno ulaganje.

ČLANAK 10.14.

Ulagački i regulatorni ciljevi i mjere

1. Odredbe ovog odjeljka ne tumače se kao obveza stranke da ne mijenja pravni i regulatorni okvir primjenjiv na njezinu području, među ostalim na način koji može negativno utjecati na operacije obuhvaćenih ulaganja ili na očekivanja ulagatelja povezana s dobiti.
2. Podrazumijeva se da se ništa u ovom odjeljku ne tumači kao da sprečava stranku da prekine isplatu subvencije⁴¹ ili da traži njezinu nadoknadu ako je tu radnju naložio nadležni sud, upravni sud ili drugo nadležno tijelo ili kao da se od te stranke zahtijeva da ulagatelju za to isplati naknadu.

⁴¹ Za Europsku uniju, „subvencija” obuhvaća sve potpore koje daje država članica Europske unije ili koje se daju putem državnih sredstava te države članice, a koje narušavaju ili prijetu narušavanjem tržišnog natjecanja stavljanjem u povlaštenu položaj određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe i utječu na trgovinu između država članica Europske unije.

3. Podrazumijeva se da odluka stranke da ne izda, produži ili zadrži subvenciju ili bespovratna sredstva ne predstavlja kršenje ovog odjeljka ako se ta odluka donosi:

- (a) kad u skladu s pravom ili na temelju ugovora ne postoji obveza izdavanja, produljenja ili zadržavanja te subvencije ili bespovratnih sredstava;
- (b) u skladu s bilo kojim uvjetima povezanim s izdavanjem, produljenjem ili primjenom subvencije ili bespovratnih sredstava; ili
- (c) u skladu sa stavkom 2.

ČLANAK 10.15.

Tretman ulagatelja i obuhvaćenih ulaganja

1. Svaka stranka na svojem području obuhvaćenim ulaganjima iz druge stranke i ulagateljima u odnosu na njihova obuhvaćena ulaganja osigurava pošten i pravičan tretman te potpunu zaštitu i sigurnost u skladu sa sljedećim stavcima.

2. Stranka krši obvezu poštenog i pravičnog tretmana iz stavka 1. ako mjera ili niz mjera čini⁴²:
- (a) uskraćivanje pravne zaštite u kaznenim, građanskim ili upravnim postupcima;
 - (b) temeljnu povredu zakonitog postupanja;
 - (c) očitu proizvoljnost, uključujući ciljanu diskriminaciju na očito nepravednoj osnovi, kao što su spol, rasa ili vjersko uvjerenje;

⁴² Podrazumijeva se da, pri utvrđivanju predstavlja li mjera ili niz mjera kršenje poštenog i pravičnog tretmana, sud uzima u obzir, među ostalim, sljedeće:

- (a) kad je riječ o stavku 2. točkama (a) i (b), sadržava li mjera ili niz mjera tešku povredu dužnosti kojom se dovodi u pitanje sposobnost suda da odlučuje; sama činjenica da je ulagateljevo osporavanje sporne mjere u domaćem postupku odbačeno ili odbijeno ili ulagatelj na neki drugi način nije uspio u svojem zahtjevu po sebi ne čini uskraćivanje pravne zaštite iz stavka 2. točke (a);
- (b) kad je riječ o stavku 2. točki (c), jesu li mjera ili niz mjera očigledno neutemeljeni u smislu razloga i činjenica ili su očigledno utemeljeni na nezakonitim razlozima kao što su predrasude ili pristranost; sama nezakonitost, odnosno samo nedosljedna ili upitna primjena politike ili postupka, ne predstavljaju sami po sebi očitu proizvoljnost iz stavka 2. točke (c), dok će potpuno i neopravdano odbacivanje zakona ili propisa, bezrazložna mjera ili postupanje koje je posebno usmjereno na ulagatelja ili njegovo obuhvaćeno ulaganje radi nanošenja štete vjerojatno činiti očitu proizvoljnost iz stavka 2. točke (c); i
- (c) kad je riječ o stavku 2. točki (d), je li stranka postupala *ultra vires* i jesu li se slučajevi navodnog zlostavljanja ili prisile ponavljali bez prestanka.

- (d) zlostavljanje, prisilu ili zlouporabu ovlasti; ili
- (e) povredu dodatnih elemenata obveze poštenog i pravičnog tretmana koju su stranke preuzele u skladu sa stavkom 7.

3. Smatrat će se da stranka krši obvezu potpune zaštite i sigurnosti iz stavka 1. ako mjera ili niz mjera čini neosiguravanje fizičke sigurnosti ulagatelja i njihovih obuhvaćenih ulaganja.

4. Pri ocjenjivanju navodnog kršenja na temelju ovog članka, sud može uzeti u obzir je li stranka ulagatelju dala posebno obećanje kako bi ga potaknula na obuhvaćeno ulaganje na temelju kojeg je nastalo opravdano očekivanje i na koje se ulagatelj oslanjao pri donošenju odluke o poduzimanju ili provedbi obuhvaćenog ulaganja, ali koje je stranka potom prekršila. Sama činjenica da postupanje ili nepostupanje stranke nije u skladu s opravdanim očekivanjima ulagatelja iz stranke ne predstavlja kršenje ovog članka, čak i ako to uzrokuje gubitke ili štetu za obuhvaćeno ulaganje.

5. Ako je utvrđeno da je došlo do kršenja još jedne odredbe ovog Sporazuma ili odvojenog međunarodnog sporazuma samo po sebi nije dokaz kršenja ovog članka.

6. Činjenica da se mjerom krši pravo stranke nije sama po sebi dokaz kršenja ovog članka. Kako bi utvrdio krši li se mjerom ovaj članak, sud razmatra je li stranka postupala na način koji nije u skladu sa stavcima od 1. do 4.

7. Stranke na zahtjev jedne stranke preispituju sadržaj obveze osiguravanja poštenog i pravičnog tretmana. Pododbor za usluge i ulaganja osnovan člankom 1.10. (Pododbori i druga tijela iz dijela III. ovog Sporazuma) može izraditi analize o tome i dostaviti ih Zajedničkom odboru. Zajednički odbor razmatra hoće li preporučiti izmjenu Sporazuma, u skladu s člankom 2.4. (Izmjena) dijela IV. ovog Sporazuma.

ČLANAK 10.16.

Prijenosi

1. Svaka stranka dopušta da se svi prijenosi na njezino područje i iz njega koji se odnose na obuhvaćeno ulaganje obavljaju bez ograničenja ili kašnjenja. Ti prijenosi obuhvaćaju:

- (a) ulaganja u kapital, npr. glavna i dodatna sredstva za održavanje, razvoj ili povećanje obuhvaćenog ulaganja;

- (b) dobit, dividende, kapitalne dobitke, kamate, licencijske naknade, naknade za upravljanje i druge povrate;
- (c) prihode od prodaje cijelog ili dijela obuhvaćenog ulaganja ili od djelomične ili potpune likvidacije obuhvaćenog ulaganja;
- (d) plaćanja izvršena na temelju ugovora koji je sklopio ulagatelj iz stranke ili obuhvaćeno ulaganje, uključujući plaćanja na temelju ugovora o zajmu;
- (e) prihode i druge naknade osoblja zaposlenog iz inozemstva na poslovima povezanim s obuhvaćenim ulaganjem;
- (f) plaćanja izvršena u skladu s člancima 10.17. i 10.18.; i
- (g) plaćanje odštete u skladu s odlukom suda iz odjeljka D.

2. Svaka stranka dopušta da se povrati u naravi povezani s obuhvaćenim ulaganjem obavljaju na način odobren ili utvrđen pisanim sporazumom između stranke i obuhvaćenog ulaganja ili ulagatelja iz druge stranke.

3. Svaka stranka dopušta da se prijenosi povezani s obuhvaćenim ulaganjem izvršavaju u slobodno zamjenjivoj valuti po tržišnom tečaju za tu valutu na datum prijenosa.

4. Neovisno o stavku 2., stranka može ograničiti prijenose povrata u naravi povezane s obuhvaćenim ulaganjem u okolnostima u kojima bi na drugi način mogla ograničiti takve prijenose na temelju ovog Sporazuma.

ČLANAK 10.17.

Naknada gubitaka

1. Svaka stranka ulagateljima iz druge stranke koji su u odnosu na svoja obuhvaćena ulaganja pretrpjeli gubitke zbog rata ili drugog oblika oružanog sukoba, revolucije, izvanrednog stanja, ustanka, nereda ili drugog sličnog događaja, u pogledu povrata, odštete, naknade ili drugog namirenja, osigurava tretman koji nije manje povoljan od onog koji osigurava svojim ulagateljima ili ulagateljima iz bilo koje treće zemlje, ovisno o tome koji je tretman najpovoljniji.

2. Ne dovodeći u pitanje stavak 1. ulagateljima iz stranke osigurava se odgovarajući i djelotvoran povrat ili naknada ako u bilo kojoj od situacija iz tog stavka pretrpe gubitke na području druge stranke koji proizlaze:

- (a) iz potpune ili djelomične rekvizicije obuhvaćenog ulaganja od strane oružanih snaga ili vlasti; ili
- (b) iz potpunog ili djelomičnog uništenja obuhvaćenog ulaganja od strane oružanih snaga ili vlasti, koje u danim okolnostima nije bilo potrebno.

3. Plaćanja na ime naknade u skladu sa stavkom 2. mogu se slobodno konvertirati u drugu valutu i prenositi.

ČLANAK 10.18.

Izvlaštenje i naknada

1. Stranka ne smije izvlastiti ili nacionalizirati obuhvaćeno ulaganje, izravno ili neizravno, mjerama koje imaju učinak jednak izvlaštenju ili nacionalizaciji (dalje u tekstu „izvlaštenje”) osim ako postupa:

- (a) u javnom interesu;

- (b) na nediskriminirajući način;
- (c) uz plaćanje brze, odgovarajuće i djelotvorne naknade u skladu sa stavcima od 2. do 4.; i
- (d) u skladu s načelom zakonitog postupanja.

2. Stavak 1. tumači se u skladu s Prilogom 10.-A (Izvlaštenje).

3. Naknada iz stavka 1.:

- (a) plaća se bez odgode;
- (b) odgovara poštenoj tržišnoj vrijednosti izvlaštenog ulaganja u trenutku neposredno prije izvlaštenja;
- (c) ne uključuje nikakvu promjenu vrijednosti do koje je došlo jer je planirano izvlaštenje postalo poznato ranije;
- (d) može se u potpunosti provesti i slobodno prenijeti, bez odgode, u državu koju je odredio ulagatelj; i

(e) uključuje kamate po komercijalno razumnoj stopi od datuma izvlaštenja do datuma plaćanja.

4. Kriteriji vrednovanja uključuju vrijednost na temelju kontinuiteta poslovanja, vrijednost imovine uključujući prijavljenu poreznu vrijednost materijalne imovine i ostale kriterije, prema potrebi, za utvrđivanje poštene tržišne vrijednosti.

5. Naknada se plaća u valuti države čiji je ulagatelj državljanin ili u slobodno zamjenjivoj valuti.

6. Ovaj se članak ne primjenjuje na izdavanje obveznih licencija za prava intelektualnog vlasništva u skladu sa Sporazumom o TRIPS-u ni na povlačenje, ograničavanje ili stvaranje prava intelektualnog vlasništva, u mjeri u kojoj je to izdavanje, povlačenje, ograničavanje ili stvaranje u skladu s poglavljem 25. (Intelektualno vlasništvo) i Sporazumom o TRIPS-u⁴³.

⁴³ Podrazumijeva se da pojam „povlačenje” prava intelektualnog vlasništva obuhvaća ukidanje ili poništavanje tih prava, a pojam „ograničavanje” prava intelektualnog vlasništva obuhvaća iznimke od tih prava.

ČLANAK 10.19.

Subrogacija

1. Ako stranka ili njezina imenovana agencija izvrši plaćanje na temelju jamstva, ugovora o osiguranju ili drugog oblika osiguranja koji je sklopila u odnosu na obuhvaćeno ulaganje, druga stranka priznaje subrogaciju ili prijenos svih prava ili potraživanja ulagatelja na temelju ovog poglavlja u odnosu na to obuhvaćeno ulaganje. Stranka ili njezina imenovana agencija imaju pravo na temelju subrogacije ostvariti prava i prisilno naplatiti potraživanja tog ulagatelja. Subrogirano ili preneseno pravo ili potraživanje ne smije biti veće od izvornog prava ili potraživanja tog ulagatelja.
2. Ako je stranka ili agencija koju je imenovala stranka izvršila plaćanje svojem ulagatelju i preuzela prava i potraživanja ulagatelja, taj ulagatelj ne smije, osim ako je ovlašten postupati u ime stranke ili agencije koju je imenovala stranka koja je izvršila plaćanje, nastojati ostvariti ta prava i naplatiti ta potraživanja u odnosu na drugu stranku.

ODJELJAK D

Rješavanje ulagačkih sporova

ČLANAK 10.20.

Definicije

Za potrebe ovog odjeljka:

1. „tužitelj” znači fizička osoba ili poduzeće iz stranke, osim podružnice ili predstavništva, koje je izvršilo obuhvaćeno ulaganje te želi podnijeti tužbu u skladu s ovim odjeljkom ili je to već učinilo te postupa:
 - (a) u svoje ime; ili
 - (b) u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom koje je u njegovu vlasništvu ili pod njegovom kontrolom⁴⁴;
2. „stranke u sporu” znači tužitelj i tuženik;

⁴⁴ Podrazumijeva se da se za tužbu podnesenu u skladu s točkom (b) smatra da se odnosi na spor između države ugovornice i državljanina druge države ugovornice za potrebe članka 25. stavka 1. Konvencije ICSID-a.

3. „stranka u sporu” znači tužitelj ili tuženik;
4. „ICSID” znači Međunarodni centar za rješavanje ulagačkih sporova osnovan Konvencijom ICSID-a;
5. „Pravila o dodatnim mogućnostima ICSID-a” znači Pravila kojima se uređuju dodatne mogućnosti za vođenje postupaka tajništva Međunarodnog centra za rješavanje ulagačkih sporova;
6. „Konvencija ICSID-a” znači Konvencija o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država sastavljena u Washingtonu 18. ožujka 1965.;
7. „poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom” znači pravna osoba s poslovnom jedinicom na području stranke koja je u vlasništvu ili pod kontrolom ulagatelja iz druge stranke;
8. „Konvencija iz New Yorka” znači Konvencija Ujedinjenih naroda o priznanju i izvršenju inozemnih arbitražnih odluka sastavljena u New Yorku 10. lipnja 1958.;
9. „stranka Sporazuma koja nije stranka u sporu” znači Meksiko ako je tuženik Europska unija ili država članica Europske unije ili Europska unija ako je tuženik Meksiko;

10. „tuženik” znači Meksiko ili, u slučaju Europske unije, sama Europska unija ili predmetna država članica Europske unije kako je utvrđeno u skladu s člankom 10.24.;

11. „financiranje sredstvima treće strane” znači svako financiranje sredstvima fizičke ili pravne osobe koja nije stranka u sporu, ali koja sklapa sporazum sa strankom u sporu radi financiranja dijela ili svih troškova postupka u zamjenu za naknadu koja ovisi o ishodu spora, ili u obliku donacije ili bespovratnih sredstava;

12. „Arbitražna pravila UNCITRAL-a” znači Arbitražna pravila Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo koja je Opća skupština Ujedinjenih naroda odobrila 15. prosinca 1976., kako su revidirana 2010.

ČLANAK 10.21.

Područje primjene

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na sporove između jedne stranke i tužitelja iz druge stranke koji proizlaze iz navodnog kršenja članka 10.7. stavka 2., članka 10.8. stavka 2.⁴⁵ ili odjeljka C, kojim se navodno uzrokuje gubitak ili šteta tužitelju ili njegovu poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom.
2. Prilog 10.-B (Javni dug) primjenjuje se na potraživanja povezana s restrukturiranjem duga stranke.
3. Sud i žalbeni sud osnovani na temelju ovog odjeljka ne odlučuju o tužbama koje nisu obuhvaćene područjem primjene ovog odjeljka.

⁴⁵ Podrazumijeva se da, za potrebe ovog odjeljka, stranke razumiju da članak 10.7. stavak 2. i članak 10.8. stavak 2. ne obuhvaćaju stjecanje poduzeća u Europskoj uniji ili u Meksiku radi uspostave ili održavanja trajnih gospodarskih veza, uključujući stjecanje sudjelovanjem u kapitalu ili povećanjem sudjelovanja u kapitalu poduzeća.

ČLANAK 10.22.

Savjetovanja

1. Sporovi bi se u što većoj mjeri trebali rješavati mirnim putem. Takav način rješavanja sporova moguće je dogovoriti u bilo kojem trenutku, među ostalim i nakon podnošenja zahtjeva u skladu s člankom 10.26.
2. Ako se stranke u sporu ne dogovore o duljem roku, savjetovanje se provodi u roku od 60 dana od podnošenja zahtjeva za savjetovanje u skladu sa stavkom 5.
3. Ako se stranke u sporu ne dogovore drukčije, savjetovanje se provodi u sljedećim mjestima:
 - (a) u Ciudad de México, ako su mjere koje se osporavaju mjere Meksika;
 - (b) u Bruxellesu, ako mjere koje se osporavaju uključuju mjeru Europske unije; ili
 - (c) u glavnom gradu države članice Europske unije, ako su mjere koje se osporavaju isključivo mjere te države članice.
4. Savjetovanje se može provesti putem videokonferencije ili po potrebi drugim sredstvima, ako su stranke u sporu suglasne s time.

5. Tužitelj drugoj stranci podnosi zahtjev za savjetovanje koji sadržava sljedeće:

- (a) ime i adresu tužitelja i, ako se taj zahtjev podnosi u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, ime, adresu i, prema potrebi, mjesto osnivanja ili registracije poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom;
- (b) odredbe iz članka 10.21. stavka 1. koje su navodno prekršene;
- (c) pravnu i činjeničnu osnovu svake tvrdnje, uključujući mjeru ili mjere kojima se navodno krše odredbe iz članka 10.21. stavka 1.;
- (d) traženu mjeru i procijenjeni iznos tražene odštete; i
- (e) dokaze da je tužitelj ulagatelj iz druge stranke i da je obuhvaćeno ulaganje u njegovu vlasništvu ili pod njegovom kontrolom te, ako postupa u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, da je ono u njegovu vlasništvu ili pod njegovom kontrolom.

Ako zahtjev za savjetovanje podnosi nekoliko tužitelja ili se on podnosi u ime nekoliko poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, svaki tužitelj ili poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom, ovisno o slučaju, dostavlja informacije iz točaka (a) i (e).

6. Zahtjevi u pogledu zahtjeva za savjetovanje utvrđeni u stavku 5. moraju se ispuniti na dovoljno precizan način da se tuženiku omogući da učinkovito sudjeluje u savjetovanju i da pripremi obranu.

7. Zahtjev za savjetovanje podnosi se u roku od tri godine od datuma kad je tužitelj ili, ako je primjenjivo, poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom, prvi put saznao ili je trebao saznati za navodno kršenje i za to da je tužitelju ili, ako je primjenjivo, poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom, time nastao gubitak ili šteta.

8. Neovisno o stavku 7., ako se zahtjev za savjetovanje odnosi na mjeru ili mjere Europske unije ili države članice Europske unije, a rok iz stavka 7. je istekao dok je tužitelj ili, ako je primjenjivo, poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom, pokrenuo postupak koji se odnosi na istu mjeru ili mjere pred sudom u skladu s pravom stranke, zahtjev za savjetovanje podnosi se:

- (a) u roku od dvije godine od datuma kad je tužitelj ili, ako je primjenjivo, poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom, prestao voditi taj postupak pred sudom u skladu s pravom stranke; i
- (b) u svakom slučaju najkasnije u roku od deset godina od datuma kad je tužitelj ili, ako je primjenjivo, njegovo poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom, prvi put saznao ili je trebao saznati za mjeru ili mjere kojima se navodno krše odredbe iz članka 10.21. stavka 1. i za gubitak ili štetu koji su navodno time nastali.

9. Zahtjev za savjetovanje u vezi s navodnim kršenjem koju je počinila Europska unija ili država članica Europske unije šalje se Europskoj uniji. Ako tužitelj u svojem zahtjevu za savjetovanje navede mjeru ili mjere države članice Europske unije, zahtjev se šalje i dotičnoj državi članici.

10. Ako ulagatelj nije podnio tužbu u skladu s člankom 10.26. u roku od 18 mjeseci od podnošenja zahtjeva za savjetovanje, smatra se da je ulagatelj povukao svoj zahtjev za savjetovanje i, ako je primjenjivo, svoju obavijest kojom traži utvrđivanje tuženika u skladu s člankom 10.24. te ne može podnijeti tužbu u skladu s ovim odjeljkom u odnosu na istu mjeru ili mjere. Stranke uključene u savjetovanje mogu to razdoblje sporazumno produljiti.

ČLANAK 10.23.

Mirenje

1. Stranke u sporu mogu u bilo kojem trenutku dogovorno odlučiti pokrenuti postupak posredovanja.

2. Pokretanjem postupka posredovanja ne dovode se u pitanje pravni položaj ili prava bilo koje stranke u sporu na temelju ovog poglavlja, a na posredovanje se primjenjuju pravila koja dogovore stranke u sporu, među ostalim, ako su dostupna, pravila za posredovanje koja je utvrdilo Zajedničko vijeće.

3. Stranke u sporu sporazumno imenuju medijatora. Stranke u sporu mogu i zajednički zatražiti od predsjednika suda da imenuje medijatora.
4. Stranke u sporu nastoje pronaći rješenje spora u roku od 60 dana od imenovanja medijatora.
5. Ako stranke u sporu sporazumno odluče pokrenuti postupak posredovanja, rokovi utvrđeni u članku 10.22. stavcima 7. i 8., članku 10.48. stavku 7. i članku 10.49. stavku 3. obustavljaju se od datuma kad su stranke u sporu sporazumno odlučile pokrenuti postupak posredovanja do datuma kad bilo koja od stranaka u sporu odluči prekinuti posredovanje. Svoju odluku o prekidu posredovanja stranka u sporu dostavlja pisanim putem medijatoru i drugoj stranci u sporu.

ČLANAK 10.24.

Utvrđivanje tuženika za sporove s Europskom unijom ili državom članicom Europske unije

1. Ako se spor ne može riješiti u roku od 90 dana od podnošenja zahtjeva za savjetovanje, ako se zahtjev odnosi na navodno kršenje odredbi iz članka 10.21. stavka 1. koje je počinila Europska unija ili država članica Europske unije i tužitelj namjerava podnijeti tužbu u skladu s člankom 10.26., tužitelj Europskoj uniji dostavlja obavijest kojom traži utvrđivanje tuženika.

2. U obavijesti iz stavka 1. navodi se mjera ili mjere u odnosu na koje tužitelj planira podnijeti tužbu. Ako je navedena mjera države članice Europske unije, zahtjev se šalje i toj državi članici.
3. Europska unija nakon utvrđivanja obavještuje tužitelja u roku od 60 dana od primitka obavijesti iz stavka 1. o tome je li tuženik Europska unija ili država članica Europske unije.
4. Ako tužitelj nije obaviješten o utvrđivanju u roku od 60 dana od dostave obavijesti iz stavka 1., tuženik je:
 - (a) država članica ako su mjera ili mjere navedene u obavijesti isključivo mjere države članice Europske unije; ili
 - (b) Europska unija ako mjera ili mjere navedene u obavijesti uključuju mjere Europske unije.
5. Tužitelj može podnijeti tužbu u skladu s člankom 10.26. na temelju utvrđivanja u skladu sa stavkom 3., a ako tužitelj nije obaviješten o tom utvrđivanju u roku od 60 dana, tužbu podnosi u skladu sa stavkom 4.

6. Ako je tuženik Europska unija ili država članica Europske unije, u skladu sa stavkom 3. ili 4., ni Europska unija ni država članica Europske unije ne mogu tvrditi da je tužba nedopuštena, da sud nije nadležan ili na neki drugi način prigovoriti na tužbu ili pravorijek na temelju toga da tuženik nije ispravno utvrđen u skladu sa stavkom 3. ili stavkom 4.

7. Utvrđivanje u skladu sa stavkom 3. odnosno, ako tužitelj nije obaviješten o tom utvrđivanju u roku od 60 dana, utvrđivanje u skladu sa stavkom 4. obvezuju sud i žalbeni sud.

8. Ništa iz ovog Sporazuma ili primjenjivih pravila za rješavanje sporova iz članka 10.26. stavka 2. ne sprečava razmjenu svih informacija koje se odnose na spor između Europske unije i predmetne države članice.

ČLANAK 10.25.

Postupovni i drugi zahtjevi za podnošenje tužbe sudu

1. Tužitelj može podnijeti tužbu u skladu s člankom 10.26. samo ako:
 - (a) dostavi tuženiku, zajedno s tužbom, svoju pisanu suglasnost za rješavanje spora pred sudom u skladu s postupcima utvrđenima u ovom odjeljku;

- (b) pričekava da prođe najmanje 180 dana od podnošenja zahtjeva za savjetovanje i, ako je primjenjivo, najmanje 90 dana od podnošenja obavijesti kojom se traži utvrđivanje tuženika;
- (c) dostavi obavijest kojom se traži utvrđivanje tuženika u skladu s člankom 10.24., ako je primjenjivo;
- (d) ispunjava uvjete povezane sa zahtjevom za savjetovanje;
- (e) u svojoj tužbi navede samo mjeru ili mjere kojima se navodno krše odredbe iz članka 10.21. stavka 1. koje su navedene u njegovu zahtjevu za savjetovanje;
- (f) povuče tužbe ili obustavi sve postojeće postupke pred sudom u skladu s domaćim ili međunarodnim pravom u pogledu mjere ili mjera koje navodno čine kršenje iz njegove tužbe;
- (g) odrekne se pisanim putem prava na pokretanje postupka pred sudom u skladu s domaćim ili međunarodnim pravom u odnosu na mjeru ili mjere koje navodno čine kršenje iz njegove tužbe; i

- (h) izjavi da neće izvršavati nikakav pravorijek donesen na temelju ovog odjeljka prije nego što takav pravorijek postane konačan u skladu s člankom 10.48. stavkom 8. ili 9. ili člankom 10.49. stavkom 2. te da neće podnijeti žalbu, tražiti preispitivanje, ukidanje, poništenje ili reviziju ili pokrenuti bilo koji drugi sličan postupak pred međunarodnim ili domaćim sudom u pogledu pravorijeka na temelju ovog odjeljka.

2. Ako se tužba podnesena u skladu s člankom 10.26. odnosi na gubitak ili štetu nanesenu poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom ili udjelu u poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom koje je u izravnom ili neizravnom vlasništvu tužitelja ili pod njegovom izravnom ili neizravnom kontrolom, zahtjevi iz stavka 1. točaka (f) i (g) ovog članka primjenjuju se i na tužitelja i na poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom. Zahtjev koji se odnosi na povlačenje tužbe ili obustavu postojećeg postupka u skladu sa stavkom 1. točkom (f) ovog članka primjenjuje se i:

- (a) ako tužbu podnosi tužitelj koji postupa u svoje ime, na sve osobe koje izravno ili neizravno imaju udio u vlasništvu ili koje su pod kontrolom tužitelja i koje tvrde da su pretrpjele isti gubitak ili štetu⁴⁶ kao tužitelj; ili
- (b) ako tužbu podnosi tužitelj koji postupa u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, na sve osobe koje izravno ili neizravno imaju udio u vlasništvu ili koje su pod kontrolom poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom i koje tvrde da su pretrpjele isti gubitak ili štetu kao poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom.

⁴⁶ Podrazumijeva se da isti gubitak ili šteta iz ove točke i točke (b) znači gubitak ili šteta koja proizlazi iz iste mjere ili mjera i koju ta osoba nastoji nadoknaditi u istom svojstvu kao i tužitelj. Primjerice, ako tužitelj podnese tužbu kao dioničar, ovom bi odredbom bila obuhvaćena povezana osoba koja isto tako nastoji nadoknaditi gubitak ili štetu kao dioničar.

3. Zahtjevi iz stavka 1. točaka (f) i (g) i stavka 2. ne primjenjuju se na poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom ako je tuženik ili država domaćin tužitelja oduzela tužitelju kontrolu nad poduzećem s lokalnom poslovnom jedinicom ili je na neki drugi način onemogućila poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom da ispuní te zahtjeve.
4. Na zahtjev tuženika sud se proglašava nenadležnim ako tužitelj ili, ovisno o slučaju, poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom ne ispuní neki od zahtjeva iz stavaka 1. i 2.
5. Odricanje od prava dostavljeno u skladu sa stavkom 1. točkom (g) prestaje se primjenjivati ako se tužba odbaci jer nisu ispunjeni zahtjevi u pogledu državljanstva za podnošenje tužbe na temelju ovog odjeljka.
6. Ako je tuženik Europska unija ili država članica Europske unije, stavak 1. točke (f) i (g) ne sprečavaju tužitelja da od sudova tuženika zatraži privremene zaštitne mjere. Ako je tuženik Meksiko, stavak 1. točke (f) i (g) ne sprečavaju tužitelja da od upravnog suda na temelju prava tuženika zatraži privremene zaštitne mjere, odnosno da pokrene ili nastavi postupak za sudsku zabranu, deklaratornu presudu ili drugu izvanrednu mjeru koja ne uključuje plaćanje odštete.

7. Podrazumijeva se da ulagatelj ne može podnijeti tužbu u skladu s ovim odjeljkom ako je ulaganje izvršeno na temelju lažnog prikazivanja, prikrivanja, korupcije ili postupanja kojima se zlouporabljuje postupak.

8. Stranka ne smije podnijeti tužbu u skladu s ovim odjeljkom.

ČLANAK 10.26.

Podnošenje tužbe sudu

1. Ako se spor ne riješi savjetovanjem, tužbu može podnijeti:

- (a) tužitelj u svoje ime; ili
- (b) tužitelj u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom koje je izravno ili neizravno u njegovu vlasništvu ili pod njegovom kontrolom.

Podrazumijeva se da poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom ne može podnijeti tužbu protiv stranke u kojoj ima poslovnu jedinicu.

2. Tužitelj podnosi tužbu na temelju bilo kojeg od sljedećih pravila za rješavanje sporova:

- (a) Konvencije ICSID-a i Pravilnika ICSID-a za arbitražne postupke;
- (b) Pravila o dodatnim mogućnostima ICSID-a ako se ne primjenjuju uvjeti za podnošenje tužbe u skladu s točkom (a);
- (c) Arbitražnih pravila UNCITRAL-a; ili
- (d) svih drugih pravila prema dogovoru stranaka u sporu.

3. Ako tužitelj predloži pravila u skladu sa stavkom 2. točkom (d), tuženik mora odgovoriti na prijedlog tužitelja u roku od 20 dana od primitka prijedloga. Ako se stranke u sporu u roku od 30 dana od primitka prijedloga ne dogovore o tim pravilima, ulagatelj može podnijeti tužbu u skladu s pravilima predviđenima u stavku 2. točki (a), (b) ili (c).

4. Ako se tužba podnese u skladu sa stavkom 2. točkom (b), (c) ili (d), stranke u sporu mogu dogovoriti mjesto vođenja postupka. Ako se stranke u sporu ne uspiju dogovoriti, sudsko vijeće suda kojem je tužba podnesena određuje to mjesto u skladu s primjenjivim pravilima za rješavanje sporova, pod uvjetom da se to mjesto nalazi na području države ugovornice Konvencije iz New Yorka.

5. Pravila za rješavanje sporova primjenjiva u skladu sa stavkom 2. su pravila koja su na snazi na dan podnošenja tužbe sudu u skladu s ovim odjeljkom, podložno posebnim pravilima utvrđenima u ovom odjeljku. Zajedničko vijeće može donijeti pravila kojima se nadopunjuju primjenjiva pravila za rješavanje sporova i koja su obvezujuća za sud i žalbeni sud.

6. Smatra se da je tužba podnesena na rješavanje sporova u skladu s ovim odjeljkom kad se u skladu s primjenjivim pravilima za rješavanje sporova zaprimi zahtjev ili obavijest o pokretanju postupka.

7. Svaka stranka obavješćuje drugu stranku o mjestu na koje tužitelj dostavlja obavijesti i druge dokumente u skladu s ovim odjeljkom. Svaka stranka osigurava da su te informacije javno dostupne.

ČLANAK 10.27.

Paralelni postupci

Ako se u skladu s ovim odjeljkom i poglavljem 31. (Rješavanje sporova) ili drugim međunarodnim sporazumom podnese tužba, a postoji mogućnost preklapanja naknada ili druga međunarodna tužba može znatno utjecati na odlučivanje o tužbi podnesenoj u skladu s ovim odjeljkom, sud što prije nakon saslušanja stranaka u sporu zastaje s postupkom ili na drugi način osigurava da se postupak pokrenut u skladu s poglavljem 31. (Rješavanje sporova) ili drugim međunarodnim sporazumom uzme u obzir pri donošenju odluke, naloga ili pravorijeka.

ČLANAK 10.28.

Suglasnost za rješavanje spora pred sudom

1. Tuženik daje suglasnost za rješavanje spora pred sudom u skladu s postupcima utvrđenima u ovom odjeljku.

2. Smatra se da suglasnost iz stavka 1. i podnošenje tužbe sudu u skladu s ovim odjeljkom zadovoljavaju zahtjeve:

- (a) iz članka 25. Konvencije ICSID-a i poglavlja II. rasporeda C Pravila o dodatnim mogućnostima ICSID-a u pogledu pisane suglasnosti stranaka u sporu; i
- (b) iz članka II. Konvencije iz New Yorka u pogledu pisanog dogovora.

ČLANAK 10.29.

Financiranje sredstvima treće strane

- 1. Stranka u sporu koja se koristi financiranjem sredstvima treće strane obavještuje drugu stranku u sporu i sudsko vijeće suda kojem je tužba podnesena ili, ako nije utvrđen sastav tog sudskog vijeća, predsjednika suda o imenu i adresi treće strane koja osigurava financijska sredstva.
- 2. Navedeni se podaci dostavljaju u trenutku podnošenja tužbe ili, ako se sporazum o financiranju sklopi ili donacija ili bespovratna sredstva odobre nakon podnošenja tužbe, bez odgode čim se sporazum o financiranju sklopi ili donacija ili bespovratna sredstva odobre.

ČLANAK 10.30.

Sud

1. Osniva se sud koji odlučuje o tužbama podnesenima u skladu s člankom 10.26.
2. Nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu Zajedničko vijeće imenuje devet članova suda. Tri su člana državljani države članice Europske unije, tri su državljani Meksika, a tri državljani trećih zemalja⁴⁷.
3. Zajedničko vijeće može odlučiti povećati ili smanjiti broj članova za višekratnik broja tri. Dodatna imenovanja provode se po istom načelu kako je predviđeno u stavku 2.
4. Članovi moraju posjedovati kvalifikacije koje su potrebne za imenovanje na mjesto suca Međunarodnog suda ili biti priznati pravници. Moraju imati dokazano stručno znanje u području međunarodnog javnog prava. Poželjno je da su stručnjaci posebno u području međunarodnog investicijskog prava, međunarodnog trgovačkog prava te u području rješavanja sporova koji proizlaze iz međunarodnih sporazuma o ulaganjima ili međunarodnih sporazuma o trgovini ili pregovora o trgovini.

⁴⁷ Stranke nastoje imenovati članove koji dolaze iz različitih socioekonomskih uvjeta i pravnih tradicija.

5. Članovi suda imenuju se na mandat od pet godina. Međutim, mandat četiriju od devet osoba imenovanih odmah nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu, koje se odabiru ždrijebom, produljuje se na sedam godina. Ispraznjena mjesta popunjavaju se čim se pojave. Osoba imenovana kao zamjena osobe kojoj nije istekao mandat na dužnosti ostaje do isteka mandata svojeg prethodnika. Osoba koja u trenutku isteka svojeg mandata obavlja dužnost člana sudskog vijeća suda može uz odobrenje predsjednika suda nakon savjetovanja s drugim članovima sudskog vijeća nastaviti obavljati tu dužnost do završetka postupaka pred tim sudskim vijećem i može se samo u tu svrhu i dalje smatrati članom suda.

6. Sud odlučuje o predmetima u sudskim vijećima sastavljenima od tri člana od kojih je jedan državljanin države članice Europske unije, jedan državljanin Meksika, a jedan državljanin treće zemlje. Sudskim vijećem predsjedava član koji je državljanin treće zemlje.

7. Neovisno o stavku 6. i ako to dogovore stranke u sporu, o predmetu odlučuje sudsko vijeće koje se sastoji od jednog člana koji je državljanin treće zemlje i kojeg je odabrao predsjednik suda.

8. U roku od 90 dana od podnošenja tužbe u skladu s člankom 10.26. predsjednik suda, u skladu s radnim postupcima donesenima u skladu sa stavkom 10., imenuje članove ili člana koji će obavljati dužnost članova sudskog vijeća suda koji odlučuje o predmetima prema načelu rotacije, osiguravajući da sastav sudskog vijeća suda bude proizvoljan i nepredvidiv i da istovremeno svi članovi suda imaju jednaku mogućnost biti odabrani.

9. Predsjednik suda odgovoran je za organizacijska pitanja, imenuje se na mandat od dvije godine i odabire se ždrijebom među članovima koji su državljani trećih zemalja. Predsjednici suda vrše dužnost prema načelu rotacije i odabire ih predsjednik Zajedničkog vijeća ždrijebom. U radnim postupcima koji su doneseni u skladu sa stavkom 10. utvrđuju se potrebna pravila za rješavanje pitanja privremene nedostupnosti predsjednika suda.
10. Sud donosi vlastite radne postupke nakon savjetovanja sa strankama.
11. Članovi moraju biti dostupni u bilo kojem trenutku i u kratkom roku te moraju pratiti aktivnosti rješavanja sporova na temelju ovog Sporazuma.
12. Radi osiguravanja njihove dostupnosti, članovima se isplaćuje mjesečni honorar koji se određuje odlukom Zajedničkog vijeća. Za svaki odrađeni dan na dužnosti predsjednika suda predsjednik prima naknadu jednaku naknadi određenoj u skladu s člankom 10.31. stavkom 11. za predsjednika žalbenog suda.
13. Obje stranke uplaćuju honorar i dnevnicu iz stavka 12. na račun kojim upravlja tajništvo ICSID-a, pri čemu se u obzir uzima stupanj razvoja svake stranke. Ako jedna stranka ne uplati honorar i dnevnicu, može ih odlučiti platiti druga stranka. Stranke su obvezne platiti sva svoja zaostala plaćanja uz odgovarajuće kamate. Pododbor za usluge i ulaganja redovito preispituje iznos i raspodjelu gore navedenih naknada te može preporučiti relevantne prilagodbe o kojima odlučuje Zajedničko vijeće.

14. Osim ako Zajedničko vijeće donese odluku u skladu sa stavkom 15., iznos ostalih naknada i troškova članova sudskog vijeća suda iznos je utvrđen u skladu s pravilom 14. stavkom 1.

Administrativnih i financijskih pravila Konvencije ICSID-a koja su na snazi na dan podnošenja tužbe, a koji je Sud raspodijelio među strankama u sporu u skladu s člankom 10.48. stavkom 5.

15. Zajedničko vijeće može odlučiti da se honorar i ostale naknade i troškovi mogu trajno pretvoriti u redovnu plaću. U tom slučaju članovi vrše svoju dužnost u punom radnom vremenu, a Zajedničko vijeće određuje njihovu plaću i povezana organizacijska pitanja. Članovima tada nije dopušteno baviti se bilo kojim drugim zanimanjem, uz naknadu ili bez nje, osim ako predsjednik suda iznimno odobri izuzeće.

16. Tajništvo ICSID-a obavlja ulogu tajništva suda i pruža mu odgovarajuću potporu. Troškove takve potpore sud raspodjeljuje među strankama u sporu u skladu s člankom 10.48. stavkom 5.

ČLANAK 10.31.

Žalbeni sud

1. Osniva se stalni žalbeni sud za odlučivanje o žalbama na pravoriјеke koje je donio sud.

2. Nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu Zajedničko vijeće imenuje šest članova žalbenog suda. Dva su člana državljani države članice Europske unije, dva su državljani Meksika, a dva državljani trećih zemalja. U tu svrhu svaka stranka predlaže tri kandidata, od kojih dva mogu biti državljani te stranke, a jedan mora biti državljanin neke druge zemlje.
3. Zajedničko vijeće može odlučiti povećati broj članova za višekratnik broja tri. Dodatna imenovanja provode se po istom načelu kako je predviđeno u stavku 2.
4. Članovi moraju posjedovati kvalifikacije koje su potrebne za imenovanje na mjesto suca Međunarodnog suda ili biti priznati pravnici. Moraju imati dokazano stručno znanje u području međunarodnog javnog prava i pitanja obuhvaćenih ovim poglavljem. Poželjno je da su stručnjaci u području međunarodnog trgovačkog prava i u području rješavanja sporova koji proizlaze iz međunarodnih sporazuma o ulaganjima ili međunarodnih sporazuma o trgovini.
5. Članovi se imenuju na mandat od pet godina. Međutim, mandat triju od šest osoba imenovanih odmah nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu, koje se odabiru ždrijebom, produljuje se na sedam godina. Ispraznjena mjesta popunjavaju se čim se pojave. Osoba imenovana kao zamjena osobe kojoj nije istekao mandat na dužnosti ostaje do isteka mandata svojeg prethodnika. Osoba koja u trenutku isteka svojeg mandata obavlja dužnost člana sudskog vijeća žalbenog suda može uz odobrenje predsjednika žalbenog suda nakon savjetovanja s drugim članovima sudskog vijeća nastaviti obavljati tu dužnost do završetka postupaka pred tim sudskim vijećem i može se samo u tu svrhu i dalje smatrati članom žalbenog suda.

6. Žalbeni sud odlučuje o žalbama u sudskim vijećima sastavljenima od tri člana od kojih je jedan državljanin države članice Europske unije, jedan državljanin Meksika, a jedan državljanin treće zemlje. Sudskim vijećem predsjedava član koji je državljanin treće zemlje.
7. Predsjednik žalbenog suda, u skladu s radnim postupcima donesenima u skladu sa stavkom 9., imenuje članove koji će obavljati dužnost članova sudskog vijeća žalbenog suda koji odlučuje o svakom predmetu prema načelu rotacije, osiguravajući da sastav svakog sudskog vijeća bude proizvoljan i nepredvidiv i da istovremeno svi članovi suda imaju jednaku mogućnost biti odabrani.
8. Predsjednik žalbenog suda odgovoran je za organizacijska pitanja, imenuje se na mandat od dvije godine i odabire se ždrijeбом među članovima koji su državljani trećih zemalja. Predsjednici suda vrše dužnost prema načelu rotacije i odabire ih predsjednik Zajedničkog vijeća ždrijeбом. U radnim postupcima koji su doneseni u skladu sa stavkom 9. utvrđuju se potrebna pravila za postupanje u slučaju privremene nedostupnosti predsjednika suda.
9. Žalbeni sud oblikuje vlastite radne postupke nakon savjetovanja sa strankama.
10. Članovi moraju biti dostupni u bilo kojem trenutku i u kratkom roku te moraju pratiti ostale aktivnosti rješavanja sporova na temelju ovog Sporazuma.

11. Članovima žalbenog suda isplaćuje se mjesečni honorar, radi osiguravanja njihove dostupnosti, kao i naknada za svaki dan rada u svojstvu člana koja se utvrđuje odlukom Zajedničkog vijeća. Predsjednik žalbenog suda prima naknadu za svaki odrađeni dan na dužnosti predsjednika žalbenog suda.
12. Obje stranke uplaćuju honorar i dnevnice iz stavka 11. na račun kojim upravlja tajništvo ICSID-a, pri čemu se u obzir uzima stupanj razvoja svake stranke. Ako jedna stranka ne uplati honorar i dnevnicu, može ih odlučiti platiti druga stranka. Stranke su obvezne platiti sva svoja zaostala plaćanja uz odgovarajuće kamate. Pododbor za usluge i ulaganja redovito preispituje iznos i raspodjelu gore navedenih naknada te može preporučiti relevantne prilagodbe o kojima odlučuje Zajedničko vijeće.
13. Zajedničko vijeće može odlučiti da se honorar i dnevnice mogu trajno pretvoriti u redovnu plaću. U tom slučaju članovi žalbenog suda vrše svoju dužnost u punom radnom vremenu, a Zajedničko vijeće određuje njihovu plaću i povezana organizacijska pitanja. Članovima tada nije dopušteno baviti se bilo kojim zanimanjem, uz naknadu ili bez nje, osim ako predsjednik žalbenog suda iznimno odobri izuzeće.
14. Tajništvo ICSID-a obavlja ulogu tajništva žalbenog suda i pruža mu odgovarajuću potporu. Troškove takve potpore žalbeni sud raspodjeljuje među strankama u sporu u skladu s člankom 10.48. stavkom 5.

ČLANAK 10.32.

Etika

1. Članovi suda i članovi žalbenog suda odabiru se među osobama čija je neovisnost neupitna. Nisu povezani ni s jednom vladom.⁴⁸ Ne primaju naputke ni od koje vlade ni organizacije u pogledu pitanja povezanih s bilo kojim sporom na temelju ovog odjeljka. Ne sudjeluju u razmatranju nijednog spora koje bi dovelo do izravnog ili neizravnog sukoba interesa. Pritom se moraju pridržavati Priloga 10.-D (Kodeks ponašanja za članove suda, članove žalbenog suda i medijatore). Osim toga, nakon imenovanja ne smiju preuzimati dužnost savjetnika, stručnjaka ili svjedoka kojeg imenuje stranka u postojećim ili novim sporovima o zaštiti ulaganja na temelju ovog Sporazuma ili bilo kojeg drugog sporazuma ili domaćeg prava.

⁴⁸ Podrazumijeva se da sama činjenica da je osoba zaposlena na javnom sveučilištu ili da bivši državni zaposlenik prima državnu mirovinu ili da je u obiteljskom odnosu s državnim službenikom po sebi ne predstavlja razlog za zaključak da je ta osoba povezana s vladom.

2. Ako stranka u sporu smatra da član imenovan u sastav sudskog vijeća ne ispunjava zahtjeve iz stavka 1., šalje obavijest o osporavanju imenovanja tog člana predsjedniku suda odnosno predsjedniku žalbenog suda. Obavijest o osporavanju imenovanja šalje se u roku od 15 dana od dana kad je stranka u sporu obaviještena o sastavu sudskog vijeća suda ili žalbenog suda ili u roku od 15 dana od dana kad je ta stranka saznala relevantne činjenice, ako te činjenice opravdano nisu mogle biti poznate u vrijeme određivanja sastava sudskog vijeća. U obavijesti o osporavanju navodi se osnova za osporavanje.

3. Ako u roku od 15 dana od dana obavijesti o osporavanju imenovanja član čije se imenovanje osporava odluči ne odstupiti s dužnosti u tom sudskom vijeću, predsjednik suda, odnosno predsjednik žalbenog suda, nakon što je saslušao stranke u sporu i omogućio članu da podnese primjedbe, donosi odluku u roku od 45 dana od primitka obavijesti o osporavanju imenovanja i o tome odmah obavještuje stranke u sporu i druge članove sudskog vijeća.

4. O osporavanjima imenovanja u sudsko vijeće predsjednika suda odlučuje predsjednik žalbenog suda i obrnuto.

5. Stranke po primitku obrazložene preporuke predsjednika žalbenog suda ili na vlastitu inicijativu mogu razriješiti dužnosti člana suda ili žalbenog suda odlukom Zajedničkog vijeća ako njegovo ponašanje nije u skladu s obvezama iz stavka 1. te je nespojivo s daljnjim obnašanjem dužnosti člana suda ili žalbenog suda. Ako se tvrdi da se predmetno ponašanje odnosi na predsjednika žalbenog suda, tada obrazloženu preporuku dostavlja predsjednik suda. Članak 10.30. stavak 2. i članak 10.31. stavak 2. primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na popunjavanje mjesta ispražnjenih u skladu s ovim stavkom.

ČLANAK 10.33.

Multilateralni mehanizam za rješavanje sporova

1. Stranke bi trebale surađivati na uspostavi multilateralnog mehanizma za rješavanje ulagačkih sporova.
2. Nakon stupanja na snagu međunarodnog sporazuma između stranaka kojim se uspostavlja taj multilateralni mehanizam primjenjiv na sporove na temelju ovog Sporazuma, obustavlja se primjena relevantnih dijelova ovog odjeljka, a Zajedničko vijeće može donijeti odluku kojom se utvrđuju sve prijelazne odredbe.

ČLANAK 10.34.

Pravo koje se primjenjuje

1. Sud odlučuje o tome krše li se mjerom ili mjerama koje su predmet tužbe bilo koje odredbe iz članka 10.21. stavka 1., kao što to tvrdi tužitelj.
2. Sud pri donošenju odluke primjenjuje odredbe ovog Sporazuma i, prema potrebi, druga pravila i načela međunarodnog prava primjenjiva na stranke. Ovaj Sporazum tumači u skladu s uobičajenim pravilima tumačenja međunarodnog javnog prava, kako su utvrđena u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora.
3. Podrazumijeva se da Sud pri utvrđivanju sukladnosti mjere s odredbama iz članka 10.21. stavka 1. prema potrebi uzima u obzir domaće pravo stranke kao činjenično stanje. Sud pritom slijedi prevladavajuće tumačenje domaćeg prava na sudovima i u tijelima te stranke, a mišljenje koje je sud dao o domaćem pravu nije obvezujuće za sudove ili tijela te stranke.
4. Podrazumijeva se da sud nije nadležan odlučivati o zakonitosti mjere, za koju se tvrdi da predstavlja kršenje odredbi iz članka 10.21. stavka 1., na temelju domaćeg prava stranke u sporu.

5. Ako stranka ima bojazni u pogledu tumačenja povezanog s ovim poglavljem, može od Zajedničkog vijeća zatražiti da razmotri to pitanje. Zajedničko vijeće može donositi odluke kojima tumači bilo koju predmetnu odredbu. Svako takvo tumačenje obvezujuće je za sud i žalbeni sud. Zajedničko vijeće može odlučiti da tumačenje ima obvezujući učinak od određenog datuma.
6. Ako u odgovoru na tužbu tuženik tvrdi da je mjera kojom se navodno krši neka od odredbi iz članka 10.21. stavka 1. obuhvaćena područjem primjene nesukladne mjere iz Priloga I. (Rezerve koje se odnose na postojeće mjere) ili Priloga II. (Rezerve koje se odnose na buduće mjere), sud na zahtjev tuženika od Zajedničkog vijeća traži tumačenje tog pitanja. Zajedničko vijeće sudu dostavlja odluku o tumačenju u skladu s člankom 1.7. (Posebne funkcije Zajedničkog vijeća) u roku od 90 dana od dostave zahtjeva.
7. Odluka koju je Zajedničko vijeće dostavilo u skladu sa stavkom 6. obvezujuća je za sud te odluke ili pravorijeci suda moraju biti u skladu s tom odlukom. Ako Zajedničko vijeće ne donese odluku u roku od 90 dana, sud odlučuje o tom pitanju.

ČLANAK 10.35.

Sprečavanje izbjegavanja mjera

Podrazumijeva se da sud odbija svoju nadležnost ako je spor nastao ili je bilo moguće vrlo pouzdano predvidjeti da će nastati u trenutku kad je tužitelj stekao vlasništvo ili kontrolu nad ulaganjem koje je predmet spora, a sud na temelju činjenica u predmetu utvrdi da je tužitelj stekao vlasništvo ili kontrolu nad ulaganjem s glavnom namjerom podnošenja tužbe na temelju ovog odjeljka. Mogućnošću odbijanja nadležnosti u takvim okolnostima ne dovode se u pitanje druge primjedbe u pogledu nadležnosti koje bi sud mogao razmotriti.

ČLANAK 10.36.

Tužbe koje su očigledno bez pravne osnove

1. Tuženik može uložiti prigovor da je tužba očigledno bez pravne osnove najkasnije 30 dana od osnivanja sudskog vijeća suda i u svakom slučaju prije njegova prvog zasjedanja, ili 30 dana nakon što tuženik sazna činjenice koje čine osnovu za prigovor.

2. Ne smije se podnijeti prigovor u skladu sa stavkom 1. ako je tuženik podnio prigovor u skladu s člankom 10.37.
3. Tuženik mora što detaljnije opisati osnovu za prigovor.
4. Po primitku prigovora u skladu s ovim člankom sud obustavlja postupak o meritumu i uspostavlja raspored za razmatranje tog prigovora u skladu s rasporedom za razmatranje drugih prethodnih pitanja.
5. Nakon što je strankama u sporu dao priliku da iznesu svoje primjedbe, sud na prvoj raspravi ili što je prije moguće nakon nje donosi obrazloženu odluku ili pravorijek. Sud pritom pretpostavlja da su navedene činjenice točne.
6. Ovim člankom ne dovodi se u pitanje nadležnost suda za razmatranje drugih prigovora kao prethodnog pitanja ili pravo tuženika na prigovor, za vrijeme trajanja postupka, da tužba nema pravnu osnovu.

ČLANAK 10.37.

Pravno neutemeljene tužbe

1. Ne dovodeći u pitanje nadležnost suda da druge prigovore razmatra kao prethodno pitanje ili pravo tuženika da pravodobno podnese prigovor, sud kao prethodno pitanje razmatra i odlučuje o svakom prigovoru tuženika da s pravnog gledišta tužba podnesena u skladu s člankom 10.26., ili njezin dio, nije tužba u pogledu koje je moguće donijeti pravorijek u korist tužitelja u skladu s ovim odjeljkom, čak i ako se pretpostavi da su navedene činjenice istinite.
2. Prigovor u skladu sa stavkom 1. podnosi se sudu najkasnije na dan koji je sud odredio kao dan kad tuženik treba dostaviti odgovor na detaljno obrazloženje tužbe, odnosno odgovor na tužbu.
3. Ako je podnesen prigovor u skladu s člankom 10.36., Sud može, uzimajući u obzir okolnosti tog prigovora, odbiti razmotriti, u skladu s postupcima iz ovog članka, prigovor podnesen u skladu sa stavkom 1.
4. Po primitku prigovora u skladu sa stavkom 1. i, prema potrebi, nakon donošenja odluke da neće odbiti razmatranje prigovora u skladu sa stavkom 3. te ako ne smatra da je prigovor očito neosnovan, sud obustavlja postupak o meritumu, uspostavlja raspored za razmatranje tog prigovora u skladu s rasporedom za razmatranje drugih prethodnih pitanja i donosi obrazloženu odluku ili pravorijek o prigovoru.

ČLANAK 10.38.

Transparentnost postupka

1. Sud odmah stavlja na raspolaganje javnosti sve pisane podneske koje su stranke u sporu dostavile sudu, kao i sve naloge, odluke i pravoriјеke suda ili, ovisno o slučaju, predsjednika suda, osim zaštićenih informacija koje obuhvaćaju:

- (a) povjerljive poslovne informacije;⁴⁹
- (b) povlaštene informacije koje su zakonom zaštićene od objavljivanja; i
- (c) informacije čijim bi se otkrivanjem onemogućilo izvršavanje zakonodavstva.

⁴⁹ Podrazumijeva se da povjerljive poslovne informacije obuhvaćaju informacije koje nisu javne i kojima se opisuju, odnosno koje sadržavaju ili na neki drugi način otkrivaju poslovne tajne ili financijske, komercijalne, znanstvene ili tehničke informacije prema kojima je stranka u sporu na koju se odnose dosljedno postupala kao prema povjerljivim informacijama, uključujući, ali ne ograničavajući se na informacije o cijenama, troškovima, strateškim i marketinškim planovima, podatke o tržišnom udjelu te računovodstvene ili financijske evidencije.

2. Sud provodi rasprave otvorene za javnost i, uz savjetovanje sa strankama u sporu, određuje odgovarajuće logističke mjere. Ako stranka u sporu na raspravi namjerava upotrijebiti informacije koje predstavljaju zaštićene informacije, o tome obavješćuje i sud. Sud donosi odgovarajuće mjere kako bi te informacije zaštitio od otkrivanja, što može obuhvaćati zabranu pristupa javnosti raspravi za vrijeme trajanja rasprave o tim informacijama.
3. Pisani podnesci iz stavka 1. obuhvaćaju detaljno obrazloženje tužbe, odgovor na detaljno obrazloženje tužbe, repliku, odgovor na repliku i sve druge podneske koje stranka u sporu dostavi za vrijeme postupka, kao što je obavijest o osporavanju imenovanja u skladu s člankom 10.32. stavkom 2. ili zahtjev za spajanje u skladu s člankom 10.47.
4. Zapisnici ili prijepisi s rasprava, ako su dostupni, stavljaju se na raspolaganje javnosti uz uklanjanje zaštićenih informacija iz stavka 1.
5. Svaka stranka pravodobno i prije određivanja sastava sudskog vijeća suda objavljuje zahtjev za savjetovanje iz članka 10.22., obavijest kojom se traži utvrđivanje tuženika i utvrđivanje tuženika iz članka 10.24., podložno zahtjevu za uklanjanje zaštićenih informacija. U tu svrhu tužitelj dostavlja javnu verziju svojeg zahtjeva za savjetovanje i obavijesti kojom se traži utvrđivanje tuženika, koja ne sadržava zaštićene informacije, po mogućnosti u isto vrijeme, ali najkasnije 15 dana od dostavljanja verzije koja nije javna. Ako tužitelj ne dostavi javnu verziju, smatra se da je pristao da se dostavljeni dokumenti stave na raspolaganje javnosti.

6. Sud može staviti sve dokaze na raspolaganje javnosti, na zahtjev, nakon savjetovanja s relevantnom strankom u sporu kako bi se spriječilo objavljivanje zaštićenih informacija i nakon što je stranci dao razuman rok da prema potrebi redigira relevantne dijelove dokaza.

7. Za potrebe stavka 1. svaka stranka u sporu dužna je sudu dostaviti redigirane verzije svojih pisanih podnesaka u roku od 30 dana nakon dostavljanja tih podnesaka ili u nekom drugom roku koji odredi sud. Sud može pregledati redigirane verzije stranaka u sporu i ocijeniti moraju li se uklonjene informacije zaštititi. Sud nakon savjetovanja sa strankama u sporu odlučuje o prigovorima koji se odnose na smatranje zaštićenima informacija za koje se tvrdi da su zaštićene informacije ili na njihovo uklanjanje. Ako sud utvrdi da se informacije ne moraju ukloniti iz podneska, odnosno da se ne mora spriječiti stavljanje podneska na raspolaganje javnosti, stranka u sporu koja je dobrovoljno dostavila taj podnesak može povući cijeli podnesak ili njegove dijelove iz spisa postupka.

8. Sud se savjetuje sa strankama u sporu o tome sadržava li nalog, odluka ili pravorijek suda zaštićene informacije u skladu sa stavkom 1. točkom (a), (b) ili (c) prije njihova objavljivanja.

9. Ako stranka u sporu ne zatraži od suda da očuva povjerljivost zaštićenih informacija u određenom podnesku, nalogu, odluci ili pravorijeku u roku od 30 dana od dostavljanja podneska ili savjetovanja sa strankom u sporu u skladu sa stavcima 6. i 8. ili u nekom drugom roku koji odredi sud, smatra se da je ta stranka pristala da se takav podnesak, nalog, odluka ili pravorijek stavi na raspolaganje javnosti.

10. Sud podneske iz ovog članka može staviti na raspolaganje javnosti tako što će ih dostaviti repozitoriju iz Pravila UNCITRAL-a o transparentnosti u arbitraži između ulagatelja i države koja se temelji na ugovoru.

11. Ničime u ovom odjeljku ne zahtijeva se od tuženika da javnosti ne otkrije informacije koje se moraju otkriti u skladu s njegovim pravom.

ČLANAK 10.39.

Privremene zaštitne mjere

1. Sud može naložiti privremenu zaštitnu mjeru radi zaštite prava stranke u sporu ili kako bi osigurao punu nadležnost suda, uključujući nalog za zaštitu dokaza u posjedu ili pod kontrolom stranke u sporu.

2. Sud ne nalaže oduzimanje imovine i ne zabranjuje primjenu mjere za koju se tvrdi da predstavlja kršenje iz članka 10.26. Za potrebe ovog stavka nalog uključuje preporuku.

ČLANAK 10.40.

Povlačenje tužbe

Ako nakon podnošenja tužbe na temelju ovog odjeljka tužitelj ne poduzme nikakve korake u postupku tijekom 180 uzastopnih dana ili tijekom bilo kojeg drugog razdoblja koje su stranke u sporu dogovorno odredile, smatra se da je tužitelj povukao svoju tužbu i odustao od postupka. Sud na zahtjev tuženika i nakon obavješćivanja stranaka u sporu u nalogu prima na znanje povlačenje tužbe i donosi pravorijek o troškovima. Nadležnost suda prestaje nakon donošenja takvog naloga. Tužitelj ne može naknadno podnijeti tužbu o istom pitanju koje proizlazi iz iste mjere ili mjera.

ČLANAK 10.41.

Jamstvo za troškove

1. Podrazumijeva se da sud na zahtjev može tužitelju naložiti da dostavi jamstvo za sve troškove ili dio troškova ako se na temelju opravdanih razloga može vjerovati da tužitelj neće moći postupiti u skladu s pravorijekom o troškovima donesenim na njegovu štetu.
2. Ako se jamstvo za troškove ne dostavi u cijelosti u roku od 30 dana od dana kad je sud izdao nalog u skladu sa stavkom 1. ili u bilo kojem drugom roku koji je odredio sud, sud o tome obavješćuje stranke u sporu. Sud može naložiti suspenziju ili završetak postupka.

ČLANAK 10.42.

Stranka koja nije stranka u sporu

1. Tuženik u roku od 30 dana od primitka ili neposredno nakon rješavanja svakog spora o zaštićenim informacijama⁵⁰ stranci koja nije stranka u sporu dostavlja sljedeće:
 - (a) zahtjev za savjetovanje iz članka 10.22., obavijest kojom se traži utvrđivanje tuženika iz članka 10.24. i tužbu iz članka 10.26.;

⁵⁰ Podrazumijeva se da se pojam zaštićenih informacija tumači kako je definiran i utvrđen u članku 10.38.

(b) na zahtjev:

- i. tužbene zahtjeve, detaljna obrazloženja tužbe, sažetke, zahtjeve i ostale podneske koje sudu dostavlja stranka u sporu;
- ii. pisane podneske koje sudu dostavljaju treće strane u skladu s člankom 10.43.;
- iii. zapisnike ili prijepise s rasprava suda, ako su dostupni; i
- iv. naloge, pravorijske i odluke suda; i

(c) na zahtjev i o trošku stranke koja nije stranka u sporu, sve dokaze ili dio dokaza koji su dostavljeni sudu, uključujući dokaze priložene dokumentima iz točaka (a) i (b).

2. Stranka koja nije stranka u sporu ima pravo prisustvovati raspravama koje se održavaju na temelju ovog odjeljka te davati usmene izjave i dostavljati pisane podneske sudu o tumačenju ovog Sporazuma. Sud osigurava da se strankama u sporu omogući razumna prilika za podnošenje primjedaba o svakom podnesku stranke koja nije stranka u sporu.

ČLANAK 10.43.

Intervencije trećih strana

1. Nakon savjetovanja sa strankama u sporu, sud može prihvatiti i razmotriti pisane podneske *amicus curiae* o činjeničnom ili pravnom pitanju obuhvaćenom predmetom spora.
2. Svaki podnesak *amicus curiae* podnosi se u pisanom obliku na jeziku na kojem se vodi postupak, osim ako stranke u sporu dogovore drukčije. U svakom podnesku utvrđuje se autor, iskazuje se svaka izravna ili neizravna povezanost s bilo kojom strankom u sporu i navodi se bilo koja osoba, vlada ili drugi subjekt koji je pružio ili će pružiti financijsku ili drugu pomoć u pripremi podneska. Osim toga, autor podneska dostavlja dokaze o svakoj izravnoj ili neizravnoj povezanosti s bilo kojom strankom u sporu te navodi prirodu svojeg interesa u sporu.
3. Ako sud prihvati podneske u skladu sa stavcima 1. i 2., strankama u sporu daje priliku da odgovore na takve podneske.

ČLANAK 10.44.

Stručna izvješća

Ne dovodeći u pitanje imenovanje drugih vrsta stručnjaka kad je to dopušteno primjenjivim pravilima iz članka 10.26. stavka 2., sud na zahtjev stranke u sporu ili na vlastitu inicijativu nakon savjetovanja sa strankama u sporu može imenovati jednog ili više stručnjaka da mu podnesu pisana izvješća o bilo kojem činjeničnom znanstvenom pitanju, kao što su pitanja okoliša, zdravlja, sigurnosti ili ostala pitanja koja je stranka u sporu iznijela u postupku, podložno uvjetima koje stranke u sporu mogu dogovoriti.

ČLANAK 10.45.

Odšteta ili druga naknada

Tuženik ne smije tvrditi, i sud ne prihvaća kao obranu protutužbe, pozivanja na pravo prijeboja ili iz drugog razloga da je tužitelj ili poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom u čije se ime tužba podnosi, primio ili će primiti odštetu ili drugu naknadu za cijelu štetu ili dio navodne štete na temelju ugovora o osiguranju ili ugovora o jamstvu.

ČLANAK 10.46.

Uloga stranaka

1. Stranka ne može podnijeti međunarodnu tužbu u pogledu tužbe podnesene u skladu s člankom 10.26., osim ako druga stranka nije postupala u skladu s pravorijekom donesenim u tom sporu.
2. Stavkom 1. ne isključuje se mogućnost rješavanja spora u skladu s poglavljem 31. (Rješavanje sporova) u odnosu na mjeru opće primjene čak i ako se tvrdi da se tom mjerom prekršio ovaj Sporazum u vezi s određenim ulaganjem u odnosu na koje je podnesena tužba u skladu s člankom 10.26. i ne dovodi se u pitanje članak 10.42.
3. Stavak 1. ne isključuje mogućnost neformalnog dijaloga isključivo za potrebe lakšeg rješavanja spora.

ČLANAK 10.47.

Konsolidacija

1. Ako se dvije ili više tužbi zasebno podnesenih u skladu s člankom 10.26. temelji na istoj pravnoj osnovi ili istom činjeničnom stanju i proizlazi iz istih događaja ili okolnosti, stranka ili stranke u sporu mogu zajedno tražiti osnivanje zasebnog sudskog vijeća u skladu s ovim člankom i zatražiti da to sudsko vijeće izda nalog za spajanje (dalje u tekstu „zahtjev za spajanje”).
2. Stranka u sporu koja traži nalog za spajanje najprije dostavlja obavijest strankama u sporu za koje želi da budu obuhvaćene tim nalogom.
3. Ako su se stranke u sporu iz stavka 2. dogovorile o nalogu za spajanje koji će se zatražiti, mogu podnijeti zajednički zahtjev za spajanje. Ako se te stranke u sporu nisu dogovorile o zahtjevu za spajanje u roku od 30 dana od obavijesti, jedna stranka u sporu može podnijeti zahtjev za spajanje.
4. Zahtjev za spajanje dostavlja se pisanim putem predsjedniku suda i svim strankama u sporu koje bi trebale biti obuhvaćene nalogom te mora sadržavati sljedeće:
 - (a) imena i adrese stranaka u sporu koje bi trebale biti obuhvaćene nalogom;

(b) opseg traženog spajanja; i

(c) razloge zbog kojih se nalog traži.

5. Za zahtjev za spajanje koji uključuje više tuženika potrebna je suglasnost svih tuženika.

6. Pravila koja se primjenjuju na postupke iz ovog članka utvrđuju se kako slijedi:

(a) ako su sve tužbe za koje se traži nalog za spajanje podnesene na rješavanje spora u skladu s istim pravilima iz članka 10.26. stavka 2., primjenjuju se ta pravila;

(b) ako tužbe za koje se traži nalog za spajanje nisu podnesene na rješavanje spora u skladu s istim pravilima iz članka 10.26. stavka 2.:

i. tužitelji se mogu dogovoriti o primjenjivim pravilima iz članka 10.26. stavka 2.; ili

ii. ako se tužitelji ne mogu dogovoriti o primjenjivim pravilima u roku od 30 dana od dana kad je predsjednik suda primio zahtjev za spajanje, primjenjuju se Arbitražna pravila UNCITRAL-a podložno posebnim pravilima utvrđenima u ovom odjeljku.

7. Predsjednik suda nakon primitka zahtjeva za spajanje i u skladu s člankom 10.30. stavkom 8. osniva novo sudsko vijeće suda (dalje u tekstu „sudsko vijeće za spojene tužbe”) koji je u cijelosti ili djelomično nadležno za pojedine ili sve tužbe koje su predmet zahtjeva za spajanje.
8. Ako je, nakon što je saslušalo stranke u sporu, sudsko vijeće za spojene tužbe uvjereno da se tužbe podnesene u skladu s člankom 10.26. temelje na istoj pravnoj osnovi ili istom činjeničnom stanju i proizlaze iz istih događaja ili okolnosti te da bi spajanje tužbi bilo u interesu pravičnog i učinkovitog rješavanja tužbi, među ostalim u interesu usklađenosti pravorijeka, sudsko vijeće za spojene tužbe može, na temelju naloga, u cijelosti ili djelomično preuzeti nadležnost nad nekim ili svim tužbama.
9. Ako je sudsko vijeće za spojene tužbe preuzelo nadležnost u skladu sa stavkom 8., tužitelj koji je podnio tužbu u skladu s člankom 10.26. i čija tužba nije spojena može podnijeti pisani zahtjev sudu za uključivanje u taj nalog za spajanje pod uvjetom da je zahtjev u skladu s uvjetima iz stavka 4. Sudsko vijeće za spojene tužbe daje taj nalog ako se uvjerilo da su ispunjeni uvjeti iz stavka 8. i da se davanjem tog naloga ne bi neopravdano opteretile stranke u sporu ili nepošteno stavile u nepovoljan položaj ili da se time ne bi nepotrebno ometao postupak.
10. Na zahtjev stranke u sporu, sudsko vijeće za spojene tužbe može prije donošenja svoje odluke u skladu sa stavkom 8. naložiti da se zastane s postupcima sudskog vijeća suda osnovanog u skladu s člankom 10.30. osim ako je potonji sud već odgodio svoje postupke.

11. Sudsko vijeće suda osnovano u skladu s člankom 10.30. predaje nadležnost za tužbe ili dijelove tužbi nad kojima je nadležnost preuzelo sudsko vijeće za spojene tužbe.

12. Pravorijek sudskog vijeća za spojene tužbe koji se odnosi na tužbe ili dijelove tužbi nad kojima je preuzeo nadležnost obvezujući je za sudsko vijeće suda osnovano u skladu s člankom 10.30. u pogledu tih tužbi ili dijelova tužbi.

13. Tužitelj može povući tužbu podnesenu u skladu s člankom 10.26. koja je predmet spajanja i ta se tužba ne može ponovno podnijeti u skladu s tim člankom.

14. Na zahtjev tužitelja sudsko vijeće za spojene tužbe može primijeniti mjere za očuvanje povjerljivosti svih zaštićenih informacija tog tužitelja iz članka 10.38. stavka 1. u odnosu na ostale tužitelje. Te mjere mogu uključivati dostavljanje redigiranih verzija dokumenata koji sadržavaju zaštićene informacije drugim tužiteljima ili dogovore da dijelovi rasprave budu zatvoreni za javnost.

ČLANAK 10.48.

Pravorijek

1. Ako sud zaključi da je tuženik prekršio neku od odredbi iz članka 10.21. stavka 1. u skladu s navodima tužitelja, sud na zahtjev tužitelja i nakon što sasluša stranke u sporu može, odvojeno ili u kombinaciji, dodijeliti samo:

- (a) novčanu odštetu i primjenjive kamate; i
- (b) povrat imovine, a u tom se slučaju u pravorijeku navodi da tuženik umjesto povrata imovine može platiti novčanu odštetu i sve primjenjive kamate, što se utvrđuje u skladu s člankom 10.18.

2. Podložno stavku 1., ako se tužba podnosi u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom i pravorijek se donosi u korist poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, u njemu se navodi sljedeće:

- (a) imovina se vraća poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom;

- (b) novčana odšteta i primjenjive kamate isplaćuju se poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom; i
- (c) pravorijek se donosi ne dovodeći u pitanje nikakva prava koja bilo koja osoba može imati na temelju prava stranke u okviru zaštite iz pravorijeka.

3. Podrazumijeva se da sud ne može odrediti drugi oblik sudske zaštite od oblika navedenih u stavku 1. niti može naložiti stavljanje izvan snage, prestanak primjene ili izmjenu predmetne mjere ili mjera.

4. Novčana odšteta ne smije biti veća od gubitka koji je pretrpio tužitelj ili, ako je primjenjivo, poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom kao rezultat kršenja odredbi iz članka 10.21. stavka 1., umanjenog za bilo koju prethodnu odštetu ili naknadu koju je predmetna stranka već isplatila. Sud ne određuje kaznene odštete. Podrazumijeva se da ulagatelj, ako podnese tužbu u skladu s člankom 10.26. stavkom 1. točkom (a), može nadoknaditi samo gubitak ili štetu koju je pretrpio u svojstvu ulagatelja iz stranke.

5. Sud nalaže da troškove postupka snosi stranka koja je izgubila spor. U iznimnim okolnostima sud može podijeliti te troškove između stranaka u sporu ako utvrdi da je podjela prikladna s obzirom na okolnosti predmeta. Ostale razumne troškove, uključujući razumne troškove pravnog zastupanja i pomoći, snosi stranka koja je izgubila spor, osim ako sud utvrdi da je takva podjela nerazumna s obzirom na okolnosti predmeta. Sud pri razmatranju razumnosti troškova ili podjele troškova može uzeti u obzir i pitanje bi li troškovi koje bi trebalo nadoknaditi stranci koja je dobila spor prekomjerno premašili troškove stranke koja je izgubila spor. Ako su dobiveni samo dijelovi spora, troškovi postupka i drugi razumni troškovi prilagođavaju se razmjerno broju ili opsegu dobivenih dijelova spora. Žalbeni sud pitanja troškova rješava u skladu s ovim člankom.

6. Zajedničko vijeće najkasnije godinu dana od stupanja ovog Sporazuma na snagu donosi dodatna pravila o naknadama u svrhu određivanja najvećeg iznosa troškova pravnog zastupanja i pomoći koje mogu snositi određene kategorije stranaka koje nisu dobile spor, pri čemu se uzimaju u obzir njihova financijska sredstva.

7. Sud i stranke u sporu moraju uložiti sve napore kako bi osigurali da se postupak rješavanja spora provede pravodobno. Sud bi svoj pravorijek trebao donijeti u roku od 30 mjeseci od datuma podnošenja tužbe u skladu s člankom 10.26. Ako je sudu potrebno više vremena za donošenje pravorijeka, stranke u sporu mora obavijestiti o razlozima kašnjenja.
8. Pravorijek postaje konačan ako je prošlo 90 dana od njegova donošenja i nijedna stranka u sporu nije uložila žalbu na pravorijek žalbenom sudu.
9. Bilo koja stranka u sporu može uložiti žalbu na pravorijek u skladu s člankom 10.49. U tom slučaju, ako žalbeni sud izmijeni ili poništi pravorijek i predmet vrati sudu, nalazi žalbenog suda obvezuju sud koji, prema potrebi nakon saslušanja stranaka u sporu, revidira svoj pravorijek kako bi se njime obuhvatili nalazi i zaključci žalbenog suda. Sud nastoji donijeti revidirani pravorijek u roku od 90 dana od dana kad mu žalbeni sud vrati predmet. Revidirani pravorijek postaje konačan 90 dana od njegova donošenja.

ČLANAK 10.49.

Žalbeni postupak

1. Stranka u sporu može uložiti žalbu na pravorijek žalbenom sudu u roku od 90 dana od donošenja pravorijeka. Razlozi za žalbu su sljedeći:

- (a) sud je pogriješio u tumačenju ili primjeni primjenjivog prava;
- (b) sud je očigledno pogriješio u ocjeni činjenica, uključujući ocjenu relevantnog domaćeg prava; ili
- (c) razlozi navedeni u članku 52. Konvencije ICSID-a, ako nisu obuhvaćeni točkama (a) i (b) ovog stavka.

2. Ako žalbeni sud odbije žalbu, privremeni pravorijek postaje konačan. Žalbeni sud može odbiti žalbu i po žurnom postupku ako je jasno da je žalba očito neosnovana i u tom slučaju pravorijek postaje konačan. Ako je žalba osnovana, žalbeni sud u potpunosti ili djelomično mijenja ili poništava nalaze i zaključke u pravorijeku. U svojoj odluci žalbeni sud točno navodi kako je izmijenio ili poništio relevantne nalaze i zaključke suda.

3. Opće je pravilo da žalbeni postupak ne traje dulje od 180 dana od dana kad stranka u sporu uloži žalbu do dana kad žalbeni sud donese svoju odluku. Ako žalbeni sud smatra da ne može donijeti odluku u roku od 180 dana, obavješćuje stranke u sporu u pisanom obliku o razlozima kašnjenja te o procijenjenom roku u kojem će donijeti svoju odluku. Ni u kojem slučaju postupak ne bi trebao trajati dulje od 270 dana.
4. Žalbeni sud može stranci u sporu koja ulaže žalbu naložiti da dostavi jamstvo za sve troškove ili dio troškova žalbenog postupka.
5. Odredbe članaka 10.23., 10.27., 10.29., 10.34., 10.38., 10.39., 10.40., 10.42. i 10.43. primjenjuju se *mutatis mutandis* na žalbeni postupak.
6. Zajedničko vijeće može donijeti pravila koja služe kao smjernice žalbenom sudu o načinu vođenja žalbenog postupka u slučaju odvajanja postupaka pred sudom.

ČLANAK 10.50.

Izvršenje pravorijeka

1. Pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom nije izvršiv dok ne postane konačan u skladu s člankom 10.48. stavkom 8. ili 9. ili člankom 10.49. Konačni pravorijek koji sud ili žalbeni sud donosi u skladu s ovim odjeljkom obvezujući je za stranke u sporu i ne podliježe žalbi, reviziji, ukidanju, poništenju ili bilo kojem drugom pravnom lijeku⁵¹.
2. Stranka priznaje pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom kao obvezujući te izvršava novčanu obvezu na svojem području kao da je riječ o pravomoćnoj presudi suda te stranke.
3. Na izvršenje pravorijeka primjenjuju se zakoni i međunarodne obveze o izvršenju presuda ili pravorijeka koje su na snazi tamo gdje se traži takvo izvršenje.
4. Podrazumijeva se da dio IV. članak 2.11. ovog Sporazuma ne sprečava priznavanje, provedbu i izvršenje pravorijeka donesenih u skladu s ovim odjeljkom.

⁵¹ Podrazumijeva se da se time stranku u sporu ne sprečava da od suda zatraži da revidira ili protumači pravorijek u skladu s primjenjivim pravilima za rješavanje sporova ako je ta mogućnost propisana tim pravilima.

5. Za potrebe članka 1. Konvencije iz New Yorka konačni pravorijeci doneseni na temelju ovog odjeljka arbitražni su pravorijeci povezani s tužbama za koje se smatra da proizlaze iz komercijalnog odnosa ili transakcije.

6. Podložno stavku 1. podrazumijeva se da je, ako je tužba podnesena na rješavanje spora u skladu s člankom 10.26. stavkom 2. točkom (a), konačni pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom pravorijek u skladu s poglavljem IV. odjeljkom 6. Konvencije ICSID-a.

ČLANAK 10.51.

Dostava pismenâ

Zahtjevi za savjetovanje, obavijesti i drugi dokumenti za stranku dostavljaju se na mjesta navedena za tu stranku u Prilogu 10.-E ili njezine sljednike. Stranka odmah objavljuje sve promjene mjesta navedenih u tom prilogu i o tome obavještuje drugu stranku.

ODJELJAK E

ZAVRŠNE ODREDBE

ČLANAK 10.52.

Uskraćivanje povlastica

Stranka može uskratiti povlastice iz ovog poglavlja ulagatelju iz druge stranke koji je poduzeće te stranke i ulaganjima tog ulagatelja u sljedećim slučajevima:

- (a) ulagatelj iz treće zemlje vlasnik je poduzeća ili kontrolira poduzeće; i
- (b) stranka koja uskraćuje povlastice donosi ili provodi mjeru u odnosu na tu treću zemlju ili u odnosu na fizičke osobe ili poduzeća iz te treće zemlje kojom se zabranjuju transakcije s poduzećem ili koja bi se kršila ili zaobišla ako bi se povlastice iz ovog poglavlja dodijelile tom ulagatelju ili njegovim ulaganjima.

ČLANAK 10.53.

Raskid Sporazuma

1. Ako se ovaj Sporazum raskine u skladu s dijelom IV. člankom 2.13. ovog Sporazuma, članak 10.7. stavak 2., članak 10.8. stavak 2. i članak 10.12. te odjeljci C, D i E ovog poglavlja, kao i sve druge relevantne odredbe ovog Sporazuma, nastavljaju se primjenjivati u dodatnom razdoblju od pet godina od datuma raskida u odnosu na obuhvaćena ulaganja izvršena prije datuma raskida ovog Sporazuma.
2. Razdoblje iz stavka 1. produljuje se jednom za dodatnih pet godina ako na snazi nije nijedan drugi bilateralni sporazum o zaštiti ulaganja između stranaka.
3. Ovaj se članak ne primjenjuje u slučaju prestanka privremene primjene ovog Sporazuma i ako Sporazum ne stupi na snagu.

ČLANAK 10.54.

Odnos prema drugim sporazumima

1. Na datum stupanja ovog Sporazuma na snagu sporazumi između država članica Europske unije i Meksika navedeni u Prilogu 10.-C, uključujući prava i obveze koji iz njih proizlaze,⁵² prestaju proizvoditi učinke i zamjenjuje ih ovaj Sporazum.
2. Ako privremena primjena ovog Sporazuma u skladu s dijelom IV. člankom 2.5. stavkom 4. ovog Sporazuma obuhvaća ovaj odjeljak te odjeljke C i D ovog poglavlja, primjena sporazuma navedenih u Prilogu 10.-C, kao i prava i obveze koji iz njih proizlaze, obustavlja se od datuma privremene primjene. Ako se ovaj Sporazum prestane privremeno primjenjivati i ne stupi na snagu, ta obustava prestaje i sporazumi navedeni u Prilogu 10.-C proizvode pravne učinke od datuma prekida privremene primjene Sporazuma.

⁵² Podrazumijeva se da odredbe o raskidu iz članka 10.53. zamjenjuju odgovarajuće odredbe o raskidu sporazuma navedenih u Prilogu 10.-C (Sporazumi između država članica Europske unije i Meksika) na dan stupanja ovog Sporazuma na snagu.

3. Neovisno o stavcima 1. i 2., tužba se može podnijeti na temelju sporazuma iz Priloga 10.-C, skladu s pravilima i postupcima utvrđenima u sporazumu pod uvjetom da:

- (a) tužba proizlazi iz navodnog kršenja tog sporazuma do kojeg je došlo prije dana obustave primjene tog sporazuma u skladu sa stavkom 2. ili, ako taj sporazum prestane proizvoditi pravne učinke u skladu sa stavkom 1., prije dana stupanja ovog Sporazuma na snagu; i
- (b) nije prošlo više od tri godine od dana obustave primjene tog sporazuma u skladu sa stavkom 2. ili, ako taj sporazum prestane proizvoditi pravne učinke u skladu sa stavkom 1., od dana stupanja ovog Sporazuma na snagu do dana podnošenja tužbe.

4. Neovisno o stavku 2., ako se privremena primjena ovog Sporazuma, među ostalim odredbi ovog poglavlja navedenih u stavku 2., prekine i ovaj Sporazum ne stupi na snagu, može se podnijeti tužba na temelju ovog poglavlja u skladu s pravilima i postupcima utvrđenima u ovom poglavlju pod uvjetom da:

- (a) tužba proizlazi iz navodnog kršenja ovog poglavlja do kojeg je došlo za vrijeme privremene primjene ovog Sporazuma; i
- (b) nije prošlo više od tri godine od dana prestanka privremene primjene ovog Sporazuma do dana podnošenja tužbe.

5. Za potrebe ovog članka ne primjenjuje se definicija pojma „stupanje na snagu ovog Sporazuma” iz dijela IV. članka 2.5. stavka 7.

ČLANAK 10.55.

Pododbor za usluge i ulaganja

Pododbor za usluge i ulaganja osnovan na temelju članka 1.10.:

- (a) služi kao forum za savjetovanje stranaka o pitanjima povezanim s ovim poglavljem, među ostalim o sljedećem:
 - i. poteškoćama koje bi mogle nastati u provedbi ovog poglavlja;
 - ii. mogućim poboljšanjima ovog poglavlja, posebno uzimajući u obzir iskustva i razvoj događaja u drugim međunarodnim forumima i u okviru drugih sporazuma stranaka; i
 - iii. na zahtjev stranke, provedbi svih uzajamno dogovorenih rješenja u pogledu spora na temelju odjeljka D; i
- (b) priprema odluke koje donosi ili radnje koje poduzima Zajedničko vijeće u skladu s ovim poglavljem.

POGLAVLJE 11.

PREKOGRANIČNA TRGOVINA USLUGAMA

ČLANAK 11.1.

Definicije

1. Za potrebe ovog poglavlja:
 - (a) „prekogranična trgovina uslugama” ili „prekogranično pružanje usluga” znači pružanje usluge:
 - i. iz područja jedne stranke na području druge stranke; ili
 - ii. na državnom području stranke korisniku usluge druge stranke;
 - (b) „poduzeće” znači poduzeće kako je definirano u članku 1.3., odnosno njegova podružnica ili predstavništvo;

- (c) „poduzeće iz Europske unije” ili „poduzeće iz Meksika” znači poduzeće osnovano u skladu s pravom Europske unije ili njezinih država članica, odnosno pravom Meksika, koje obavlja bitne poslovne djelatnosti⁵³ na području Europske unije, odnosno državnom području Meksika⁵⁴;

brodarska društva s poslovnom jedinicom izvan Europske unije ili Meksika koja su pod kontrolom državljana države članice Europske unije odnosno Meksika obuhvaćena su odredbama ovog poglavlja ako su njihova plovila registrirana u skladu s pravom države članice Europske unije odnosno Meksika, prema potrebi, te ako plove pod zastavom te države članice Europske unije odnosno Meksika;

- (d) „usluga koja se pruža u okviru izvršavanja javnih ovlasti” znači, za svaku stranku, svaka usluga koja se ne pruža na komercijalnoj osnovi ni u tržišnom natjecanju s jednim ili više pružatelja usluga; i

⁵³ U skladu sa svojom obavijesti WTO-u o Ugovoru o osnivanju Europske zajednice (WT/REG39/1), Europska unija smatra da koncept „učinkovite i trajne veze” s gospodarstvom države članice Europske unije iz članka 54. UFEU-a odgovara pojmu „bitne poslovne djelatnosti”.

⁵⁴ Podrazumijeva se da se podružnica ili predstavništvo poduzeća iz treće zemlje ne smatra poduzećem iz Europske unije ili poduzećem iz Meksika.

- (e) „pružatelj usluga iz stranke” znači fizička osoba ili poduzeće iz stranke, osim podružnice ili predstavništva, koje želi pružati ili pruža uslugu.

ČLANAK 11.2.

Područje primjene

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere stranke koje utječu na prekograničnu trgovinu uslugama pružatelja usluga iz druge stranke. Te mjere uključuju mjere koje utječu na:
 - (a) proizvodnju, distribuciju, marketing, prodaju ili isporuku usluge;
 - (b) kupnju, uporabu ili plaćanje usluge;
 - (c) u vezi s pružanjem usluge, pristup i upotrebu usluga za koje stranka zahtijeva opću dostupnost javnosti, uključujući distribucijske, prometne i telekomunikacijske mreže; i
 - (d) pružanje bilo kojeg oblika financijskog osiguranja, uključujući obveznicu, kao uvjet za pružanje usluge.

2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na:

- (a) audiovizualne usluge;
- (b) nacionalnu pomorsku kabotažu;⁵⁵
- (c) mjere stranke u onoj mjeri u kojoj su obuhvaćene poglavljem 18.;
- (d) usluge koje se pružaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti;

⁵⁵ Za Europsku uniju, ne dovodeći u pitanje opseg aktivnosti koje se u skladu s mjerodavnim nacionalnim zakonodavstvom mogu smatrati kabotažom, nacionalna pomorska kabotaža iz ovog poglavlja obuhvaća prijevoz putnika ili robe između luke ili mjesta u državi članici Europske unije i druge luke ili mjesta u istoj državi članici Europske unije, uključujući njezin epikontinentalni pojas, kako je predviđeno Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravu mora; te promet koji započinje i završava u istoj luci ili mjestu u državi članici Europske unije. Za Meksiko, nacionalna pomorska kabotaža iz ovog poglavlja obuhvaća navigaciju bilo kojeg plovila morem između luka ili mjesta na meksičkim morskim područjima i meksičkim obalama.

- (e) javnu nabavu robe ili usluge koja se nabavlja za državne potrebe, a ne radi preprodaje na tržištu ili radi upotrebe za proizvodnju robe ili pružanje usluge za komercijalnu prodaju, neovisno o tome čini li ta nabava obuhvaćenu nabavu u smislu članka 21.1.;
- (f) subvencije⁵⁶ ili bespovratna sredstva koja osigurava stranka, uključujući vladine zajmove, jamstva i osiguranje; i
- (g) usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupiru usluge zračnog prijevoza⁵⁷, osim sljedećih usluga:
 - i. usluga popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov povučen iz prometa;
 - ii. usluga prodaje i marketinga usluga zračnog prijevoza;

⁵⁶ Podrazumijeva se da su subvencije obuhvaćene poglavljem 24. (Subvencije).

⁵⁷ Podrazumijeva se da usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupiru usluge zračnog prijevoza obuhvaćaju i: iznajmljivanje zrakoplova s posadom, usluge upravljanja zračnom lukom i usluge koje se pružaju upotrebom zrakoplova čija primarna svrha nije prijevoz robe ili putnika, kao što su usluge gašenja požara iz zraka, letačko osposobljavanje, razgledavanje, zaprašivanje, izmjera, kartiranje, fotografiranje, skokovi s padobranom, vuča jedrilice, prijevoz trupaca i građevinskog materijala helikopterom te ostale poljoprivredne, industrijske i inspeksijske usluge iz zraka.

iii. usluga računalnog sustava rezervacija; i

iv. zemaljskih usluga.

3. Članci od 11.4. do 11.7. ne primjenjuju se na nove usluge kako je utvrđeno u Prilogu VII.

ČLANAK 11.3.

Pravo na reguliranje

Stranke potvrđuju pravo na reguliranje na svojem području radi ostvarivanja legitimnih ciljeva politike, kao što su javno zdravlje, socijalne usluge, javno obrazovanje, sigurnost, okoliš, javni moral, socijalna zaštita ili zaštita potrošača, zaštita privatnosti i podataka, promicanje i zaštita kulturne raznolikosti ili tržišno natjecanje.

ČLANAK 11.4.

Pristup tržištu

U sektorima ili podsektorima u kojima se preuzimaju obveze u pogledu pristupa tržištu, stranka ne donosi ni provodi, bilo na razini cijelog područja ili na razini teritorijalnih jedinica, mjere kojima se ograničava:

- (a) broj pružatelja usluga, u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih pružatelja usluga ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- (b) ukupnu vrijednost uslužnih transakcija ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba; ili
- (c) ukupni broj usluga ili ukupna količina pruženih usluga izražena u određenim brojčanim jedinicama, u obliku kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba.

ČLANAK 11.5.

Lokalna prisutnost

Stranka ne smije zahtijevati od pružatelja usluga iz druge stranke da osnuje ili vodi predstavništvo ili bilo koji oblik poduzeća ili da bude rezident na njezinu području kao uvjet za prekogranično pružanje usluge.

ČLANAK 11.6.

Nacionalni tretman

1. Svaka stranka odobrava uslugama i pružateljima usluga iz druge stranke tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava vlastitim uslugama i pružateljima usluga.
2. Tretman koji Meksiko treba odobriti u skladu sa stavkom 1. je, u odnosu na regionalnu razinu vlasti u Meksiku, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta regionalna razina vlasti u sličnim situacijama odobrava vlastitim uslugama i pružateljima usluga.

3. Tretman koji Europska unija treba odobriti u skladu sa stavkom 1. je, u odnosu na vladu države članice ili u državi članici Europske unije, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta vlada u sličnim situacijama odobrava vlastitim uslugama i pružateljima usluga.

ČLANAK 11.7.

Autorska prava i srodna prava

1. Svaka stranka odobrava uslugama i pružateljima usluga iz druge stranke tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava uslugama i pružateljima usluga iz treće zemlje.

2. Stavak 1. ne tumači se kao da obvezuje stranku da na usluge i pružatelje usluga iz druge stranke primijeni pogodnost istog tretmana koji proizlazi iz mjera kojima se predviđa priznavanje, među ostalim normi ili kriterija za izdavanje odobrenja, izdavanje dozvola ili certifikata fizičke osobe ili poduzeća za obavljanje gospodarske djelatnosti ili bonitetnih mjera.

ČLANAK 11.8.

Nesukladne mjere i iznimke

1. Članci od 11.5. do 11.7. ne primjenjuju se na sljedeće:
 - (a) bilo koju postojeću nesukladnu mjeru stranke koju provodi:
 - i. Europska unija, kako je utvrđeno u njezinu popisu uz Prilog I.;
 - ii. nacionalna vlada, kako je ta stranka utvrdila u svojem popisu uz Prilog I.;
 - iii. regionalna vlada, kako je ta stranka utvrdila u svojem popisu uz Prilog I.; ili
 - iv. lokalne uprave;
 - (b) nastavak primjene ili žurnu obnovu nesukladne mjere iz točke (a); ili

(c) bilo koju izmjenu nesukladne mjere iz točke (a) u mjeri u kojoj se izmjenom ne smanjuje sukladnost mjere, kakva je bila neposredno prije izmjene, s člancima od 11.5. do 11.7.

2. Članci 11.5. do 11.7. ne primjenjuju se na mjeru koju stranka donosi ili provodi u pogledu sektora, podsektora ili djelatnosti, kako je utvrđeno u njezinu popisu uz Prilog II.

3. Članak 11.4. ne primjenjuje se ni na jednu mjeru stranke u pogledu odobrenih sektora ili podsektora, kako je utvrđeno u Prilogu III.

4. U roku od pet godina od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma Meksiko može obavijestiti Europsku uniju o nacrtu odluke Zajedničkog vijeća o izmjeni Dodatka I.-B-2. Prilogu I. i Dodatka III.-B-2 Prilogu III. sa svim postojećim nesukladnim mjerama koje se provode ispod savezne razine vlasti.

Europska unija preispituje taj nacrt u roku od tri mjeseca i savjetuje se s Meksikom o svim povezanim pitanjima. Nakon savjetovanja Zajedničko vijeće donosi izmjene priloga koje se navode u ovom stavku. Izmijenjeni prilozi primjenjuju se od datuma donošenja izmjena.

ČLANAK 11.9.

Uskraćivanje povlastica

Stranka može uskratiti povlastice iz ovog poglavlja pružatelju usluga iz druge stranke koji je poduzeće te stranke te uslugama tog pružatelja usluga u sljedećim slučajevima:

- (a) osoba iz treće zemlje je vlasnik poduzeća ili ga kontrolira; i
- (b) stranka koja uskraćuje povlastice donosi ili provodi mjeru u odnosu na tu treću zemlju ili u odnosu na poduzeća ili fizičke osobe iz te treće zemlje kojom se zabranjuju transakcije s poduzećem ili koja bi se kršila ili zaobišla ako bi se povlastice iz ovog poglavlja dodijelile tom poduzeću.

POGLAVLJE 12.

PRIVREMENA PRISUTNOST FIZIČKIH OSOBA U POSLOVNE SVRHE

ČLANAK 12.1.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „poslovna osoba” znači, za Meksiko, državljaniin Europske unije koji ulazi na državno područje Meksika bez namjere stjecanja privremenog ili stalnog boravka kako bi:
 - i. komercijalno trgovao robom ili pružao usluge;
 - ii. pokrenuo ili razvio ulaganje stranog kapitala ili upravljao njime;
 - iii. ostvario poslovne kontakte i pregovarao u svrhu prodaje robe i usluga ili obavljanja sličnih djelatnosti;

- iv. pružao specijalizirane usluge ugradnje, popravka, održavanja, nadzora ili osposobljavanja radnika, koje su prethodno dogovorene ili uzete u obzir u ugovoru o prijenosu tehnologije, patentima i žigovima, za prodaju komercijalne ili industrijske opreme ili strojeva, ili u okviru bilo kojeg drugog proizvodnog postupka za poduzeće osnovano na području stranke za vrijeme trajanja ugovora o jamstvu, prodaje ili pružanja usluge;
 - v. prisustvovao skupštinama ili sastancima upravnog odbora poduzeća s poslovnom jedinicom u Meksiku; ili
 - vi. promicao robu ili usluge, savjetovao klijente, primao narudžbe, pregovarao o ugovorima te prisustvovao, izlagao ili sudjelovao na kongresima, sajmovima, konvencijama i sličnim događanjima;
- (b) „poslovni posjetitelji za potrebe ulaganja” znači fizičke osobe zaposlene na visokoj funkciji koje su odgovorne za osnivanje poduzeća, koje ne nude ni ne pružaju usluge niti sudjeluju u bilo kojim drugim gospodarskim djelatnostima osim onih za potrebe ulaganja te koje ne primaju naknadu iz izvora koji se nalazi na području stranke domaćina;

- (c) „ugovorni pružatelji usluga” znači fizičke osobe koje su zaposlene u poduzeću iz stranke koje nije agencija za pružanje usluga posredovanja u zapošljavanju i pronalaženja osoblja niti djeluje putem takve agencije, koje nema poslovnu jedinicu na području druge stranke i koje je s krajnjim potrošačem u drugoj stranci u dobroj vjeri sklopilo ugovor o pružanju usluga kojim se zahtijeva privremena prisutnost njegovih zaposlenika u toj stranci radi ispunjavanja ugovora o pružanju usluga⁵⁸;
- (d) „neovisni stručnjaci” znači, za Europsku uniju, fizičke osobe koje sudjeluju u pružanju usluga i imaju status samozaposlene osobe na području stranke, a nemaju taj status na području druge stranke i koje su s krajnjim potrošačem u drugoj stranci u dobroj vjeri sklopile ugovor o pružanju usluga, osim ugovora preko agencije za pružanje usluga posredovanja u zapošljavanju i pronalaženja osoblja, kojim se zahtijeva njihova privremena prisutnost u toj stranci radi ispunjavanja ugovora o pružanju usluga⁵⁹;

⁵⁸ Ugovor o pružanju usluga iz točke (c) mora biti u skladu sa zahtjevima iz zakona i propisa stranke u kojoj se ugovor izvršava.

⁵⁹ Ugovor o pružanju usluga iz točke (d) mora biti u skladu sa zahtjevima iz zakona i propisa stranke u kojoj se ugovor izvršava.

- (e) „osobe premještene unutar društva” znači fizičke osobe koje su zaposlene u poduzeću iz stranke ili su partneri u poduzeću iz stranke i privremeno su premještene u poduzeće iz stranke, uključujući društvo kći, podružnicu ili matično društvo tog poduzeća, na području druge stranke⁶⁰ i koje su:
- i. „direktori” ili „izvršni direktori”, odnosno osobe na visokoj funkciji u poduzeću, koje prvenstveno upravljaju poduzećem⁶¹ u drugoj stranci i pod općim su nadzorom te primaju upute u prvom redu od upravnog odbora ili dioničara društva ili njihova ekvivalenta, čija uloga uključuje najmanje:
- (A) vođenje poduzeća, njegova odjela ili pododjela;
- (B) nadziranje i kontroliranje rada drugog nadzornog, stručnog ili rukovodećeg osoblja; i
- (C) imaju osobnu ovlast da zapošljavaju i otpuštaju ili da preporučuju zapošljavanje, otpuštanje ili druge kadrovske mjere;

⁶⁰ Podrazumijeva se da se od direktora ili izvršnih direktora i stručnjaka može tražiti da dokažu da imaju stručne kvalifikacije i iskustvo potrebno u poduzeću u koje ih se premješta.

⁶¹ Podrazumijeva se da iako direktori ili izvršni direktori ne obavljaju izravno zadaće povezane sa stvarnim pružanjem usluga, u okviru izvršavanja svojih dužnosti prvenstveno upravljanja poduzećem mogu obavljati zadaće koje mogu biti potrebne za pružanje usluga.

- ii. „stručnjaci”, odnosno fizičke osobe koje rade u poduzeću i posjeduju stručna znanja bitna za područja djelatnosti i tehnike poduzeća ili upravljanje njime, a pri ocjenjivanju takvog znanja u obzir se uzima znanje specifično za poduzeće i ima li ta osoba visok stupanj stručne osposobljenosti; ili
 - iii. „pripravnici”, odnosno, za Europsku uniju, osobe koje su najmanje godinu dana zaposlene u poduzeću koje nije predstavništvo, imaju sveučilišnu diplomu i privremeno su premještene u svrhu profesionalnog razvoja ili osposobljavanja za poslovne tehnike ili metode⁶²;
- (f) „ulagatelji” znači, za Meksiko, fizičke osobe iz Europske unije koje žele ući u Meksiko radi privremenog boravka ili koje su već u Meksiku i namjeravaju:
- i. istražiti razna alternativna ulaganja;
 - ii. izvršiti ili nadzirati izravno ulaganje;

⁶² Od poduzeća primatelja može se zahtijevati da dostavi na prethodno odobrenje program osposobljavanja kojim je obuhvaćeno trajanje boravka kako bi se dokazalo da je svrha privremenog boravka osposobljavanje. Za Češku, Njemačku, Španjolsku, Francusku, Mađarsku, Litvu i Austriju osposobljavanje mora biti povezano sa stečenom sveučilišnom diplomom.

- iii. predstavljati strano poduzeće ili obavljati poslovne transakcije; ili
 - iv. razvijati operaciju ulaganja, upravljati njome, savjetovati ili pružati ključne tehničke usluge za operaciju ulaganja za koju je poslovna osoba ili poduzeće poslovne osobe izdvojilo znatnu količinu kapitala ili je u postupku izdvajanja tog kapitala, u ulozi koja je nadzorna, izvršna ili zahtijeva ključne vještine; i
- (g) „poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu” znači fizičke osobe koje traže ulazak i privremeni boravak na području druge stranke, koje se ne bave izravnom prodajom široj javnosti, ne primaju naknadu iz izvora koji se nalazi na području stranke domaćina i koje su:
- i. „prodavatelji robe i usluga”, odnosno poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu koji su predstavnici pružatelja usluga ili dobavljača robe iz stranke u svrhu pregovora o prodaji usluga ili robe ili sklapanja sporazuma o prodaji usluga ili robe za tog pružatelja usluga ili dobavljača robe, koji ne pružaju uslugu u okviru ugovora sklopljenog između poduzeća koje nije komercijalno prisutno na području druge stranke i potrošača na tom području niti djeluju kao posrednici;

- ii. „ugraditelji i održavatelji”, odnosno, u pogledu ulaska i privremenog boravka u Europskoj uniji, poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu koji imaju specijalizirano znanje od ključne važnosti za ugovorne obveze prodavatelja ili najmodavca, koji pružaju usluge ili osposobljavaju osoblje za pružanje usluga, na temelju jamstva ili drugog ugovora o pružanju usluge povezanog s prodajom ili iznajmljivanjem komercijalne ili industrijske opreme ili strojeva, uključujući računalne i srodne usluge, kupljenih ili iznajmljenih od poduzeća koje se nalazi izvan područja Europske unije, za vrijeme trajanja jamstva ili ugovora o pružanju usluge i, u pogledu ulaska i privremenog boravka u Meksiku, poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu koji pružaju specijalizirane usluge, uključujući usluge nakon prodaje ili najma, koje su prethodno dogovorene ili koje su navedene u ugovoru o prijenosu tehnologije, patentima i žigovima, radi prodaje strojeva i opreme, tehničkog osposobljavanja osoblja ili u okviru bilo kojeg drugog proizvodnog postupka za poduzeće osnovano u Meksiku; ili
- iii. „ostali poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu” odnosno, za Meksiko, posjetitelji u kratkoročnom posjetu koji prisustvuju na sastancima o upravljanju poslovanjem, konferencijama ili sajmovima i vrše rukovodeće ili izvršne funkcije u poduzeću ili njegovim društvima kćerima ili povezanim društvima osnovanim u Meksiku.

ČLANAK 12.2.

Ciljevi, područje primjene i opće odredbe

1. Ovo se poglavlje odnosi na želju stranaka da olakšaju ulazak i privremeni boravak fizičkih osoba iz stranke na području druge stranke u poslovne svrhe i na potrebu utvrđivanja transparentnih kriterija u tu svrhu.
2. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere koje su izravno povezane s ulaskom i privremenim boravkom fizičkih osoba iz stranke na području druge stranke u poslovne svrhe, koje su poslovni posjetitelji za potrebe ulaganja, osobe premještene unutar društva, ulagatelji, prodavatelji robe i usluga, ugovorni pružatelji usluga i neovisni stručnjaci.
3. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere koje utječu na fizičke osobe koje traže pristup tržištu rada stranke ni na mjere koje se odnose na državljanstvo ili nacionalnost, boravište ili trajno zapošljavanje.
4. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava stranku da primjenjuje mjere za reguliranje ulaska fizičkih osoba na njezino područje ili njihova privremenog boravka na njezinu području, uključujući mjere potrebne za zaštitu integriteta njezinih granica i osiguravanje urednog kretanja fizičkih osoba preko njezinih granica, pod uvjetom da se te mjere ne primjenjuju na način kojim bi se poništile ili umanjile povlastice na koje druga stranka ima pravo na temelju ovog poglavlja. Sama činjenica da se za fizičke osobe određene zemlje zahtijeva viza, a za one drugih zemalja ne, ne smatra se poništavanjem ili umanjivanjem koristi iz ovog poglavlja.

5. Svaka stranka žurno primjenjuje mjere obuhvaćene ovim poglavljem kako bi se izbjegla kašnjenja ili neopravdana šteta za trgovinu robom ili uslugama, odnosno za djelatnosti ulaganja na temelju ovog Sporazuma.
6. Stranke nastoje razviti i donijeti zajedničke kriterije i tumačenja za provedbu ovog poglavlja.
7. Svaka stranka dopušta ulazak i privremeni boravak u poslovne svrhe fizičkim osobama druge stranke koje poštuju imigracijske zakone i propise prve stranke koji se primjenjuju na ulazak i privremeni boravak, u skladu s ovim poglavljem, uključujući odredbe priloga I., II., III., IV., V. i VI.

8. Stranka može, u skladu sa svojim zakonima i propisima i na nediskriminirajućoj osnovi, odstupiti od svojih obveza povezanih s ulaskom i privremenim boravkom utvrđenih u prilogima IV. i V. u slučajevima u kojima bi ulazak i privremeni boravak fizičke osobe iz druge stranke mogao negativno utjecati na:

- (a) rješavanje kolektivnog radnog spora koji je u tijeku na mjestu ili predviđenom mjestu zaposlenja; ili
- (b) zaposlenje bilo koje osobe koja je uključena u taj spor.

ČLANAK 12.3.

Obveze iz drugih poglavlja

1. Ovim se poglavljem stranci ne nameće nijedna obveza u odnosu na njezine imigracijske mjere, osim kako je ovdje izričito predviđeno.

2. Ne dovodeći u pitanje nijednu odluku kojom se dopušta ulazak i privremeni boravak fizičkoj osobi iz druge stranke u skladu s ovim poglavljem, uključujući duljinu boravka koja je dopuštena u skladu s takvom odlukom:

- (a) obveze iz članaka 10.6., 10.7., 10.9. i 10.10., podložno člancima 10.5., 10.12., 18.2. i 18.12., u mjeri u kojoj mjera utječe na postupanje prema fizičkim osobama koje u poslovne svrhe borave na području druge stranke, ugrađuju se u ovo poglavlje i postaju njegov sastavni dio te se primjenjuju na mjere koje utječu na postupanje prema fizičkim osobama koje u poslovne svrhe borave na području druge stranke kao poslovni posjetitelji u svrhu osnivanja poslovne jedinice, osobe premještene unutar društva i, za Meksiko, ulagatelji, kako su definirani u članku 12.1. ovog poglavlja; i

(b) obveze iz članaka 11.4., 11.5. i 11.6., podložno člancima 11.2.2., 11.8., 18.2. i 18.12., u mjeri u kojoj mjera utječe na postupanje prema fizičkim osobama koje u poslovne svrhe borave na području druge stranke, ugrađuju se u ovo poglavlje i postaju njegov sastavni dio te se primjenjuju na mjere koje utječu na postupanje prema fizičkim osobama koje u poslovne svrhe borave na području druge stranke kao ugovorni pružatelji usluga i, za Europsku uniju, neovisni stručnjaci, za sve sektore navedene u Prilogu V. i poslovne posjetitelje u kratkoročnom posjetu, u skladu s Prilogom IV;

3. Podrazumijeva se da se stavak 2. primjenjuje na mjere koje utječu na postupanje prema fizičkim osobama koje u poslovne svrhe borave na području druge stranke i pripadaju odgovarajućim kategorijama, a koje pružaju financijske usluge kako su definirane u članku 18.1. Stavak 2. ne primjenjuje se na mjere koje se odnose na odobravanje privremenog ulaska fizičkim osobama stranke ili treće zemlje.

ČLANAK 12.4.

Poslovni posjetitelji za potrebe ulaganja, osobe premještene unutar društva i ulagatelji

1. Podložno članku 10.5., svaka stranka dopušta ulazak i privremeni boravak na svojem području poslovnim posjetiteljima za potrebe ulaganja i osobama premještenima unutar društva iz druge stranke u skladu s Prilogom IV.
2. Podložno članku 10.5., Meksiko ulagateljima dopušta ulazak i privremeni boravak na svojem državnom području u skladu s Prilogom IV.
3. Stranka ne donosi niti provodi ograničenja ukupnog broja fizičkih osoba kojima je dopušten ulazak i privremeni boravak u skladu sa stavcima 1. i 2., u određenom sektoru ili podsektoru, u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba, na razini regionalnih jedinica ili na razini cijelog područja.

4. Dopušteno trajanje boravka iznosi:⁶³

- (a) za Europsku uniju, do tri godine za direktore ili izvršne direktore i stručnjake, do godinu dana za pripravnike i do 90 dana tijekom bilo kojeg šestomjesečnog razdoblja za poslovne posjetitelje za potrebe ulaganja; i
- (b) za Meksiko, godinu dana, što se može triput produljiti za po jednu godinu, za osobe premještene unutar društva i ulagatelje te do 180 dana za poslovne posjetitelje za potrebe ulaganja.

5. Stranke prema članovima obitelji osoba premještenih unutar društva postupaju u skladu s Prilogom 12.-A.

⁶³ Trajanjem boravka za poslovne posjetitelje za potrebe ulaganja ne dovode se u pitanje prava koja stranka daje državljanima ili građanima iz druge stranke u okviru bilateralnih sporazuma o ukidanju viza.

ČLANAK 12.5.

Poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu

Podložno članku 11.2. i Prilogu IV., stranka:

- (a) dopušta ulazak i privremeni boravak poslovnim posjetiteljima u kratkoročnom posjetu;
- (b) ne donosi niti provodi ograničenja ukupnog broja poslovnih posjetitelja u kratkoročnom posjetu u određenom sektoru u obliku brojčanih kvota na razini regionalnih jedinica ili na razini cijelog područja; i
- (c) ne donosi niti provodi ispitivanja gospodarskih potreba za poslovne posjetitelje u kratkoročnom posjetu.

ČLANAK 12.6.

Ugovorni pružatelji usluga

1. Svaka stranka dopušta ulazak i privremeni boravak na svojem području ugovornim pružateljima usluga iz druge stranke u skladu s Prilogom V.

2. Osim ako je drukčije navedeno u Prilogu V., stranka ne donosi niti provodi ograničenja ukupnog broja ugovornih pružatelja usluga iz druge stranke kojima je dopušten ulazak i privremeni boravak, u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba.

ČLANAK 12.7.

Samostalni djelatnici

1. Europska unija dopušta ulazak i privremeni boravak na svojem području neovisnim stručnjacima iz Meksika u skladu s Prilogom V.

2. Osim ako je drukčije navedeno u Prilogu V., Europska unija ne donosi niti provodi ograničenja ukupnog broja neovisnih stručnjaka iz Meksika kojima je dopušten ulazak i privremeni boravak, u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba.

ČLANAK 12.8.

Transparentnost

1. Svaka stranka objavljuje informacije o zahtjevima i postupcima za ulazak i privremeni boravak, uključujući relevantne obrasce i dokumente, kao i informativne materijale koji će zainteresiranim osobama iz druge stranke omogućiti da se upoznaju s primjenjivim zahtjevima i postupcima.
2. Ako je primjenjivo, informacije iz stavka 1. obuhvaćaju sljedeće:
 - (a) kategorije viza, dozvola ili bilo koje slične vrste odobrenja ulaska ili privremenog boravka;
 - (b) obveznu dokumentaciju i uvjete koje je potrebno ispuniti;
 - (c) način i mogućnosti podnošenja zahtjeva, npr. preko konzularnog ureda ili putem interneta;
 - (d) troškove podnošenja zahtjeva i okvirno vrijeme obrade;

- (e) najdulje razdoblje boravka na temelju svake vrste odobrenja navedenog u točki (a);
- (f) uvjete dostupnog produljenja ili obnove;
- (g) pravila o uzdržavanim osobama u pratnji;
- (h) dostupne postupke preispitivanja ili žalbe; i
- (i) relevantne propise opće primjene koji se odnose na ulazak i privremeni boravak fizičkih osoba.

ČLANAK 12.9.

Rješavanje sporova

Nijedna stranka ne smije pribjegavati postupcima rješavanja sporova iz članka 31. u vezi s odbijanjem odobrenja ulaska i privremenog boravka u skladu s ovim poglavljem osim ako je riječ o praksi u kojoj se prepoznaje obrazac.

POGLAVLJE 13.

DOMAĆI PROPISI

ČLANAK 13.1.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere koje stranka donosi ili provodi u vezi sa zahtjevima i postupcima za izdavanje dozvola i kvalifikacije, kao i tehničkim normama⁶⁴, koje utječu na trgovinu uslugama ili obavljanje neke druge gospodarske djelatnosti u odnosu na koju je stranka preuzela obvezu u skladu s člancima 10.6., 10.7., 11.4. i 11.6., podložno svim odredbama, ograničenjima, uvjetima ili kvalifikacijama utvrđenima u njezinu rasporedu u skladu s člancima 10.12. i 11.8.
2. Neovisno o stavku 1., članak 13.6. primjenjuje se na mjere koje stranka donosi ili provodi u vezi sa zahtjevima i postupcima za izdavanje dozvola i kvalifikacije, kao i tehničkim normama, koje utječu na trgovinu uslugama ili obavljanje neke druge gospodarske djelatnosti.

⁶⁴ Podrazumijeva se da se u slučaju mjera povezanih s tehničkim normama ovo poglavlje primjenjuje samo na mjere koje utječu na trgovinu uslugama.

3. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere koje stranka donosi ili provodi, a koje su obuhvaćene poglavljem 18.

ČLANAK 13.2.

Izrada mjera

Stranka koja donosi ili provodi mjere povezane sa zahtjevima i postupcima za izdavanje dozvola te s kvalifikacijskim zahtjevima i postupcima:

- (a) osigurava da se te mjere temelje na objektivnim i transparentnim kriterijima;⁶⁵
- (b) osigurava da nadležno tijelo donosi i provodi svoje odluke neovisno;
- (c) osigurava da postupci sami po sebi ne sprečavaju neopravdano da se ispune bilo koji zahtjevi;

⁶⁵ Podrazumijeva se da nadležna tijela mogu ocijeniti važnost koju treba pridati tim kriterijima koji mogu obuhvaćati kompetentnost, sposobnost pružanja usluge ili obavljanja bilo koje druge gospodarske djelatnosti i potencijalne učinke odluke o odobrenju na zdravlje ili okoliš.

- (d) osigurava da su postupci nepristrani i da podnositeljima omogućuju da pokažu ispunjavaju li zahtjeve ako takvi zahtjevi postoje; i
- (e) od podnositelja ne zahtijeva, u mjeri u kojoj je to ostvarivo, da se obrati više od jednom nadležnom tijelu za svaki zahtjev za odobrenje⁶⁶.

ČLANAK 13.3.

Upravljanje mjerama

Ako je za pružanje usluge ili obavljanje bilo koje druge gospodarske djelatnosti potrebno odobrenje, nadležna tijela stranke:

- (a) u mjeri u kojoj je to izvedivo dopuštaju podnositelju zahtjeva da zahtjev podnese u bilo kojem trenutku;
- (b) daju razuman rok za podnošenje zahtjeva ako postoje određeni vremenski okviri za podnošenje zahtjeva;
- (c) zakazuju ispite razumno često, ako su potrebni, i podnositeljima zahtjeva daju razuman rok da zatraže polaganje ispita;

⁶⁶ Podrazumijeva se da stranka može zahtijevati podnošenje više zahtjeva za odobrenje ako je usluga ili neka druga gospodarska djelatnost u nadležnosti više nadležnih tijela.

- (d) nastoje prihvaćati zahtjeve u elektroničkom obliku, uzimajući u obzir svoje oprečne prioritete i ograničenja resursa;
- (e) umjesto izvornih dokumenata prihvaćaju preslike dokumenata ovjerene u skladu s domaćim pravom stranke, osim ako zahtijevaju izvorne dokumente radi zaštite integriteta postupka izdavanja odobrenja;
- (f) osiguravaju da naknade za odobrenje⁶⁷ koje naplaćuju budu razumne i transparentne te da same po sebi ne ograničavaju pružanje relevantne usluge ili obavljanje bilo koje druge gospodarske djelatnosti;
- (g) u mjeri u kojoj je to izvedivo navode okvirne rokove za obradu zahtjeva;
- (h) bez nepotrebne odgode utvrđuju, u mjeri u kojoj je to izvedivo, potpunost zahtjeva za potrebe obrade u skladu s pravom stranke;

⁶⁷ Naknade za odobrenje uključuju pristojbe za licenciju i pristojbe povezane s postupcima kvalifikacije. Ne uključuju pristojbe za iskorištavanje prirodnih resursa, plaćanja za dražbe, natječaje ili druga nediskriminirajuća sredstva za dodjelu koncesija ili obvezne doprinose za pružanje univerzalne usluge.

- (i) ako se zahtjev smatra potpunim za potrebe obrade u skladu s pravom stranke, osiguravaju da se obrada zahtjeva završi i da se podnositelja zahtjeva obavijesti o odluci u razumnom roku od podnošenja zahtjeva, u mjeri u kojoj je to moguće pisanim putem⁶⁸;
- (j) podnositelju zahtjeva bez nepotrebne odgode dostavljaju informacije o statusu zahtjeva ako on to zatraži;
- (k) ako se zahtjev na temelju prava stranke smatra nepotpunim za obradu, u razumnom roku i u mjeri u kojoj je to izvedivo:
 - i. obavješćuje podnositelja zahtjeva da je zahtjev nepotpun;
 - ii. na zahtjev podnositelja daju smjernice o tome zašto zahtjev smatraju nepotpunim;

⁶⁸ Nadležna tijela mogu ispuniti taj zahtjev tako da podnositelja zahtjeva unaprijed obavijeste u pisanom obliku, među ostalim objavom mjere, o tome da izostanak odgovora nakon isteka određenog razdoblja od dana podnošenja zahtjeva znači prihvatanje ili odbijanje zahtjeva. Podrazumijeva se da obavješćivanje pisanim putem može obuhvaćati informacije dostavljene u elektroničkom obliku.

- iii. podnositelju zahtjeva pružaju mogućnost⁶⁹ da dostavi dodatne informacije potrebne za dopunu zahtjeva; i
 - iv. ako ništa od navedenoga nije izvedivo, a zahtjev je odbijen kao nepotpun, osiguravaju da se podnositelja zahtjeva obavijesti u razumnom roku;
- (l) ako je zahtjev odbijen, obavješćuju podnositelja zahtjeva, u mjeri u kojoj je to moguće, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev podnositelja zahtjeva, o razlozima odbijanja te, ovisno o slučaju, o postupcima za ponovno podnošenje zahtjeva; i
- (m) osiguravaju da odobrenje nakon izdavanja stupi na snagu bez nepotrebne odgode, podložno primjenjivim uvjetima.

⁶⁹ Podrazumijeva se da takva mogućnost ne zahtijeva da nadležno tijelo produži rokove.

ČLANAK 13.4.

Ograničen broj dozvola

1. Ako je broj dozvola dostupnih za određenu djelatnost ograničen zbog nestašice dostupnih prirodnih resursa ili tehničkog kapaciteta, stranka primjenjuje postupak odabira potencijalnih kandidata kojim se u potpunosti jamče nepristranost i transparentnost, osobito uključujući primjereno obavješćivanje javnosti o pokretanju, provedbi i ishodu postupka.
2. Stranka pri utvrđivanju pravila za postupak odabira može uzeti u obzir legitimne ciljeve politike, uključujući pitanja zdravlja, sigurnosti, zaštite potrošača, tržišnog natjecanja, zaštite okoliša i očuvanja kulturne baštine.

ČLANAK 13.5.

Tehnički standardi

Svaka stranka potiče svoja nadležna tijela da donose tehničke norme koje su izrađene primjenom otvorenih i transparentnih postupaka te potiče sva tijela imenovana za izradu tehničkih normi da ih izrađuju primjenom otvorenih i transparentnih postupaka.

ČLANAK 13.6.

Transparentnost

Stranka koja zahtijeva odobrenje za pružanje usluge ili obavljanje bilo koje druge gospodarske djelatnosti dostavlja informacije koje su potrebne pružateljima usluga ili osobama koje žele pružati uslugu te osobama koje obavljaju ili žele obavljati bilo koju drugu gospodarsku djelatnost kako bi mogli ispuniti zahtjeve i postupke za dobivanje, održavanje, izmjenu i obnavljanje tog odobrenja. Takve informacije, ako postoje, obuhvaćaju:

- (a) naknade za odobrenje;
- (b) podatke za kontakt relevantnih nadležnih tijela;
- (c) žalbene postupke ili postupke preispitivanja odluka o zahtjevima;
- (d) postupke za praćenje ili izvršavanje usklađenosti s uvjetima dozvola;
- (e) mogućnosti za uključivanje javnosti, primjerice putem rasprava ili iznošenja primjedbi;
- (f) okvirne rokove za obradu zahtjeva;

- (g) zahtjeve i postupke; i
- (h) primjenjive tehničke norme.

ČLANAK 13.7.

Preispitivanje

Nakon stupanja na snagu dodatnih pravila izrađenih u skladu s člankom VI. stavkom 4. GATS-a, stranke preispituju ta pravila. Ako se preispitivanjem utvrdi da bi se tim pravilima poboljšao ovaj Sporazum, stranke određuju treba li ih ugraditi u ovaj Sporazum.

POGLAVLJE 14.

UZAJAMNO PRIZNAVANJE STRUČNIH KVALIFIKACIJA

ČLANAK 14.1.

Opće odredbe

1. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da od fizičkih osoba zahtijeva da posjeduju nužne kvalifikacije ili stručno iskustvo za predmetni sektor djelatnosti na području na kojem se usluga pruža.
2. Svaka stranka potiče relevantna stručna tijela odnosno nadležna tijela na svojem području da izrade zajedničke preporuke o uzajamnom priznavanju stručnih kvalifikacija i dostave ih Pododboru za usluge i ulaganja osnovanom člankom 1.10.
3. Zajedničke preporuke iz stavka 2. potkrepljuju se dokazima:
 - (a) o gospodarskoj vrijednosti predviđenog sporazuma o uzajamnom priznavanju stručnih kvalifikacija (dalje u tekstu „Sporazum o uzajamnom priznavanju”); i

- (b) o usklađenosti režima, odnosno stupnju usklađenosti kriterija koje svaka stranka primjenjuje na odobravanje i izdavanje dozvola.
4. Pododbor preispituje svaku zajedničku preporuku u razumnom roku od njezina primitka.
5. Ako je zajednička preporuka u skladu s ovim Sporazumom, stranke, po potrebi preko svojih nadležnih tijela ili imenovanih predstavnika koje je ovlastila stranka, poduzimaju potrebne mjere za pregovore o Sporazumu o uzajamnom priznavanju. Zajedničko vijeće prema potrebi može odlukom donijeti mehanizme za uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija.
6. Za vrijeme pregovaranja o sporazumima o uzajamnom priznavanju ili izrade zajedničkih preporuka, stranke ili relevantna stručna tijela odnosno nadležna tijela potiču se da slijede smjernice za pregovore o sporazumu o uzajamnom priznavanju utvrđene u Prilogu 14.-A.

POGLAVLJE 15.

USLUGE DOSTAVE

ČLANAK 15.1.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „usluge dostave” znači poštanske i kurirske usluge ili usluge brze dostave koje uključuju prikupljanje, razvrstavanje, prijevoz i dostavu poštanskih pošiljaka;
- (b) „usluge ubrzane dostave” znači prikupljanje, razvrstavanje, prijevoz i dostava poštanskih pošiljaka uz veću brzinu i pouzdanost, te mogu uključivati elemente dodane vrijednosti kao što su preuzimanje na adresi pošiljatelja, osobna dostava primatelju, praćenje, mogućnost mijenjanja odredišta i primatelja tijekom prijevoza ili potvrda primitka;
- (c) „usluge ubrzane pošte” znači usluge međunarodne ubrzane dostave koje se pružaju putem dobrovoljnog udruženja imenovanih poštanskih operatera u okviru Svjetske poštanske unije (UPU), kao što je Kooperativa EMS-a;

- (d) „dozvola” znači odobrenje koje je pojedinačnom pružatelju dalo regulatorno tijelo koje utvrđuje postupke, obveze i zahtjeve specifične za sektor usluga dostave;
- (e) „poštanska pošiljka” znači pošiljka težine do 31,5 kg adresirana u konačnom obliku u kojem će je uručiti bilo koja vrsta javnog ili privatnog pružatelja usluga dostave, a može uključivati pismo, paket, novine i katalog;
- (f) „poštanski monopol” znači isključivo pravo pružanja određenih usluga dostave na području stranke u skladu s pravom te stranke; i
- (g) „univerzalna usluga” znači trajno pružanje usluge dostave određene kvalitete u skladu s pravom stranke na cjelokupnom području te stranke po pristupačnim cijenama za sve korisnike.

ČLANAK 15.2.

Ciljevi

U ovom se poglavlju utvrđuju načela regulatornog okvira za sve usluge dostave.

ČLANAK 15.3.

Definicija univerzalne usluge

1. Svaka stranka ima pravo definirati vrstu obveze univerzalne usluge koju želi donijeti ili zadržati i provodi tu obvezu na transparentan, nediskriminirajući i neutralan način za sve pružatelje usluga koji podliježu toj obvezi.
2. Ako stranka zahtijeva da se usluge dolazne ubrzane pošte pružaju na temelju univerzalnih usluga, ona tim uslugama ne odobrava povlašteno postupanje u odnosu na druge usluge međunarodne ubrzane dostave.

ČLANAK 15.4.

Financiranje univerzalne usluge

1. Stranka ne uvodi naknade ili druge pristojbe na pružanje usluge dostave koja nije univerzalna kako bi se financiralo pružanje univerzalne usluge.
2. Stavak 1. ne primjenjuje se na opće primjenjive porezne mjere ili upravne pristojbe.

ČLANAK 15.5.

Sprečavanje praksi kojima se narušava tržišno natjecanje

Svaka stranka osigurava da pružatelj usluga dostave koje podliježu obvezi univerzalne usluge ili poštanskog monopola ne primjenjuje prakse kojima se narušava tržišno natjecanje kao što su:

- (a) upotreba prihoda od pružanja takve usluge za unakrsno subvencioniranje pružanja usluge ubrzane dostave ili bilo koje usluge dostave koja nije univerzalna; i
- (b) neopravdano razlikovanje među kupcima kao što su poduzeća, pošiljatelji masovne pošte ili konsolidirane pošte u pogledu tarifa ili drugih uvjeta za pružanje usluge dostave koja podliježe obvezi univerzalne usluge ili poštanskom monopolu.

ČLANAK 15.6.

Dozvole

1. Stranka koja zahtijeva dozvolu za pružanje usluga dostave objavljuje:
 - (a) sve uvjete za izdavanje dozvola i rok potreban za donošenje odluke o zahtjevu za izdavanje dozvole; i
 - (b) uvjete dozvola.
2. Postupci, obveze i zahtjevi za izdavanje dozvole moraju biti transparentni, nediskriminirajući i utemeljeni na objektivnim kriterijima.
3. Stranka osigurava da se podnositelja zahtjeva pisanim putem obavijesti o razlozima za odbijanje izdavanja dozvole.

ČLANAK 15.7.

Neovisnost regulatornog tijela

1. Svaka stranka osniva ili zadržava regulatorna tijela koja su pravno odvojena i funkcionalno neovisna o bilo kojem pružatelju usluga dostave. Stranka koja zadrži vlasništvo ili kontrolu nad poduzećima koja pružaju usluge dostave osigurava djelotvorno strukturno razdvajanje regulatorne funkcije od djelatnosti povezanih s vlasništvom ili kontrolom.
2. Svaka stranka osigurava da regulatorna tijela iz stavka 1. svoje zadaće obavljaju transparentno i pravodobno te da raspolažu odgovarajućim financijskim i ljudskim resursima za izvršavanje zadaća koje su im dodijeljene.
3. Odluke i postupci regulatornog tijela nepristrani su u odnosu na sve sudionike na tržištu.